

การแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์จอห์น เบาริ่ง

นางสาวธนิศา ปุระคำ

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการแปล ศูนย์การแปลและการล่ามเฉลิมพระเกียรติ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2550

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

THE TRANSLATION OF THE WRITTINGS OF KING MONGKUT TO SIR JOHN BOWRING

TANISA PURAKAM

A Special Research Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in Translation
Chalermprakiat Center of Translation and Interpretation
Faculty of Arts, Chulalongkorn University
Academic Year 2007

บทคัดย่อ

สารนิพนธ์ฉบับนี้มีจุดมุ่งหมายเพื่อศึกษาและถ่ายทอดพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีถึงเซอร์จอห์น เบาริ่ง จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย โดยรักษาลีลาภาษาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระราชหัตถเลขาเอาไว้ ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาและแนวทางในการแก้ ปัญหาที่เกิดขึ้นในกระบวนการแปล

เมื่อได้ดำเนินการตามขั้นตอนและลงมือแปลแล้ว ผู้วิจัยพบว่าการแปลพระราชหัตถเลขาภาษาอังกฤษในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมาเป็นภาษาไทยนั้น นอกจากจะถ่ายทอดความหมายให้ได้ถูกต้องครบถ้วนแล้ว ยังสามารถแปลโดยรักษาลีลาภาษาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพระองค์ได้ โดยการเลือกใช้ภาษาที่เทียบเคียงจากพระราชหัตถเลขาภาษาไทย เพื่อให้สอดคล้องกับลีลาภาษาของพระองค์และเหมาะสมกับยุคสมัยของต้นฉบับ

Abstract

This research aims to study and translate the Royal letters of King Mongkut to Sir John Bowring from English to Thai by maintaining the flavour of His Majesty's writing styles. The problems occurred in the process of translating King Mongkut' royal letters to Thai will be defined and bring into solution.

The outcomes of translated royal letters have confirmed that the translation version of King Mongkut' s writings can transfer their meaning and also keep the flavour of His Majesty's writing styles by the comparative approach of translation and the reference to the styles of His Majesty's royal letters written in Thai.

กิตติกรรมประกาศ

สารนิพนธ์การแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์จอห์น เมาริง สำเร็จไปได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. เทพี จรัสจรุงเกียรติ อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์ ผู้ให้ทั้งความรู้ คำแนะนำและข้อเสนอแนะอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการทำสารนิพนธ์นี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร. ไกล่รุ่ง อามระดิษ เป็นอย่างสูงที่ได้กรุณาอ่านสารนิพนธ์เล่มนี้ และให้คำแนะนำในการแก้ไขเพิ่มเติมแก่ผู้วิจัย อีกทั้งยังให้ความรู้และช่วยชี้แนะแนวทางเมื่อครั้งเริ่มทำสารนิพนธ์เล่มนี้อีกด้วย

ขอขอบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่ได้ถ่ายทอดวิชาความรู้อันเป็นประโยชน์ทั้งในการทำสารนิพนธ์และเป็นแนวทางในการทำงานแปลต่อไปในอนาคต

สุดท้ายนี้ ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดา และอาจารย์สร้อยบุญ รุจิเรขเรืองรอง ผู้เป็นกำลังใจและให้ความสนับสนุนช่วยเหลือผู้วิจัยมาโดยตลอด และขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนที่คอยอยู่ข้างๆ เพื่อรับฟังปัญหาและให้คำปรึกษาแก่ผู้วิจัยในยามที่ท้อแท้ จนสามารถทำสารนิพนธ์ให้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ข
กิตติกรรมประกาศ.....	ค
สารบัญ.....	ง
บทที่ 1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	4
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	4
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	4
1.5 ขั้นตอนการศึกษาวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	6
บทที่ 2 ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	7
2.1 ทฤษฎีการแปลพื้นฐาน.....	7
2.1.1 ทฤษฎีสโคโปส.....	7
2.1.2 ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย.....	9
2.2 ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์.....	13
2.2.1 ทฤษฎีของ Christiane Nord.....	13
2.3 ทฤษฎีและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง.....	15
2.3.1 ทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคม.....	15
2.3.2 งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง.....	18
บทที่ 3 การวิเคราะห์ตัวบทต้นฉบับ.....	21
3.1 การวิเคราะห์ลักษณะของตัวบท.....	22
3.1.1 ประเภทของตัวบท.....	22
3.1.2 ลักษณะของตัวบท.....	24
3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวบท.....	30

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
3.2.1 การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบภายนอกตัวบท.....	30
3.2.2 การวิเคราะห์ห้องค์ประกอบภายในตัวบท.....	38
3.3 การวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรม.....	44
3.3.1 การปกครองของไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว.....	45
3.3.2 ระบบศักดินาและชนชั้นในสังคมไทย.....	46
3.3.3 การล่าอาณานิคม.....	47
3.4 การวิเคราะห์ลีลาภาษา.....	48
3.4.1 การใช้คำแสดงความสุภาพอ่อนน้อม.....	48
3.4.2 การใช้คำแสดงความรู้สึก.....	49
3.4.3 การซ้อนคำและซ้อนความ.....	52
บทที่ 4 ปัญหาและการวางแผนการแปล.....	54
4.1 ปัญหาด้านโครงสร้างประโยคและไวยากรณ์.....	54
4.2 ปัญหาในการเลือกใช้คำ.....	57
4.3 ปัญหาในการใช้ภาษาให้เหมาะกับยุคสมัย.....	64
4.4 ปัญหาในการวิเคราะห์ภูมิหลังและข้อมูลทางประวัติศาสตร์.....	67
บทที่ 5 บทแปล.....	69
5.1 พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 1 st November 1855.....	69
5.2 พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 3 rd November 1855.....	73
5.3 พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 12 th May 1856.....	75
5.4 พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 31 st July 1857.....	78
5.5 พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 1 st July 1867.....	92
5.6 พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 28 th December 1867.....	97
5.7 พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 23 rd March 1868.....	104
บทที่ 6 สรุปผลและข้อเสนอแนะ.....	110
บรรณานุกรม.....	113

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
ภาคผนวก ก.....	117
ภาคผนวก ข.....	136
ภาคผนวก ค.....	146
ประวัติผู้เขียน.....	161

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

“พระราชหัตถเลขา คือหนังสือซึ่งสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเขียนเองไปถึงผู้หนึ่งผู้ใดถวายพระนามด้วยพระราชหัตถ์ในหนังสือซึ่งมีไปถึงผู้หนึ่งผู้ใด เข้าใจว่าเป็นของมีขึ้นใหม่ในรัชกาลที่ 4 แต่ก่อนหนังสือรับสั่งมีไปถึงที่ใด ย่อมมีผู้รับสั่งคือ เสนาบดีเจ้ากระทรวง เป็นต้น เขียนหนังสืออ้างรับสั่งไป แลประทับตราตำแหน่งเป็นสำคัญ หาได้ใช้ประเพณีลงชื่อด้วยลายมือเป็นสำคัญไม่ เมื่อพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงผนวชอยู่ในรัชกาลที่ 3 ได้ทรงศึกษาทราบภาษาอังกฤษก่อนเจ้านายประเทศอื่น ทางตะวันออก พระปริชาญาณปรากฏไปถึงนานาประเทศ เป็นเหตุให้ชาวต่างประเทศที่เป็นนักปราชญ์บ้างเป็นข้าราชการบ้าง แม้จนพวกพ่อค้าแลมิชชันนารี จะใคร่คุ้นเคยกับพระองค์ ต่างเขียนหนังสือฝากเข้าถวาย จึงมีพระราชหัตถเลขาตอบตามแบบอย่าง ฝรั่งเศสประเทศมีหนังสือไปมาถึงกัน กล่าวคือที่เขียนเองแลทำหนังสือลงชื่อด้วยลายมือเป็นสำคัญนั้น จึงเลยอนุโลมเป็นแบบอย่างต่อมาถึงพระหัตถ์ซึ่งทรงในภาษาไทยด้วย” (หอพระสมุดวชิรญาณ, 2462 อ้างใน

<http://www.tv5.co.th/service/mod/heritage/king/rama4/letter40.html>)

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพระราชหัตถเลขาภาษาไทยนั้นทรงมีถึงพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว พระบรมวงศานุวงศ์ กษัตริย์หัวเมืองประเทศราช ตลอดจนข้าราชการบริพาร ในวาระต่างๆ กัน ส่วนพระราชหัตถเลขาภาษาอังกฤษนั้นทรงมีถึงเซอร์จอห์น เบาริง มิสเตอร์ โทมัส ยอร์ช น็อกซ์ นาย ว. อาดัมสัน และเมอริเออร์ เดอ เกรฮาง

หนังสือ *The Writings of King Mongkut to Sir John Bowring (A.D. 1855 – 1868)* เป็นหนังสือที่รวบรวมพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีถึง เซอร์ จอห์น เบาริง ผู้ซึ่งในขณะนั้นดำรงตำแหน่งผู้ว่าราชการอังกฤษที่เกาะฮ่องกง พระราชหัตถเลขาที่รวบรวมจัดพิมพ์ไว้ในหนังสือเล่มนี้มีจำนวนทั้งสิ้น 23 องค์ โดยที่แต่ละองค์ไม่ได้มีเนื้อหาต่อเนื่องกัน เช่น บางองค์จะทรงเล่าถึงพระราชพิธีพระศพเจ้านายพระองค์หนึ่ง บางองค์จะทรงเล่าถึงการเสด็จแปรพระราชฐาน บางองค์จะทรงมีพระราชดำรัสเล่าถึง *The New Treaty* เป็นต้น

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีถึงเซอร์ จอห์น เบาริงนี้ ถือเป็นเอกสารที่สำคัญและมีคุณค่าอย่างยิ่งทางประวัติศาสตร์ เพราะสามารถบอกเล่าและยืนยันถึงเรื่องราว เหตุการณ์สำคัญ และความเป็นไปต่างๆ ที่เกิดขึ้นในช่วงเวลานั้นได้เป็นอย่างดี พระ

ราชหัตถเลขา^{นี้}ยังเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม สังคม เศรษฐกิจ การเมือง กฎหมาย ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ฯลฯ ของชาติไทยอย่างมหาศาล เป็นแหล่งข้อมูลการเรียนรู้^{อัน}ยิ่งใหญ่ อีกทั้งยังถือเป็นมรดกของชาติด้วย

นอกจาก^{นี้}งานเขียนประเภทพระราชหัตถเลขา^{ยัง}สามารถบอกได้ถึงตัวตนขององค์ผู้ทรงพระราชหัตถเลขา ผ่านทางน้ำเสียง และลีลาการเขียน เช่น การที่ทรงคิดว่าประเทศอื่นมองประเทศสยามเป็นบ้านป่าเมืองเถื่อน ดังข้อความนี้

“I wrote you myself considering your intimate with me not for being half barbarous and half civilized monarch only a king of wild nation as considered by most many angels of heaven who considered themselves to have honor to correspond with me as wild nation's king always!”

หรือ

“Though we are yet half civilized half barbarous nations, if he might not treat us as animals of jungle, this country will be happy & continued in well with increasing trade & commerce &c when our Government will happily continue in carrying their affairs here in assisting to foreigners & native people both of Capital & interiors even as far as beyond the thick jungle between Gorath & our region and even Laos countries dependent hereof from which some cargo silk, cardamom &c. will increase & brought here for sale.

พิสิทธิ กอบบุญ ได้ศึกษาลีลาภาษาและวรรณศิลป์ของพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทพระราชหัตถเลขาฉบับภาษาไทยไว้ และพบว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีลีลาภาษาเฉพาะพระองค์ ดังที่ได้กล่าวไว้ใน ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ว่า “ลีลาภาษาและวรรณศิลป์อันเป็นลักษณะเด่นประการสำคัญของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในพระราชหัตถเลขา คือ การสร้างคำเพื่อสื่อความหมายและการเน้นย้ำ ซึ่งมี 2 ลักษณะได้แก่ การสร้างคำโดยการซ้อนคำและซ้อนความ และการสร้างคำโดยการซ้ำคำ การสร้างคำในสองลักษณะนี้ทำให้สารที่พระองค์สื่อมีความแจ่มชัด เนื่องด้วยมีความหมายที่ชัดเจนและเป็นกลวิธีของการเน้นย้ำ การสร้างคำยังสะท้อนความคิดเห็น อารมณ์ความรู้สึกของพระองค์ได้อย่างดี อีกทั้งยังทำให้ข้อความ

นั่นมีความโดดเด่นสละสลวยด้วยจังหวะของคำ ซึ่งมีความงดงามทางวรรณศิลป์ด้วยประการหนึ่ง” (พิสิทธิ์ กอบบุญ, 2542)

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่า นอกจากพระราชหัตถเลขาภาษาไทยแล้ว พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงพระราชนิพนธ์พระราชหัตถเลขาเป็นภาษาอังกฤษอีกด้วย ดังนั้นในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นศึกษาลีลาภาษาในการพระราชนิพนธ์พระราชหัตถเลขาภาษาอังกฤษเพื่อหาแนวทางในการถ่ายทอดพระราชหัตถเลขาภาษาอังกฤษให้เป็นภาษาไทยโดยรักษาลีลาภาษาของพระองค์ในการพระราชนิพนธ์พระราชหัตถเลขาไว้ได้ ตลอดจนศึกษาปัญหาและแนวทางในการแก้ปัญหาการแปลที่เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการแปล

และเนื่องจากพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาภาษาอังกฤษ จนทรงพระปรีชาสามารถสื่อสารกับชาวต่างชาติได้ แต่พระราชหัตถเลขาในพระองค์ที่ทรงเป็นภาษาอังกฤษนั้น จะเห็นได้ว่าทรงใช้ลักษณะทางไวยากรณ์ไทยปนอยู่มาก เช่น ใช้คำกริยาเรียงต่อกันเป็นชุด (serial verb) หรือใช้สำนวนภาษาที่ถ่ายทอดความหมายมาจากภาษาไทย เช่น

“I presume that the Earl of Elgin when was arrived Pekin & has opportunity to hold conversation with the Chinese Imperial commission, will perhaps reduce the Chinese Supreme Government to settle the matter at Canton too, not only for his mission as have read a copy of his answer given to the Chinese people of Singapore who have unanimously written a humble petition to him for tranquility of their home as he (the Earl of Elgin) said that it may be his good attentive of opportunity allow him to settle the matter of disturbance in Canton too when it may become intercepted or joined with the subjects of his mission for negotiation of the new improved Anglo-Chinese Treaty or when the Imperial Government might bring the event at Canton to his notice for decision.”

จะเห็นได้ว่า ภาษาอังกฤษที่ปรากฏอยู่ในพระราชหัตถเลขาจึงไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นปัญหาที่สำคัญอย่างมากในการแปล เนื่องจากการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งนั้น จำเป็นต้องอาศัยโครงสร้างทางไวยากรณ์ของภาษาดั้งเดิมเพื่อช่วยในการวิเคราะห์เหตุและผล ตลอดจนเจตนาของผู้เขียนด้วย

ดังนั้นในการศึกษาครั้งนี้ นอกจากผู้แปลจะต้องใช้ความระมัดระวังและความละเอียดรอบคอบ ตลอดจนศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทางด้านประวัติศาสตร์ เพื่อวิเคราะห์และทำความเข้าใจ

ตัวบทต้นฉบับให้ละเอียดลึกซึ้งแล้ว ผู้แปลยังต้องศึกษาลีลาภาษาในการทรงพระราชหัตถเลขาภาษาอังกฤษเทียบเคียงกับลีลาภาษาในการทรงพระราชหัตถเลขาภาษาไทย เพื่อถ่ายทอดพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง เซอร์ จอห์น เบาริง ให้เป็นภาษาไทยที่ถูกต้องครบถ้วน สละสลวย และรักษาไว้ซึ่งลีลาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพระองค์

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1 เพื่อศึกษาลีลาภาษาในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับภาษาอังกฤษ
- 2 เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการแปลพระราชหัตถเลขาจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาและนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหา
- 3 เพื่อถ่ายทอดพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีถึง เซอร์ จอห์น เบาริง จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย

สมมติฐานของการวิจัย

การแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง เซอร์ จอห์น เบาริง จากต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย นอกจากสามารถถ่ายทอดความหมายได้อย่างถูกต้องครบถ้วนแล้ว ยังสามารถรักษาลีลาภาษาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพระองค์ไว้ได้ โดยการเทียบเคียงสำนวนภาษาและลีลาในการพระราชนิพนธ์จากพระราชหัตถเลขาภาษาไทยในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ขอบเขตของการวิจัย

หนังสือ *The Writings of King Mongkut to Sir John Bowring (A.D. 1855 – 1868)* เป็นหนังสือที่รวบรวมพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงมีถึง เซอร์ จอห์น เบาริง ทั้งหมด 23 องค์ เป็นพระราชหัตถเลขาที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีถึง เซอร์ จอห์น เบาริง จำนวน 21 องค์ และเป็นพระราชหัตถเลขาที่พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีถึง เซอร์ จอห์น เบาริง จำนวน 2 องค์

ในการทำสารนิพนธ์ครั้งนี้ ผู้ศึกษาเลือกแปลเฉพาะพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีเนื้อความครบถ้วนสมบูรณ์ และมีเนื้อหาที่ให้ข้อมูลหรือบอกเล่าเรื่องราวทางด้านประวัติศาสตร์ จำนวน 7 องค์ รวมทั้งสิ้น 18 หน้ากระดาษ A4 ดังนี้

1. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีถึงเซอร์ จอห์น เบาริ่ง ลงวันที่ 1st November 1855 ทรงมีพระราชดำรัสบรรยายถึง พระราชพิธีถวายนพเพ็ญพระศพ พระบิดา¹ของสมเด็จพระยาศรีสุริยวงศ์
2. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีถึงเซอร์ จอห์น เบาริ่ง ลงวันที่ 3rd November 1855 ทรงมีพระราชดำรัสเล่าถึง ช้างเผือกล้มและพระราชทานหนัง และขนส่วนหนึ่งของช้างตัวนั้นให้แก่เซอร์ จอห์น เบาริ่ง
3. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีถึงเซอร์ จอห์น เบาริ่ง ลงวันที่ 12th May 1856 ทรงแจ้งการสิ้นพระชนม์ของพระเชษฐาพระองค์หนึ่ง และทรงมีพระราชดำรัสเล่าว่าพระเชษฐาพระองค์นี้ทรงมีบทบาทสำคัญต่อประเทศสยามอย่างไร
4. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีถึงเซอร์ จอห์น เบาริ่ง ลงวันที่ 31st July 1857 ทรงมีพระราชดำรัสถึงเหตุการณ์ไม่สงบในมณฑลกวางตุ้ง และทรงส่งคนไปจีนเนื่องจากสินค้าที่ซื้อมาจากจีนได้เสียหายไประหว่างเหตุการณ์ไม่สงบนั้น นอกจากนี้ยังทรงมีพระราชดำรัสชมเชยกงสุลอังกฤษ (Mr.R. Gingell) ที่มาประจำประเทศไทยแทนเซอร์ จอห์น เบาริ่ง และมีพระราชประสงค์ให้กงสุล Gingell มาดำรงตำแหน่งประจำประเทศไทยอีก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงมีพระราชดำรัสถึงการส่งทูตไทยไปอังกฤษเป็นครั้งแรกอีกด้วย
5. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีถึงเซอร์ จอห์น เบาริ่ง ลงวันที่ 1st July 1867 ทรงมีพระราชดำรัสถึงปัญหาพรมแดนไทย-กัมพูชา และปัญหาการขึ้นทะเบียนคนจีน
6. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีถึงเซอร์ จอห์น เบาริ่ง ลงวันที่ 28th December 1867 ทรงมีพระราชดำรัสถึงการมีพระราชหัตถเลขาถึงกษัตริย์อิตาลีและเบลเยียม ปัญหาระหว่างสยามกับฝรั่งเศสในเรื่องของดินแดนประเทศกัมพูชา และความไม่พอพระราชหฤทัยที่มีต่อกองสุลอเมริกัน
7. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีถึงเซอร์ จอห์น เบาริ่ง ลงวันที่ 23rd March 1868 ให้เซอร์ จอห์น เบาริ่งเลิกใช้ตรากงสุลสยามประทับบนจดหมาย และพระองค์จะทรงพระราชทานตราให้ใหม่ นอกจากนี้ยังทรงมีพระราชดำรัสขอใบเซอร์ จอห์น เบาริ่งที่ถวายนพเพ็ญแด่พระองค์เรื่องการฝากพระราชทรัพย์ไว้กับธนาคารอังกฤษ และทรงออก

¹พระบิดาของสมเด็จพระยาศรีสุริยวงศ์ คือ สมเด็จพระยามหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ (มีเพียง 4 องค์) และต้องใช้ราชาศัพท์ เช่น พิราลัย (ตาย) เป็นต้น

พระองค์ว่าทรงเป็นกษัตริย์ที่มีได้ร่ำรวยดังที่เล่าลือ อีกทั้งยังมีพระราชโอรสและพระราชธิดามากมาย ทำให้ทรงมีพระราชทรัพย์ไม่มากนัก

ขั้นตอนการศึกษาวิจัย

1. อ่านตัวบทต้นฉบับและศึกษาปัญหาเกี่ยวกับตัวบท
2. ศึกษาและทบทวนทฤษฎีการแปลที่เกี่ยวข้อง
3. วิเคราะห์ต้นฉบับและวิเคราะห์ปัญหา
4. กำหนดแนวทางในการแก้ปัญหา
5. วางแผนการแปล
6. แปลพระราชหัตถเลขา และบันทึกคำอธิบายการแปล
7. สรุปผลการวิจัย ทบทวนสมมติฐาน ให้ข้อเสนอแนะ
8. ทำรายงานการวิจัย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ตระหนักในคุณค่าทางวรรณศิลป์และเข้าใจลักษณะลีลาการใช้ภาษาในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
2. แสดงให้เห็นปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการแปลงานเขียนประเภทพระราชหัตถเลขา
3. ได้ข้อสรุปแนวทางที่เหมาะสมที่สุดในการแปลงานเขียนประเภทพระราชหัตถเลขา
4. ได้ถ่ายทอดงานเขียนที่มีคุณค่าอย่างยิ่งทางประวัติศาสตร์ของประเทศไทย

บทที่ 2

ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริ่ง ซึ่งเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยนั้น ผู้แปลได้เลือกทฤษฎีและแนวคิดสำคัญทั้งที่เป็นพื้นฐานทางด้านการแปลและศาสตร์อื่นที่เกี่ยวข้องมาเพื่อใช้เป็นแนวทางในการแปล จำนวน 4 ทฤษฎี ได้แก่ ทฤษฎีสโคโปส (Skopostheorie) ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย (Interpretive Theory) ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ และทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคม ทั้งนี้ เพื่อช่วยในการวิเคราะห์ ตีความ และทำความเข้าใจตัวบทต้นฉบับได้ละเอียดลึกซึ้งมากที่สุด เพื่อที่จะสามารถถ่ายทอดความหมายและอรรถรสของพระราชหัตถเลขาให้เป็นภาษาไทยที่ถูกต้องครบถ้วน สมบูรณ์ตรงตามต้นฉบับ

2.1 ทฤษฎีการแปลพื้นฐาน

การศึกษาพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึง เซอร์ จอห์น เบาริ่ง เพื่อทำความเข้าใจและตีความหมายที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อถึงผู้รับสารนั้น ผู้แปลได้เลือกใช้ทฤษฎีการแปลพื้นฐาน ซึ่งได้แก่ ทฤษฎีสโคโปส (Skopostheorie) และ ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย (Interpretive Theory)

2.1.1 ทฤษฎีสโคโปส (Skopostheorie)

ทฤษฎีนี้มีหลักการสำคัญคือ การแปลจะต้องยึดวัตถุประสงค์หรือเป้าหมายของการแปลเป็นหลัก และการแปลเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม เนื่องจากตัวบทต้นฉบับนำเสนอเนื้อหาที่เฉพาะเจาะจงในวัฒนธรรมหนึ่งๆ ดังนั้นการแปลจึงต้องถ่ายทอดวัฒนธรรมลงไปในงานแปลด้วยทุกครั้ง

ไรส์ และ แฟร์เมียร์ (อ้างใน วรรณภา แสงอร่ามเรือง, 2545 : 11) ได้เสนอหลักสำคัญของทฤษฎีว่าด้วยการแปลคือ

1. การแปลจะต้องยึดหน้าที่ของงานแปลเป็นหลัก
2. งานแปลเป็นการนำเสนอข้อมูลหนึ่งให้แก่วัฒนธรรมปลายทางในรูปแบบของภาษาปลายทาง ข้อมูลที่นำเสนอเป็นข้อมูลหนึ่งที่มาจกวัฒนธรรมต้นทางและเขียนเป็นภาษาต้นทาง
3. งานแปลเป็นการลอกเลียนข้อมูลที่นำเสนอในภาษาต้นทาง

4. งานแปลจะต้องอ่านเข้าใจในตัวมันเอง
5. งานแปลจะต้องสอดคล้องกับตัวบทต้นฉบับ
6. หลักต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นมีความสำคัญลดหลั่นกันไปตามที่เรียงไว้

นอกจากนั้นทฤษฎีนี้ยังยึดหลักทฤษฎีการกระทำที่มีแนวคิดว่าการกระทำการแปลทุกการกระทำจะต้องมีจุดมุ่งหมายหรือจุดหมาย และเป็นการกระทำอย่างหนึ่งที่ซับซ้อน การแปลจะต้องยึดหลักหน้าที่ของงานแปลมาก่อน เมื่อทราบหน้าที่หรือเป้าหมายแล้ว จึงจะสามารถกำหนดได้ว่าทำอะไรต่อไป และจะทำอย่างไร

ดังนั้นเมื่อกระทำการแปล จึงต้องมีการตัดสินใจอย่างมีเป้าหมาย โดยอาศัยขั้นตอนดังต่อไปนี้

1. ประเมินผู้รับสาร
2. ตัดสินใจว่าจะมีการเปลี่ยนแปลงก่อนหรือระหว่างหรือหลังการแปล
3. ดำเนินการให้บรรลุเป้าหมาย

ผู้แปลจะต้องมีความรู้ด้านวัฒนธรรมปลายทางเมื่อดำเนินการในขั้นตอนที่หนึ่งและที่สอง ส่วนในขั้นตอนที่สาม ผู้แปลจะต้องรู้จักภาษาปลายทางเป็นอย่างดี

เมื่อการแปลเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมแล้ว ผู้แปลจึงต้องคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมของตัวบทต้นฉบับและฉบับแปลด้วย เนื่องจากผู้รับสารของตัวบทต้นฉบับและฉบับแปลเป็นคนละกลุ่มและอยู่ต่างวัฒนธรรมกัน ผู้แปลยังต้องคำนึงถึงเวลาและภาษาที่แตกต่างกันของตัวบทต้นฉบับและฉบับแปลด้วย นอกจากนี้ ในการแปลแต่ละครั้ง ผู้แปลอาจไม่คงหน้าที่เดิมของตัวบทต้นฉบับก็ได้ โดยพิจารณาจากการนำเสนอข้อมูลตามสถานการณ์ของผู้รับสารในภาษาและวัฒนธรรมปลายทาง

ดังนั้น ผู้แปลจะต้องกำหนดผู้รับสารก่อน เพื่อประเมินความคาดหวังหรือพื้นฐานความรู้ของผู้รับสาร ตลอดจนสถานการณ์การแปล เพื่อช่วยในการตัดสินใจในการกระทำการแปล

การแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริงนี้ ผู้แปลใช้ทฤษฎีสโคโปสเป็นแนวทางในการแปล เนื่องจากผู้แปลจะต้องกำหนดเป้าหมายของการแปลก่อน ซึ่งผู้แปลมีเป้าหมายในการแปลโดยรักษาสีภาษาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพระองค์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ดังที่ทรงพระราชนิพนธ์พระราชหัตถเลขาภาษาไทย มิได้มุ่งหวังเพียงเพื่อถ่ายทอดบทแปลให้มีความหมายครบถ้วนถูกต้องเท่านั้น

นอกจากนั้นทฤษฎีสโคโปสมีแนวคิดที่ว่า การแปลเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรม ดังนั้นผู้แปลต้องคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรมด้วย แม้ว่าผู้รับสารของตัวบทต้นฉบับและฉบับแปลของ

พระราชหัตถเลขาจะอยู่ในวัฒนธรรมเดียวกัน แต่มีความแตกต่างกันในเรื่องของยุคสมัย เวลาและภาษาที่ใช้อย่างเห็นได้ชัด

2.1.2 ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย (Interpretive Approach)

ฌอง เดอลิส (Jean Delisle, 1988) พูดถึงทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายไว้ใน Translation : An Interpretive Approach ดังนี้ ดานิกา เซเลสโกวิตซ์ (Danica Sleskovic) เสนอแนวคิดการแปลแบบยึดความหมาย โดยอธิบายว่าเป้าหมายในการแปลไม่ใช่ตัวภาษา ดังนั้นการแปลจึงไม่ใช่กระบวนการถ่ายภาษา หรือการสับเปลี่ยนคำจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งให้ตรงกัน (Transcoding) แต่เป้าหมายในการแปลคือความหมาย ดังนั้นการแปลจึงเป็นกระบวนการทำความเข้าใจความหมาย และถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่ง

ดานิกา กล่าวว่า ความหมายมี 2 ระดับ ได้แก่

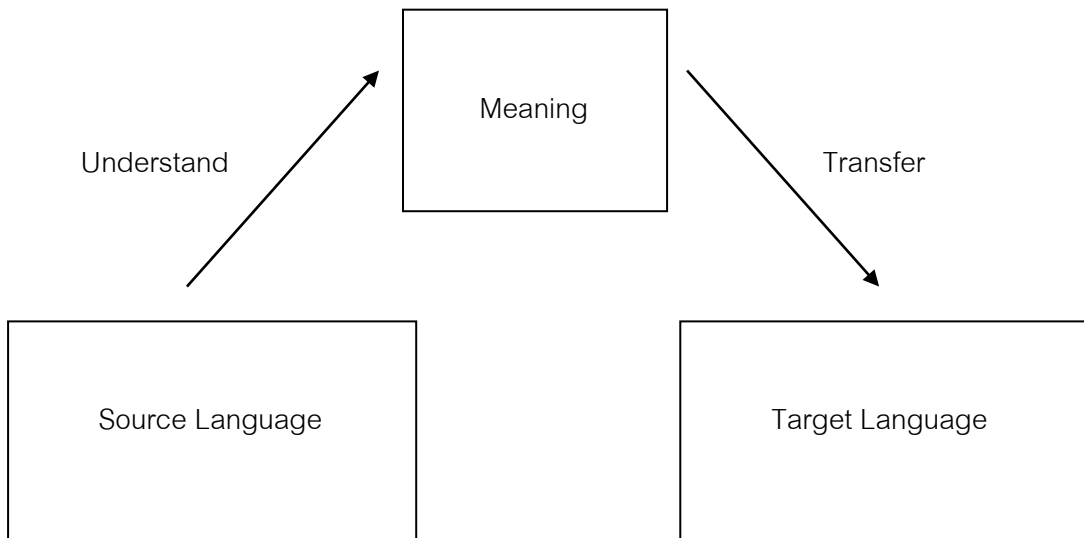
1. ความหมายประจำทางภาษา (Signification)

ความหมายประจำทางภาษา อาจมีเพียงหนึ่งความหมายหรือมากกว่านั้น และเป็นความหมายที่ผู้รับสารจะเข้าใจได้ทันทีตามความหมายของคำนั้น หรืออีกนัยหนึ่งคือ ความหมายตามพจนานุกรม

2. ความหมายระดับวาทกรรม (Meaning)

ความหมายระดับวาทกรรม เป็นความหมายที่อาจเกาะติดอยู่กับความหมายประจำทางภาษา หรืออยู่นอกเหนือจากความหมายประจำทางภาษา หรืออยู่นอกเหนือจากความหมายตามพจนานุกรม ซึ่งผู้รับสารจะต้องทำความเข้าใจนัยยะที่ผู้ส่งสารต้องการจะสื่อ โดยดูจากบริบทสถานการณ์แวดล้อม และสารทั้งหมดโดยรวม

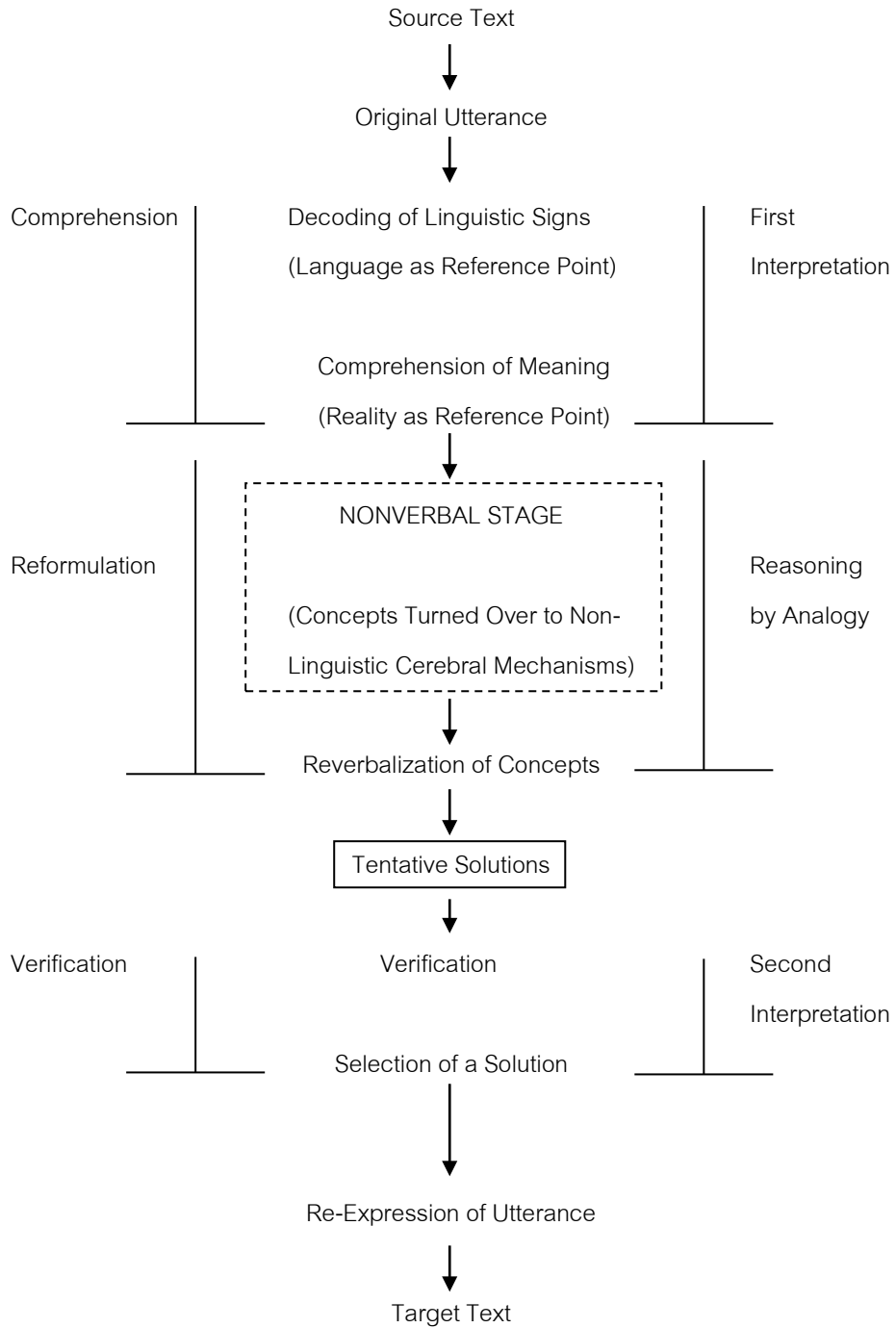
ทฤษฎีนี้มีสมมติฐานว่า ความคิดของมนุษย์เป็นอิสระจากความหมายประจำทางภาษา และอธิบายกระบวนการแปลได้ดังนี้

แผนภูมิตั้งต้นได้อธิบายกระบวนการแปลว่าเป็นกระบวนการทำความเข้าใจ ความหมายและถ่ายทอดความหมาย ไม่ใช่เป็นเพียงการเปรียบเทียบรูปภาษาจากภาษาหนึ่งไปยังอีกภาษาหนึ่ง ดังนั้นผู้แปลจะต้องศึกษาตัวบทต้นฉบับแล้วทำความเข้าใจเพื่อให้ได้ความหมายในระดับวาทกรรม โดยผลออกจากความหมายประจำทางภาษา เมื่อได้ความหมายในระดับวาทกรรมแล้ว ผู้แปลจะต้องถ่ายทอดหรือนำความหมายที่ได้ไปเขียนใหม่ให้เป็นภาษาฉบับแปล

ต่อมา ฌอง เดอลิส (Jean Delisle) ได้มีแนวคิดสนับสนุนกระบวนการแปลตามทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายของดานิกา เซเลสโกวิตซ์ โดยได้อธิบายขยายความกระบวนการแปลตามทฤษฎีนี้ไว้ดังนี้

Theoretical Foundations of the Method
Heuristics of Translation

กระบวนการแปลเริ่มต้นที่ตัวบทต้นฉบับและจบลงที่ตัวบทฉบับแปล เป้าหมายของผู้แปลคือการสร้างตัวบทฉบับแปลที่มีหน้าที่สื่อความหมายและเจตนาของสารเช่นเดียวกับตัวบทต้นฉบับ ผู้แปลต้องทำความเข้าใจต้นฉบับและถอดความหมายในระดับวาทกรรม โดยการวิเคราะห์ความหมายร่วมกับสถานการณ์แวดล้อมเพื่อตีความ เมื่อเข้าใจต้นฉบับอย่างถ่องแท้แล้ว ผู้แปลจะถ่ายทอดความเข้าใจนั้นออกมาสู่รูปภาพภาษาในภาษาปลายทาง โดยผ่านกระบวนการทำงานของสมอง เมื่อสมองจับมโนทัศน์ได้แล้ว จะผละออกจากรูปภาษาของต้นฉบับ จากนั้นจึงจะถ่ายทอดให้เป็นภาษาฉบับแปล ผู้แปลต้องตรวจสอบความแม่นยำของความหมายอีกครั้ง เพื่อให้แน่ใจว่าคำ สำนวน รูปประโยคที่เลือกใช้มีความเหมาะสมแล้ว จึงจะได้ตัวบทฉบับแปลที่มีสมมูลภาพกับตัวบทต้นฉบับ

ทฤษฎีนี้เน้นที่การทำความเข้าใจตัวบทต้นฉบับ (Source Text) เพราะถือว่าถ้าไม่เข้าใจแล้ว จะไม่สามารถแปลได้ ซึ่งส่วนต่างๆ ของตัวบทต้นฉบับที่ผู้แปลต้องทำความเข้าใจ ได้แก่

1. องค์ประกอบทางภาษาของตัวบท (Linguistic component)
2. ความหมายที่ซ่อนอยู่ในตัวบท (Implicit component)
3. บริขาน (Cognitive component)
4. ความรู้สึกต่างๆ (Effective component)
5. สิ่งที่นอกเหนือจากตัวเขียน / ลายลักษณ์อักษร (Extra-linguistic component)

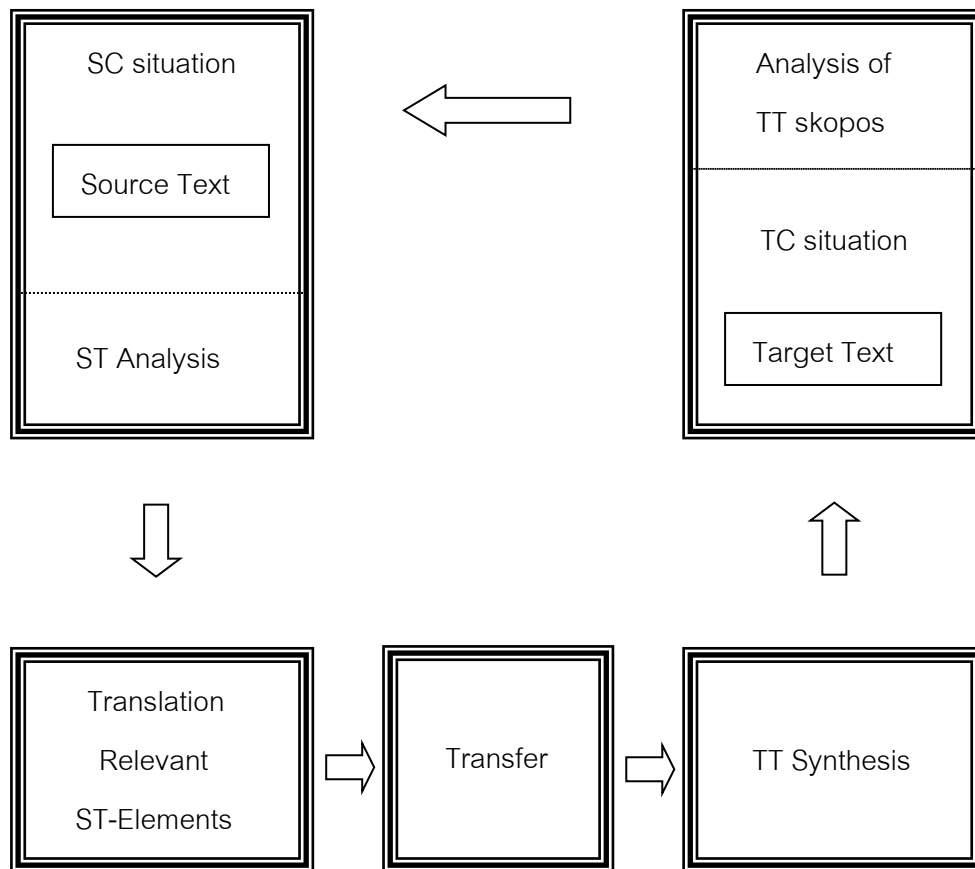
เมื่อผู้แปลทำความเข้าใจอย่างถ่องแท้แล้ว ผู้แปลจะสามารถ ตีความโดยการผละออก จากความหมายประจำทางภาษา (สมองจะหลุดออกจากเป้าของภาษา) และเหลือแต่นามธรรม (Interpretation) จากนั้นผู้แปลจึงถ่ายทอดความคิด ความหมาย และข้อความหรือนัยยะที่สกัดได้ ไปเขียนเป็นภาษาฉบับแปลด้วยวาทกรรมที่เขียนด้วยภาษาปลายทาง

ทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมายจะเป็นประโยชน์สำหรับการทำความเข้าใจตัวบทต้นฉบับ เนื่องจากพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง มีลักษณะเป็นจดหมายส่วนตัว ซึ่งมีการใช้สำนวน หรือน้ำเสียงเพื่อแสดงพระอารมณ์หรือเจตนาขององค์ผู้นิพนธ์แฝงอยู่ นอกจากนี้โครงสร้างทางไวยากรณ์ที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ มีความสลับซับซ้อนมาก ผู้แปลจึงใช้ทฤษฎีนี้เพื่อหาความหมายในระดับวาทกรรม เพราะเพียงความหมายประจำทางภาษาไม่อาจถ่ายทอดภาษาให้เป็นงานแปลที่สมบูรณ์ ถูกต้อง และครบถ้วนตรงตามอรรถรสของต้นฉบับได้

2.2 ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ (Discourse Analysis)

2.2.1 ทฤษฎีของ Christiane Nord

วรรณภา แสงอร่ามเรือง (2545: 26) กล่าวถึงทฤษฎี Translatorisches Handeln (การกระทำการแปล) ของคริสตีอานเน นอร์ด (Christiane Nord) มีหลักสำคัญคือ การแปลเริ่มต้นที่การวิเคราะห์ภารกิจที่ผู้จ้างงานแปลมอบหมายให้ผู้แปล นอร์ดได้เสนอ “แผนภูมิกระบวนการแปลแบบวนกลับ (Translation process based on the looping model) ดังนี้

(Nord, 1991:34)

จากแผนภูมิข้างต้น การแปลเริ่มต้นจากผู้จ้างงานกำหนดเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของงานแปล จนกระทั่งจบกระบวนการแปล เมื่องานแปลที่ได้ตรงตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ตั้งแต่แรก โดยที่ผู้แปลจะวิเคราะห์เงื่อนไขของงานแปลที่ผู้จ้างงานกำหนดไว้ แล้วจึงวิเคราะห์ด้วยบทต้นฉบับ โดยจะวิเคราะห์เฉพาะองค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการแปล จากนั้นจึงถ่ายทอด

ความหมาย แล้วสังเคราะห์งานแปล โดยคำนึงถึงสถานการณ์ปลายทางเป็นหลัก เพื่อให้เข้ากับ ภาษาหรือวัฒนธรรมปลายทาง เมื่อได้งานแปลแล้วจะต้องนำไปเทียบเคียงกับข้อกำหนดและ เงื่อนไขในการจ้างงานแปลอีกครั้ง งานแปลที่ได้จะต้องใช้งานได้ตรงตามที่ได้รับมอบหมาย

นอร์ต (1991 : 35-36) กล่าวถึงการวิเคราะห์ด้วบท เพื่อให้ได้งานแปลที่ตรงตามหน้าที่ว่า ผู้แปลจะต้องวิเคราะห์องค์ประกอบภายนอก (Extratextual factors) และองค์ประกอบภายใน (Intratextual factors) ของด้วบทอย่างละเอียด เพื่อให้แปลได้ถูกต้องตรงตามหน้าที่ของงานแปล ในวัฒนธรรมนั้น การรู้ข้อมูลดังกล่าวจะช่วยให้ผู้แปลตัดสินใจรักษา ตัด ดัดแปลงส่วนใด ๆ ของด้ว บทต้นฉบับ เพื่อถ่ายทอดความหมายให้เป็นภาษาของวัฒนธรรมปลายทางได้ตรงกับต้นฉบับมากที่สุด

การวิเคราะห์ด้วบทของนอร์ต สามารถกระทำได้โดยการตอบชุดคำถาม “WH-question” ซึ่งเรียกว่า “New Rhetoric Formula” ดังนี้

การวิเคราะห์องค์ประกอบภายนอก หรือการวิเคราะห์องค์ประกอบของ สถานการณ์จริงที่นำด้วบทไปใช้เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยจะถามคำถามดังต่อไปนี้

1. *Who* transmits (ใครเป็นผู้ส่งสาร)
2. *To whom* (ส่งสารให้แก่ใคร)
3. *What for* (วัตถุประสงค์ในการส่งสารคืออะไร)
4. *By which medium* (ใช้สื่อใด)
5. *Where* (ที่ไหน)
6. *When* (เมื่อไร)
7. *Why* (ทำไม)
8. A text with *what* function (ด้วบทนั้นมีหน้าที่อย่างไร)

การวิเคราะห์องค์ประกอบภายนอกจะทำให้ผู้แปลเข้าใจหน้าที่ของด้วบท และจะสามารถวิเคราะห์องค์ประกอบภายใน เพื่อให้แปลได้อย่างถูกต้องตามหน้าที่

การวิเคราะห์องค์ประกอบภายใน เพื่อให้ได้คำตอบเกี่ยวกับเนื้อหาและรูปแบบ ของด้วบท ผู้แปลจะต้องตอบคำถามต่อไปนี้

1. On *what* subject matter does he say (ด้วบทพูดถึงเกี่ยวกับเรื่องอะไร)
2. *What / what not* (พูดถึงอะไร และไม่พูดถึงอะไร)

3. In *what* order (เรียงลำดับอย่างไร)
4. Using *which* non-verbal elements (ใช้สื่อที่เป็นอวัจนภาษาใดบ้าง)
5. In *which* words (ใช้คำพูดอย่างไร)
6. In *what* kind of sentences (ใช้ประโยคชนิดใด)
7. In *which* tense (น้ำเสียงเป็นอย่างไร)
8. To *what* effect (ก่อให้เกิดผลอย่างไร)

นอร์ดแนะนำให้วิเคราะห์องค์ประกอบภายนอก (สถานการณ์) ก่อน แล้วจึงวิเคราะห์องค์ประกอบภายใน เนื่องจากสถานการณ์เกิดขึ้นก่อนที่将有ตัวบท ดังนั้นองค์ประกอบภายนอกจึงเป็นตัวควบคุมองค์ประกอบภายใน

การแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยนี้ ผู้แปลจะนำหลักการวิเคราะห์ตัวบทของนอร์ดมาใช้ในการวิเคราะห์องค์ประกอบที่สำคัญของต้นฉบับ เพื่อให้เข้าใจถึงหน้าที่ของงานแปล สารที่ต้นฉบับต้องการจะสื่อ บริบทต่างๆ ที่แวดล้อมต้นฉบับ ซึ่งจะช่วยให้การตัดสินใจรักษา ตัด ดัดแปลงส่วนใดๆ ของตัวบทต้นฉบับ โดยไม่กระทบหรือส่งผลกระทบต่อความหมายและอรรถรสของงานแปล

2.3 ทฤษฎีและงานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 ทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคมกับการแปล

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541 : 1) กล่าวถึงภาษาศาสตร์สังคมว่า “ภาษาศาสตร์สังคมเป็นแขนงหนึ่งของสาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาษาศาสตร์สังคมศึกษาภาษาในแง่ที่สัมพันธ์กับสังคม โดยนำเอาบริบททางสังคมเข้ามาพิจารณาในการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆ ในภาษา”

เนื่องจากการแปลเป็นการถ่ายทอดความหมายของภาษาข้ามวัฒนธรรม จึงก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ อมรามองว่าปัญหาที่มักพบในการแปลนอกเหนือไปจากปัญหาอันเนื่องมาจากไวยากรณ์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันแล้ว คือ ปัญหาการใช้ภาษาไม่เหมาะสมกับลักษณะของผู้พูด ปัญหาการแปลไม่เหมาะสมกับสถานการณ์ และการแปลผิดวัตถุประสงค์

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2541 : 207) กล่าวไว้ว่า “การแปลจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่งอาจไม่ประสบผลสำเร็จเท่าที่ควร ถ้าผู้แปลไม่คำนึงถึงข้อเท็จจริงบางประการของภาษา ซึ่งภาษาศาสตร์สังคมมุ่งที่จะตีแผ่ให้ทุกคนเห็นและคำนึงถึงการใช้ภาษาหรือวิเคราะห์ภาษา ข้อเท็จจริงดังกล่าวคือ ภาษามีการแปรตามลักษณะทางสังคมของผู้พูด ซึ่งถูกกำหนดโดยปัจจัย

บางประการ เช่น เพศ อายุ ที่อยู่อาศัย ชาติพันธุ์ และชั้นทางสังคม ดังนั้น ผู้ถ่ายทอดภาษาต้องคงลักษณะเช่นนี้ของผู้พูดไว้ในภาษาเป้าหมายด้วย นอกจากนี้ ข้อเท็จจริงที่ว่า ภาษามีการแปรตามบริบทของการใช้ยังเป็นสิ่งสำคัญมากสำหรับผู้แปล เพราะผู้แปลต้องเลือกวลีลีลาให้เหมาะสมกับวิชาภาษาที่ตนกำลังแปลอยู่”

ดังนั้นการแปลจึงต้องคำนึงถึงการแปรของภาษาซึ่งแบ่งได้เป็นสองลักษณะ คือ

1. การแปรของภาษาตามลักษณะทางสังคมของผู้พูด

ภาษาทุกภาษามีการแปรตามลักษณะหรือสถานภาพของผู้พูด เช่น เพศ อายุ ถิ่นกำเนิด ชาติพันธุ์ และชั้นทางสังคม เป็นต้น เมื่อผู้แปลมีหน้าที่ในการถ่ายทอดความหมายจากภาษาหนึ่งไปเป็นอีกภาษาหนึ่งแล้ว ผู้แปลจึงต้องพิจารณาถึงสถานภาพของผู้พูดในภาษาต้นทาง เพื่อถ่ายทอดให้เป็นภาษาปลายทางได้ใกล้เคียงกับต้นฉบับมากที่สุด

2. การแปรของภาษาตามบริบท

การใช้ภาษาให้ถูกต้องตามบริบทคือการใช้ภาษาให้เหมาะสมกับผู้ฟัง เรื่องที่พูด กาลเทศะ หรือที่เรียกว่า สถานการณ์การใช้ภาษา ขณะเดียวกันจะต้องใช้ภาษาให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และวิธีการสื่อสารด้วย ดังนั้นผู้แปลจึงต้องเลือกวลีลีลาหรือทำเนียบภาษาให้เข้ากับวลีลีลาหรือทำเนียบภาษาของภาษาปลายทางด้วย

การเลือกใช้วลีลีลาให้เหมาะสมกับภาษาปลายทางเป็นเรื่องที่ผู้แปลต้องให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะงานแปลจะเสร็จสมบูรณ์และบรรลุเป้าหมายได้ตรงตามหน้าที่รวมทั้งได้บรรลุตรงตามต้นฉบับหรือไม่ ขึ้นอยู่กับวลีลีลาที่ผู้แปลเลือกใช้ด้วย แต่เนื่องจากภาษามีความหลากหลาย ผู้แปลจึงต้องวิเคราะห์ความหลากหลายของภาษาเพื่อช่วยในการตัดสินใจเลือกใช้วลีลีลาที่เหมาะสม

ฮาติมและเมสัน (1998) สรุปความสำคัญของการวิเคราะห์ความหลากหลายของระดับภาษาในการแปลว่า ลักษณะนิสัยของมนุษย์นั้นอาจสะท้อนออกมาให้เห็นจากการใช้ภาษา ซึ่งบทบาทเช่นนี้ของภาษามักพบได้เสมอ และเป็นสิ่งที่ผู้แปลต้องสังเกตเห็นได้ ดังนั้นในการใช้ภาษาในการแปล นอกจากผู้แปลจะต้องคำนึงถึงความถูกต้องของไวยากรณ์แล้ว ผู้แปลจะต้องศึกษาลักษณะภาษาที่แปรตามผู้ใช้และบริบทการสื่อสารด้วย ฮาไลเดย์ (1964, อ้างใน ฮาติมและเมสัน 1998) ได้เสนอแนวทางการวิเคราะห์ความหลากหลายของภาษาโดยอาศัยการพิจารณาความหลากหลายใน 2 ประเด็น ดังนี้

1. ความหลากหลายที่เกิดจากผู้ใช้ภาษา (User – related Variation) ทำให้ลักษณะการใช้ภาษาที่มีความแตกต่างกันไปตามลักษณะของผู้ใช้ เรียกว่า ความหลากหลายของภาษาย่อย หรือ Dialect Variation โดยภาษาย่อยนี้จะสะท้อนให้เห็นคุณสมบัติบางประการของผู้ใช้ เช่น ลักษณะทางกายภาพ เป็นต้นว่า ถิ่นที่อยู่ เพศ วัย อาชีพ เชื้อชาติ ระดับการศึกษา หรือชั้นสังคม ทั้งนี้อาจแบ่งประเภทภาษาย่อยที่เกิดจากลักษณะของผู้ใช้ภาษาได้ ดังนี้

1.1 ภาษาย่อยตามสภาพภูมิศาสตร์ หรือ ภาษาถิ่น (Geographical Dialect) หมายถึง ภาษาที่ใช้ในถิ่นที่ต่างกันหรือผู้ที่มาจากถิ่นที่ต่างกัน โดยลักษณะภาษาจะมีความเฉพาะสำหรับท้องถิ่น อาจปรากฏในลักษณะการออกเสียงหรือสำเนียง เช่น ภาษาไทยอีสาน ภาษาไทยกรุงเทพ

1.2 ภาษาย่อยตามยุคสมัย (Temporal Dialect) หมายถึง ภาษาที่ใช้แตกต่างกันตามความนิยมในแต่ละยุคสมัย อาจปรากฏในการใช้คำที่ต่างกันในแต่ละยุคสมัยเพื่อสื่อถึงสิ่งเดียวกัน เป็นต้น

1.3 ภาษาย่อยตามกลุ่มสังคม (Social Dialect) หมายถึง ภาษาที่ใช้แตกต่างกันอันเนื่องมาจากภูมิหลังทางสังคมของผู้ใช้ ซึ่งอาจรวมถึง เพศ อายุ ชั้นสังคม ชาติพันธุ์ อาชีพ หรือการศึกษา เป็นต้น

1.4 ภาษาย่อยตามมาตรฐาน (Standard Dialect) หมายถึง ภาษาที่มีความแตกต่างกัน โดยพิจารณาจากลักษณะการใช้ภาษาที่สังคมกำหนดและยอมรับให้เป็นภาษามาตรฐาน หรือเป็นตัวแทนของภาษาในสังคม เช่น ภาษาไทยกรุงเทพ ภาษาอังกฤษแบบ Received Pronunciation (RP)

1.5 ภาษาย่อยเฉพาะบุคคล (Ideolect) หมายถึง ภาษาที่มีความหลากหลายอันเนื่องมาจากลักษณะการใช้ของแต่ละบุคคลโดยเฉพาะ เช่น บุคคลหนึ่งอาจชอบใช้สำนวนบางสำนวนอยู่เสมอ มีการออกเสียงคำบางคำในแบบของตนเอง หรือมักใช้โครงสร้างวากยสัมพันธ์แบบใดแบบหนึ่งบ่อยครั้ง อย่างไรก็ตาม ภาษาย่อยเฉพาะบุคคลมักสะท้อนให้เห็นการใช้ภาษาย่อยแบบต่างๆ ซ้อนทับกันอยู่ด้วย เพราะภาษานั้นมักสะท้อนให้เห็นลักษณะต่างๆ ของผู้ไปพร้อมกัน เช่น วัย ถิ่นที่อยู่ หรือชั้นสังคม

2. ความหลากหลายที่เกิดจากการใช้ภาษา (Use-related Variation) เกิดจากวิธีที่ผู้ใช้ภาษาถ่ายทอดออกมาเป็นรูปแบบต่างๆ กัน ทำให้เกิดความหลากหลายของระดับภาษา หรือ Register Variation ซึ่งมักแสดงให้เห็นในองค์ประกอบต่างๆ ของภาษาที่สะท้อนความสัมพันธ์ระหว่างผู้ส่งสาร วิธีการสื่อสาร และหน้าที่ของตัวบทในการสื่อสาร ความหลากหลายประเภทนี้เกิด

จากการใช้ภาษาตามขนบการสื่อสารแต่ละประเภทหรือแต่ละโอกาส ทำให้ผู้ใช้ภาษามีตัวเลือกในการใช้ภาษาที่จำกัด

ผู้แปลพบว่าภาษาศาสตร์สังคมจะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากปัญหาที่พบได้อย่างเด่นชัด คือ การใช้ภาษาให้เหมาะสมกับยุคสมัย ซึ่งผู้แปลต้องอาศัยหลักการวิเคราะห์ความหลากหลายของภาษา เพื่อช่วยในการตัดสินใจใช้วลีสนทนาที่เหมาะสมในการถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทาง

นอกจากนี้ยังมีปัญหาการใช้สรรพนาม และการใช้ราชาศัพท์ เนื่องจากผู้ส่งสารเป็นพระเจ้าอยู่หัว ในขณะที่ผู้รับสารเป็นสามัญชน แต่เป็นสามัญชนที่องค์ผู้ส่งสารให้ความนับถือเสมือนเพื่อนคนหนึ่ง ดังนั้น ผู้แปลจึงอาศัยแนวคิดเรื่องการแปรของภาษาตามทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคมเพื่อช่วยในการถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทางที่เหมาะสม ดังเช่นที่อมราอธิบายไว้ว่า ภาษาจะแสดงสำเนียงของกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้พูด ผู้แปลที่ถ่ายทอดมาเป็นภาษาเป้าหมายก็ย่อมต้องหาลักษณะเด่นในภาษาเป้าหมายที่บ่งบอกชั้นทางสังคมใกล้เคียงกัน เพื่อให้ผู้อ่านได้ความประทับใจใกล้เคียงกับภาษาต้นฉบับ

2.3.2 งานวิจัยอื่นที่เกี่ยวข้อง

เพียงเพ็ญ เสถียรนพแก้ว (2550) ได้ศึกษาการแปลพระราชดำรัสในสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 1 และได้พบปัญหาเรื่องภาษาที่ใช้ในงานแปล ดังนี้

1. ปัญหาในการเลือกกรอบของภาษาไทยและสรรพนาม เพื่อให้สอดคล้องกับลักษณะภาษาหลายๆ ประการของพระราชดำรัสต้นฉบับ อันได้แก่ การเลือกสรรถ้อยคำที่มีความเหมาะสมกับยุคสมัยของบริบท เช่น การแปลตำแหน่งต่างๆ ในพระราชดำรัส ตลอดจนลักษณะของภาษาอันประกอบด้วยคำ รูปประโยค และการเรียงเรียงประโยคที่สะท้อนความเป็นเอกสารโบราณ

2. ปัญหาการเลือกใช้คำสรรพนาม เพื่อบ่งบอกถึงระดับภาษาและความสัมพันธ์ระหว่างผู้พูดกับผู้ฟัง ตลอดจนความรู้สึกและอารมณ์ในขณะนั้น

เพียงเพ็ญเสนอว่า การพิจารณาความเหมาะสมของภาษาบทแปลเพื่อให้ได้สมมูลภาพของภาษาระหว่างบทแปลกับต้นฉบับนั้น จะต้องพิจารณาถึงความทันสมัยของภาษาที่ใช้ในต้นฉบับ ได้แก่ ระบบการสะกด การใช้คำพ้องสมัย และการใช้โครงสร้างภาษาที่ใช้ในยุคเก่าด้วย

ศรีสุตา กองวิเชียร (2548) ได้ศึกษาการแปลเรื่องคดีอาญาและการลงโทษในสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (Crime and Punishment in King Chulalongkorn's

Kingdom) พบว่า ผู้แปลจะต้องคำนึงถึงความเก่าของภาษาที่ใช้ เพื่อถ่ายทอดให้ผู้อ่านรู้สึกถึงบรรยากาศโบราณ แต่ยังสามารถเข้าใจได้ ดังนั้น ผู้แปลจำเป็นต้องค้นหาคำศัพท์เก่าและวิธีการผูก रूपประโยคที่ใช้กันในสมัยนั้นให้ใกล้เคียงที่สุด

พิสิทธิ กอบบุญ (2542) ศึกษา “ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ไว้ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเป็นพระมหากษัตริย์ไทยพระองค์แรกที่ทรงมีลายพระราชหัตถเลขาถึงบุคคลต่างๆ พระราชหัตถเลขาจึงเป็นการสื่อสารขององค์พระมหากษัตริย์ที่มีถึงบุคคลต่างๆ ทั้งในเรื่องราชการและเรื่องส่วนพระองค์ เนื้อความในพระราชหัตถเลขาเป็นการเล่าเรื่องเหตุการณ์ต่างๆ การแสดงความคิดเห็น อารมณ์ความรู้สึกของพระองค์ในสถานการณ์ต่างๆ

พิสิทธิ จำแนกรูปแบบพระราชหัตถเลขาตามลักษณะของเนื้อหา ได้เป็น 2 รูปแบบ คือ

1. พระราชหัตถเลขาที่เป็นทางการ คือพระราชหัตถเลขาที่มีเนื้อหาว่าด้วยข้อราชการสำคัญ ได้แก่ พระราชสาส์นถึงประมุขประเทศต่างๆ เพื่อเจริญสัมพันธไมตรี
2. พระราชหัตถเลขาที่ไม่เป็นทางการ คือพระราชหัตถเลขาที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องส่วนพระองค์ซึ่งพระราชทานแก่บุคคลหรือคณะบุคคล รวมถึงเอกสารที่มีลักษณะเดียวกันกับพระราชหัตถเลขา แต่ไม่ได้ทรงระบุผู้รับ ได้แก่ กระแสรับสั่ง พระราชปรารภ และพระบรมราชาธิบายในเรื่องต่างๆ

พระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ซึ่งมีถึงบุคคลหรือคณะบุคคลในโอกาสต่างๆ มีรูปแบบที่ไม่เคร่งครัดมากนัก พระราชหัตถเลขานั้นทรงมีไปถึงบุคคลต่างๆ ซึ่งต่างสถานะกัน การใช้คำเรียก คำแสดงความสัมพันธ์ คำแสดงตำแหน่ง จะเป็นสิ่งที่บอกความสัมพันธ์ระหว่างพระองค์กับบุคคลหรือคณะบุคคลนั้น และยังอาจแสดงถึงความสนิทสนมคุ้นเคยกัน หรือแสดงความแตกต่างทางฐานะหรือตำแหน่งระหว่างกันอีกด้วย

ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ในพระราชหัตถเลขามีลักษณะภาษาของการสื่อความ ซึ่งสามารถสะท้อนทัศนคติ น้ำเสียง อารมณ์ ความรู้สึกของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ชัดเจน ตรงไปตรงมา ความชัดเจนของสารนั้นเกิดจากการใช้คำสื่อความหมาย ได้แก่ คำแสดงความคิดเห็น คำแสดงความรู้สึก และคำแสดงเจตนา อีกทั้งการใช้สำนวนและภาพพจน์ก็เป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้การสื่อสารมีประสิทธิภาพ และสร้างความชัดเจนแก่สารนั้นได้เป็นอย่างดี สำนวนและภาพพจน์ยังช่วยสร้างความคมคาย ลึกซึ้งให้แก่สารนั้น

ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ การสร้างคำเพื่อสื่อความหมายและการเน้นย้ำ ซึ่งมีลักษณะ 2 ประการ ได้แก่

1. การสร้างคำโดยการซ้อนคำและซ้อนความ
2. การสร้างคำโดยการซ้ำคำ

การสร้างคำทั้งสองลักษณะนี้เป็นการใช้กลวิธีในการเน้นย้ำความหมาย ซึ่งทำให้สารที่ผู้ส่งสารต้องการสื่อแจ่มชัดขึ้น การสร้างคำยังสะท้อนความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึกของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เป็นอย่างดี อีกทั้งยังทำให้ข้อความมีความโดดเด่น สละสลวยด้วยจังหวะของคำ ซึ่งถือเป็นความงดงามของภาษาด้วย

นอกจากนี้ยังมีประโยคซ้ำความและประโยคขนานความซึ่งเป็นลีลาที่ช่วยทำให้เกิดความเด่นของข้อความ และเป็นการเน้นย้ำข้อความ ซึ่งมีผลต่อการสร้างความแจ่มชัดให้แก่ความหมายของสารนั้น

พระราชหัตถเลขายังมีคุณค่าในการสะท้อนทัศนคติของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในด้านต่างๆ ได้แก่ ทัศนคติด้านการเมืองการปกครอง การต่างประเทศ การรับวิทยาการตะวันตก และความเชื่อในด้านต่างๆ ของพระองค์ในฐานะที่ทรงเป็นพระมหากษัตริย์ที่ทรงอยู่ท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคม และวัฒนธรรมต่างๆ มากมาย

บทที่ 3

การวิเคราะห์ตัวบทต้นฉบับ

การแปลเป็นการถ่ายทอดความหมายจากภาษาต้นทางให้เป็นภาษาปลายทาง ไม่ใช่แค่การถอดรูปภาษาจากภาษาหนึ่งไปสู่อีกภาษาหนึ่ง (Transcoding) ภาษาเป็นเพียงเครื่องมือในการสื่อสาร ดังนั้นก่อนที่ผู้แปลจะแปลหรือถ่ายทอดความหมายได้ ผู้แปลจะต้องเข้าใจต้นฉบับอย่างถ่องแท้เสียก่อน นอกจากนั้นการแปลยังเป็นการถ่ายทอดวัฒนธรรมที่ติดอยู่กับรูปภาษาต้นฉบับด้วย ดังนั้นผู้แปลจึงต้องทำความเข้าใจต้นฉบับอย่างถี่ถ้วน เพื่อที่จะได้ถ่ายทอดสารข้ามวัฒนธรรมได้อย่างครบถ้วนและถูกต้อง เช่นเดียวกับการแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีถึงเซอร์ จอห์น เบาริง ซึ่งแม้จะไม่ใช้การถ่ายทอดสารข้ามวัฒนธรรม แต่มีเรื่องบริบทของยุคสมัย เวลา และภาษาที่ไขเข้ามาเกี่ยวข้อง

หนังสือ The Writings of King Mongkut to Sir John Bowring เป็นหนังสือรวบรวมพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่มีถึงเซอร์ จอห์น เบาริง รวบรวมและเผยแพร่โดยคณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทยและจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์และโบราณคดี สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี

เมื่อครั้งสถานเอกอัครราชทูตไทย ประจำกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ย้ายจาก Ashburn Place ไปอยู่ที่ Queen's Gate ได้มีการรื้อเอกสารใต้ถุนสถานเอกอัครราชทูตไทยเพื่อนำไปทำลาย เนื่องจากไม่มีสถานที่เก็บ ในครั้งนั้น ม.ล.มานิจ ชุมสาย ได้พบแฟ้มเอกสารเย็บเป็นเล่มใส่ปกหนังอย่างดี รวมทั้งสิ้น 5 เล่มใหญ่ ภายในแฟ้มเป็นเอกสารโต้ตอบที่เซอร์ จอห์น เบาริงได้รวบรวมไว้ เอกสารทั้งหมดเป็นลายพระราชหัตถเลขาที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีโต้ตอบกับเซอร์จอห์น เบาริง ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1855 (พ.ศ. 2398) ถึง ค.ศ. 1868 (พ.ศ. 2411)

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง เป็นพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงพระราชนิพนธ์หนังสือโต้ตอบกับเซอร์ จอห์น เบาริง ตั้งแต่เซอร์ จอห์น ไปเป็นผู้ว่าราชการอังกฤษที่เกาะฮ่องกง ส่วนใหญ่เป็นการเล่าเหตุการณ์ความเป็นไปที่เกิดขึ้นในประเทศสยามในขณะนั้น บางครั้งจะทรงแทรกข้อราชการลงไปบ้าง ดังนั้นเนื้อหาโดยรวมจึงเป็นลักษณะของจดหมายส่วนตัวมากกว่าที่จะเป็นจดหมายทางการ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวโปรดการเรียนภาษาอังกฤษ ทรงศึกษาภาษาอังกฤษกับหมอสอนศาสนาอเมริกันตั้งแต่เมื่อครั้งทรงผนวชอยู่วัดบวรนิเวศฯ จนทรงเชี่ยวชาญ นอกจากนั้นยังสนพระทัยการอ่านและการเขียนภาษาอังกฤษ โปรดอ่านหนังสือพิมพ์

ภาษาอังกฤษจากประเทศสิงคโปร์อีกด้วย ด้วยเหตุที่โปรดการทรงพระอักษรเป็นภาษาอังกฤษกับชาวตะวันตกมาก จึงได้ทรงเขียนหนังสือโต้ตอบกับเซอร์ จอห์น เป็นประจำ เมื่อมีอะไรเกิดขึ้นในเมืองไทยก็จะทรงเขียนไปเล่าพระราชทานให้เซอร์ จอห์น ทราบ และเซอร์ จอห์นก็ส่งข่าวราชกิจมาถวายจากฮ่องกงเสมอ ตราบจนกระทั่ง เซอร์ จอห์นเกษียณอายุราชการ พระองค์จึงทรงแต่งตั้งให้เซอร์ จอห์นเป็นราชทูตของประเทศสยามประจำประเทศต่างๆ ในทวีปยุโรป และทรงมีพระอักษรโต้ตอบกับเซอร์ จอห์น เป็นประจำ จนกระทั่งเสด็จสวรรคตเมื่อปี ค.ศ. 1868 (พ.ศ. 2411) และเนื่องจากทรงไม่มีราชเลขานุการในพระองค์ การทรงพระอักษรจึงทรงเขียนด้วยพระองค์เอง เอกสารที่มีไปถึงเซอร์ จอห์น เบาริง ทุกฉบับ จึงเป็นต้นฉบับที่เป็นลายพระราชหัตถเลขา และไม่มีสำเนาอยู่ในเมืองไทย

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง เป็นงานเขียนประเภทจดหมายส่วนตัว ในการแปลพระราชหัตถเลขา ผู้แปลจำเป็นต้องวิเคราะห์ตัวบทต้นฉบับอย่างละเอียด เพื่อให้การถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาฉบับแปลที่นอกจากจะมีความหมายถูกต้องครบถ้วนตรงตามต้นฉบับแล้ว ยังได้วรรรรสที่เทียบเคียงกับต้นฉบับ ตลอดจนรักษาลีลาและน้ำเสียงตามวัจนลีลาขององค์ผู้นิพนธ์คือพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้ได้

3.1 การวิเคราะห์ลักษณะของตัวบท

3.1.1 ประเภทของตัวบท

การวิเคราะห์ต้นฉบับเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการแปล และเป็นขั้นตอนสำคัญที่จะช่วยให้ผู้แปลทำความเข้าใจสารที่ต้นฉบับต้องการสื่อได้อย่างถ่องแท้ ก่อนที่จะถ่ายทอดสารนั้นโดยใช้ภาษาปลายทางให้ออกมาเป็นตัวบทฉบับแปลที่ต้องครบถ้วน

ไรส์ (1984, อ้างในวรรณภา แสงอร่ามเรือง, 2545 : 11) ได้จัดประเภทของตัวบทออกเป็น 3 ประเภทตามเจตนาในการสื่อสาร ดังนี้

1. ตัวบทประเภทให้ข้อมูล (Informative Text) เป็นตัวบทที่ให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง เช่น ตำรา ข่าว เป็นต้น
2. ตัวบทประเภทเน้นการแสดงออก (Expressive Text) เป็นตัวบทที่เน้นการแสดงอารมณ์ ความรู้สึกของผู้ส่งสาร มีการเรียบเรียงและถ่ายทอดออกมาอย่างมีศิลปะ เช่น นวนิยาย เรื่องสั้น เป็นต้น

3. ตัวบทประเภทปฏิบัติการ (Operative Text) เป็นตัวบทที่ใช้ภาษาเพื่อเรียกร้อง จูงใจ ให้กระทำการบางอย่าง เป็นตัวบทที่ให้ข้อมูลพร้อมทั้งเชิญชวนหรือชี้แนะให้ผู้รับสาร ปฏิบัติตาม เช่น โฆษณาต่างๆ เป็นต้น

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง มีลักษณะเป็นจดหมายส่วนตัวที่องค์ผู้นิพนธ์ทรงเล่าถึงเรื่องราว ความเป็นไปที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เนื้อความในพระราชหัตถเลขาเป็นการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงของเหตุการณ์ต่างๆ ในขณะเดียวกัน บางช่วงของพระราชหัตถเลขามีการสอดแทรกความคิดเห็นและความรู้สึกที่องค์ผู้นิพนธ์ทรงมีต่อ เรื่องราวต่างๆ นั้น ดังนั้น พระราชหัตถเลขานี้จึงมีลักษณะของตัวบทประเภทให้ข้อมูล (Informative Text) ไปพร้อมๆ กับตัวบทประเภทเน้นการแสดงออก (Expressive Text) ซึ่งแสดง ถึงทัศนคติและคุณค่าทางวรรณศิลป์ของพระราชหัตถเลขา

นอกจากนั้น ไรส์และแพมeyer (อ้างในวรรณภา แสงอร่ามเรือง, 2545: 121-122) ได้จัด แบ่งตัวบทที่ใช้ในการแปลออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

1. ตัวบทที่ซับซ้อน

คือตัวบทที่รวมตัวบทหลายชนิดไว้ด้วยกัน เช่น วรรณกรรม อาจมีทั้งตัวบทที่เป็น ชีวิตประวัติ บันทึกประจำวัน จดหมายสมัครงานรวมอยู่ด้วย ดังนั้นผู้แปลจึงต้องแปล ตัวบทหลายชนิดในงานแปลขึ้นเดียว

2. ตัวบทเดี่ยว

เป็นตัวบทที่ประกอบด้วยตัวบทชนิดเดียว อาจเป็นตัวบทชนิดใดชนิดหนึ่งก็ได้ เช่น ใบบทเขียนสมรส ประกาศนียบัตร เป็นต้น

3. ตัวบทเชิงซ้อน

เป็นตัวบทที่ต้องอาศัยตัวบทปฐมภูมิ ซึ่งเป็นที่มาหรือแหล่งกำเนิดของตัวบทเชิงซ้อน เพื่อสืบค้น ตรวจสอบ หรืออ้างอิง เช่น เนื้อเรื่องย่อ บทวิจารณ์หนังสือ เป็นต้น

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง มีลักษณะเป็นตัวบทที่ซับซ้อน เพราะเป็นการเล่าเหตุการณ์ต่างๆ ที่ผู้แปลจะต้องอาศัยการสืบค้น ค้นคว้าหาข้อมูลเพิ่มเติม ซึ่งต้องมีตัวบทปฐมภูมิด้วย หรือเพื่ออ้างอิงและรักษาความหมายในการ แปลให้ตรงกับต้นฉบับ

3.1.2 ลักษณะของตัวบท

พระราชหัตถเลขาหรือจดหมาย เป็นงานเขียนที่มีรูปแบบเฉพาะตัว เป็นงานเขียนที่ผู้ส่งสารเขียนเพื่อติดต่อสื่อสารกับผู้รับสารโดยตรง มีส่วนประกอบพื้นฐาน ได้แก่ ที่อยู่ วันที่ คำขึ้นต้น เนื้อความ คำลงท้าย และลายมือชื่อ ส่วนประกอบทั้งหมดจะจัดวางไว้ในตำแหน่งที่เป็นรูปแบบเฉพาะของจดหมาย

3.1.2.1 ที่อยู่

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเริ่มต้นพระราชหัตถเลขาด้วยที่ประทับของพระองค์ ไว้ที่มุมขวาบนของพระราชหัตถเลขา เช่น

Rajruty House Grand Palace Bangkok.

หรือ

Royal Residence Grand Palace Bangkok Siam

หรือ

Chandraxem Palace at old city of Ayuddhi the ancient capital of Siam

แต่มีพระราชหัตถเลขาบางองค์ที่ทรงเขียนที่อยู่ไว้ต่อจาก ผู้ส่ง และผู้รับ เช่น

From	The Sovereign reigning upon Siam & its dependency Laos &c.
To	His Excellency Sir John Bowring K.C.B. The Superintendent of Trade & Plenipotentiary to China and Supreme Governor of Hong Kong &c&c&c.
Dated	Frontier part of that Payurawongse or Eastern side of the British strangers residence or hotel at Bangkok Siam.

3.1.2.2 วันที่

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงระบุวันที่ของพระราชหัตถเลขาไว้ต่อจากที่ประทับ รูปแบบของวันที่จะเป็นการลงวันที่ตามอย่างธรรมเนียมสากล เช่น

Rajruty House Grand Palace Bangkok. 27 th December 1855

แต่จะมีบ้างที่ทรงต่อท้ายวันที่ด้วยการให้รายละเอียดของรัชสมัยที่ทรงครองราชย์ตามแบบอย่างประเพณีไทย เช่น

Dated	Frontier part of that Payurawongse or Eastern side of the British strangers Residence or hotel at Bangkok Siam. 1 st November 1855 which is the 5th of the present reign

หรือ

Rajruty House
Grand Palace, Bangkok.
26th May 1856
which is the sixth of our reign

3.1.2.3 คำขึ้นต้น

เป็นคำหรือกลุ่มคำที่ใช้ทักทายผู้รับจดหมาย คำขึ้นต้นจดหมายยังแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของผู้เขียนกับผู้รับจดหมายอีกด้วย คำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวในภาษาไทยแปรไปตามปัจจัยทางสังคม 2 ประการ คือ ความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับผู้รับ และอายุของผู้เขียน ชนิษฐา วิริยะพันธ์ (2533) กล่าวว่า รูปแบบคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัวในภาษาไทยมีส่วนประกอบ 2 ส่วน คือ

1. คำขึ้นต้น เป็นส่วนประกอบที่จะปรากฏหรือไม่ก็ได้ ได้แก่
 - คำทักทาย เช่น สวัสดี
 - คำแสดงคารวะ เช่น กราบ เรียน กราบเรียน
2. คำเรียกขาน หมายถึงคำหรือวลีที่ผู้พูดใช้เรียกผู้ฟัง หรือผู้เขียนใช้เรียกผู้รับจดหมาย เป็นส่วนประกอบที่ต้องปรากฏเสมอ และปรากฏตามลำพังได้ บางครั้งคำเรียกขานใช้เป็นคำขึ้นต้นจดหมายส่วนตัว ได้แก่
 - คำนำหน้า เช่น คุณ ท่าน
 - คำเรียกญาติ เช่น พ่อ แม่ ลุง
 - คำบอกฐานะ หรือชั้นของบุคคล เช่น หมวด คุณหลวง คุณหญิง
 - คำเรียกอาชีพ เช่น ครู หมอ
 - ชื่อ
 - วลีแสดงความรู้สึกที่ผู้ส่งสารใช้เรียกขาน เพื่อแสดงความรู้สึกพิเศษต่อผู้รับสาร เช่น ที่รัก ที่นับถือ
 - คำลงท้าย ใช้ประกอบคำเรียกขาน เพื่อแสดงความสุภาพ หรือความสนิทสนม เช่น ครับ คะ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ไม่ทรงใช้คำทักทายหรือคำแสดงคารวะในการขึ้นต้นจดหมาย แต่ทรงใช้คำเรียกขานเพื่อแสดงความสัมพันธ์ประกอบกับวลีที่แสดงถึงความรู้สึก ซึ่งมีความหมายไปในทางยกย่องให้เกียรติ ต่อเซอร์ จอห์น เบาริง เป็นคำขึ้นต้นพระราชหัตถเลขา เช่น

- My respected friend,
- My respected noble friend
- My very respected old friend
- My respected & favouring friend
- My respected old favouring friend
- My noble favourable old good friend
- My very respected favourable old friend
- My much respected favourable old worthy friend

จะเห็นได้ว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้คำว่า “friend” เพื่อแสดงมิตรภาพที่ทรงมีให้เซอร์จอห์น และทรงมีพระราชประสงค์ที่จะได้รับจากเซอร์จอห์นเช่นเดียวกัน นอกจากนี้ยังทรงใช้วลีแสดงความรู้สึกให้เกียรติ ขึ้นชมไปในทำนองเดียวกัน เพียงแต่แต่ละวลีจะมีระดับชั้นของการชื่นชมยกย่องมากน้อยต่างกันเท่านั้น

3.1.2.4 เนื้อความ

หมายถึงข้อความที่ผู้เขียนเขียนถึงผู้รับ แบ่งออกเป็น 3 ส่วน คือ ส่วนเริ่มต้นจดหมาย (Opening paragraph) ส่วนเนื้อหาหลักของจดหมาย (Main contents) และส่วนท้ายของจดหมาย (Ending) แต่จดหมายส่วนตัวไม่มีกฎเกณฑ์ตายตัวในการเขียน การลำดับเนื้อความมีได้หลากหลายแบบ ขึ้นอยู่กับความประสงค์และความพึงพอใจของผู้เขียน

3.1.2.5 คำลงท้าย

หมายถึง คำหรือกลุ่มคำ ที่แสดงการอำลาผู้รับ หลังจากจบเนื้อความในจดหมาย และแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างผู้เขียนกับผู้รับ บางครั้งอาจเป็นข้อความที่แสดงความรู้สึกพิเศษที่ผู้เขียนส่งถึงผู้รับด้วย

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมักทรงใช้คำลงท้ายที่แสดงความรู้สึกพิเศษที่มีต่อเซอร์ จอห์น เบาริง เช่น

- This from Your Excellency's beloved faithful friend
- I beg to remain Your Excellency good friend
- This from your faithful worthy friend
- I beg to remain Your Excellency's worthy good faithful friend

คำลงท้ายเช่นนี้เป็นการเน้นย้ำถึงสัมพันธไมตรีที่ทรงมีให้เซอร์ จอห์น เบาริง และพระองค์ยังทรงใช้วลี "I beg" เพื่อแสดงความรู้สึกอ่อนน้อมอีกด้วย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทรงให้เกียรติเซอร์ จอห์น เบาริงอย่างมาก ทั้งนี้เพราะเซอร์ จอห์น เบาริงเป็นชาวอังกฤษซึ่งเป็นประเทศที่มีอำนาจมากในขณะนั้น

3.1.2.6 ลายมือชื่อ

เป็นการลงนามของผู้เขียน เพื่อแสดงว่าผู้ส่งสารเป็นใคร

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงลงพระปรมาภิไธย หลังจากคำลงท้ายจากนั้นต่อท้ายด้วยตำแหน่งของพระองค์ เช่น

- SPPM Mongkut R.S.
- SPPM Mongkut R. Siam
- SPPM Mongkut Rex Siamensium
- S.P.P.M. Mongkut Major King of Siam
- S.P.P.M. Mongkut Major King of Siam & its dependencies

ตัวอย่างพระปรมาภิไธยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

หรือ

3.1.2.7 ปัจฉิมลิขิต

หมายถึงส่วนของข้อความที่ผู้เขียนต้องการเพิ่มเติมหรือเน้นเป็นพิเศษ

ในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง พบว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใส่ข้อความที่เป็นปัจฉิมลิขิตไว้บ้างในพระราชหัตถเลขาบางองค์ เช่น พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 1st July 1867 ซึ่งมีเนื้อความดังนี้

.....

SPPM Mongkut RS
on 5892nd day of reign

P.S. The French consul Monsieur G. Aubaret having been very sick of awful dysentery since late of May until 14th June so that he could not get up from his bed. After he was treated by a German doctor who came to Siam from Batavia named Doctor H.Heogenstruaden, he has received his good health. After a few days he determined to return to his native land France when his successor Mr. Duchesne de Bellecourt general consul of H.I.F.M. will be arrived at Bangkok.

การเขียนจดหมายเป็นการเล่าเรื่องผ่านมุมมองของผู้เล่า เรื่องราวที่น่าเสนอเป็นการถ่ายทอดตามความรู้สึกและความเข้าใจของผู้เล่า ดังนั้นการศึกษาตัวบทที่เป็นจดหมายส่วนตัวจึงต้องรู้จักตัวผู้เขียนด้วย การทำความเข้าใจตัวบทที่เป็นจดหมายนี้ ผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนต้องการสื่อให้ผู้รับสารทราบ นอกจากนั้นผู้แปลจะต้องทำความเข้าใจในสิ่งที่ผู้เขียนและผู้รับเข้าใจหรือรับรู้ข้อมูลกันมาก่อนหน้าแล้ว ซึ่งข้อมูลนั้นอาจเป็นที่รู้กันระหว่างผู้เขียนและผู้รับโดยที่ไม่มีการกล่าวไว้เป็นรายละเอียดในตัวจดหมาย

3.2 การวิเคราะห์องค์ประกอบของตัวบท

การวิเคราะห์ตัวบทตามหลักของนอร์ดี แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น การวิเคราะห์องค์ประกอบภายนอกตัวบทและการวิเคราะห์องค์ประกอบภายในตัวบท

3.2.1 การวิเคราะห์องค์ประกอบภายนอกตัวบท

องค์ประกอบภายนอกตัวบทหมายถึง องค์ประกอบของสถานการณ์จริงที่นำตัวบทไปใช้เป็นเครื่องมือสื่อสาร มีดังต่อไปนี้

1. ผู้ส่งสาร

ผู้ส่งสารของพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง คือ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งกรมพระยาดำรงราชานุภาพ (2514, อ้างใน <http://www.kingmongkut.com/>) ทรงเล่าพระราชประวัติไว้โดยสังเขป ดังนี้

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นพระราชโอรสองค์ที่ 43 ในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ที่ประสูติแต่สมเด็จพระศรีสุริเยนทราบรมราชินี เสด็จพระราชสมภพเมื่อวันพฤหัสบดี เดือน 11 ขึ้น 14 ค่ำ ปีชวด ฉศก จุลศักราช 1166 ซึ่งตรงกับวันที่ 18 ตุลาคม พ.ศ. 2347 พระองค์เป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้าพระองค์แรกในพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย

เมื่อพระองค์ทรงมีพระชนมายุได้ 9 พรรษา ในปีพ.ศ. 2355 ได้มีการจัดการพระราชพิธีลงทรงเฉลิมพระนาม โดยพระองค์ได้รับการเฉลิมพระนามในพระสุพรรณบัฏว่า “สมเด็จพระเจ้าลูกยาเธอ เจ้าฟ้ามงกุฎสมมุติเทววงศ์ พงอิศวรกษัตริย์ ชาติติยราชกุมาร”

ครั้นมีพระชนมายุครบ 14 พรรษา จึงทรงออกผนวชเป็นสามเณร ณ พระอุโบสถ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม โดยได้ประทับอยู่ ณ วัดมหาธาตุ ทรงผนวชจนออกพรรษาแล้วจึงทรงลาผนวช

พอปีวอก พ.ศ. 2367 พระชันษา 21 ปี เสด็จออกทรงผนวชเป็นพระภิกษุตามประเพณี พอทรงผนวชได้ 15 วัน ก็เผชิญเกิดวิบัติด้วยสมเด็จพระบรมชนกนาถ (พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย) เสด็จสวรรคต โดยไม่ได้ดำรงสิ่งมอกราชสมบัติพระราชทานแก่เจ้านายพระองค์ใดให้เป็นรัชทายาท พระราชวงศ์กับเสนาบดีหัวหน้าราชการทั้งปวงจึงต้องประชุมปรึกษากันตามธรรมเนียมโบราณ ว่าสมควรเชิญเจ้านายพระองค์ใดขึ้นเสวยราชย์ครอบครองบ้านเมือง ในเวลานั้น ถ้าว่าตามนิตินัย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หรือสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎในขณะนั้น อยู่ในฐานะสมควรจะได้รับราชสมบัติ เพราะเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎโอรสองค์ใหญ่อันเกิดแต่พระอัครมเหสี

แต่เผชิญในเวลานั้นกรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ (พระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว) ซึ่งเป็นพระเจ้าลูกยาเธอพระองค์ใหญ่ เจริญพระชันษากว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึง 17 ปี ได้ทรงบังคับราชการต่างพระเนตรพระกรรณเมื่อตอนปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย ผู้คนยำเกรงนับถืออยู่โดยมาก ที่ประชุมเห็นว่า ควรถวายราชสมบัติแก่กรมหมื่นเจษฎาบดินทร์ บ้านเมืองจึงจะเรียบร้อยเป็นปกติ จึงอาศัยเหตุที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงผนวชอยู่ ทูลถามว่าจะทรงปรารณาราชสมบัติหรือจะทรงผนวชต่อไป สมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎทรงตัดสินพระทัยดำรงสมณเพศต่อไป

ส่วนเรื่องพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาภาษาฝรั่ง ปรากฏว่าเริ่มทรงศึกษาภาษาละตินก่อน เมื่อครั้งที่เสด็จประทับอยู่ที่วัดราชาธิวาส เขตวัดติดต่อกับวัดคอนเซ็ปชัน (Immaculate Conception Church) ของพวกโรมันคาทอลิก ในเวลานั้นสังฆราชปาลกัวต์ยังเป็นบาทหลวงอธิการของวัดนั้นอยู่ บาทหลวงปาลกัวต์ชอบไปเฝ้าทูลถามถึงเรื่องภาษาและขนบธรรมเนียมประเพณีไทยอยู่เนืองๆ จนทรงคุ้นเคย พระองค์จึงโปรดฯ ให้บาทหลวงปาลกัวต์สอนภาษาละตินถวายเป็นทำนองแลกเปลี่ยนความรู้กัน พระองค์ได้ทรงศึกษาอยู่ตลอดเวลาสักเท่าใด และถึงเพียงไหนก็ไม่ปรากฏ แต่สังเกตในลายพระราชหัตถเลขาเมื่อเสวยราชย์แล้ว มักทรงใช้ศัพท์ภาษาละตินอยู่บ่อยครั้ง ทำให้เห็นได้ชัดว่าทรงทราบไวยากรณ์ของภาษานั้น แต่คาดว่าทรงศึกษาภาษาละตินคงหยุดเมื่อเสด็จย้ายที่ประทับจากวัดราชาธิวาส ส่วนภาษาอังกฤษนั้นทรงเริ่มศึกษาจากมิชชันนารีอเมริกันหลังจากที่เสด็จกลับมาประทับ ณ วัดบวรนิเวศฯ แล้วหลายปี

แม้พวกมิชชันนารีอเมริกันกับพวกบาทหลวงฝรั่งเศส จะมีเจตนาเดียวกันคือมาสอนคริสตศาสนา แต่ก็ถือคติข้อสำคัญต่างกันหลายอย่าง พวกบาทหลวงถือคติลัทธิโรมันคาทอลิกวางตัวเป็น "พระ" พยายามบำรุงศาสนาด้วยการตั้งบริษัท และอุปถัมภ์บำรุงฝึกสอนคนที่เข้ารีต ฝ่ายพวกมิชชันนารีอเมริกันซึ่งถือลัทธิโปรเตสแตนต์ (ซึ่งแตกต่างไปจากลัทธิโรมันคาทอลิก) จะวางตัวเป็น "ครู" นำทั้งศาสนาและอารยธรรม (Civilization) มาสอนชาวต่างประเทศ ชอบใช้วิธีทำให้เกิดประโยชน์ต่างๆ เช่น รักษาโรค หรือสอนวิชาความรู้ เป็นต้น ให้คนทั้งหลายเกิดความเลื่อมใสแล้วจึงสืบต่อไปถึงการสอนศาสนา ดังนั้นพวกมิชชันนารีอเมริกันจึงเข้ากับคนไทยได้ดี ผิดกับพวกบาทหลวง ในครั้งนั้นมีชายหนุ่มคนไทยที่สูงศักดิ์ (หรือที่เรียกกันในปัจจุบันนี้ว่า "คนสมัยใหม่") ปรารณาจะศึกษาวิชาอย่างฝรั่งหลายคน จะกล่าวแต่ผู้ที่มาปรากฏเกียรติคุณในชั้นหลัง คือพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว เมื่อยังเป็นสมเด็จพระเจ้าฟ้า กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ ใคร่จะทรงศึกษาวิชาทหารพระองค์หนึ่ง กรมหลวงวงศาธิราชสนิท เมื่อครั้งยังเป็นกรมหมื่น ใคร่จะทรงศึกษาวิชาแพทย์อย่างฝรั่ง สมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาศรีสุริยวงศ์ เมื่อยังเป็นหลวงนายสิทธิ ก็ใคร่จะ

ศึกษาวิชาต่อเรือกำปั่นด้วยเช่นกัน พวกท่านทั้งหลายเหล่านั้นได้ศึกษาวิชาดังกล่าวจากพวกมิชชันนารีอเมริกัน แต่ว่าสอนกันด้วยภาษาไทย ส่วนพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ทรงคุ้นเคยกับพวกมิชชันนารีอเมริกันตั้งแต่เมื่อครั้งประทับอยู่ ณ วัดราชาธิวาส แต่กลับไม่ปรากฏว่าได้ทรงศึกษาวิชาอันใดจากพวกมิชชันนารีอเมริกันในชั้นนั้น เหตุที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาภาษาอังกฤษ ด้วยทรงมีพระราชดำริเห็นว่าถึงคราวโลกวิสัยจะเกิดการเปลี่ยนแปลง ด้วยฝรั่งมีอำนาจขึ้นทางตะวันออก ในขณะที่เดียวกันประเทศสยามอาจจะมีการเกี่ยวข้องกับฝรั่งยิ่งขึ้นในวันข้างหน้า จึงทรงเริ่มศึกษาภาษาอังกฤษ โดยมีมิสเตอร์แคสเวลล์ มิชชันนารีอเมริกันเป็นผู้ถวายการสอน เล่ากันมาว่ามิสเตอร์แคสเวลล์ไม่ยอมรับค่าจ้าง แต่ทูลขอโอกาสให้สอนคริสตศาสนาได้ที่วัดบวรนิเวศฯ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็พระราชทานพระบรมราชานุญาตให้สอนที่ศาลาหลังหนึ่งซึ่งอยู่หน้าวัด ด้วยทรงมีพระราชประสงค์เป็นทำนองเหมือนต้องการพิสูจน์ความศรัทธาของพุทธบริษัทวัดบวรนิเวศฯ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาภาษาอังกฤษกับมิสเตอร์แคสเวลล์ จนทรงพระปรีชาสามารถอ่านเขียนและตรัสเป็นภาษาอังกฤษได้ดียิ่งกว่าใครๆ ที่เป็นคนไทยด้วยกัน ในสมัยนั้นทั้งสิ้น ข้อนี้มีหลักฐานปรากฏเมื่อรัฐบาลอังกฤษแต่งตั้งให้เซอร์ เจมส์ บรู๊ค เป็นทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศไทยเมื่อตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการโต้ตอบหนังสือกับไทยเป็นภาษาอังกฤษเป็นครั้งแรก ในเวลานั้นฝ่ายไทยไม่มีผู้ชำนาญภาษาอังกฤษเลย ต้องใช้มิชชันนารีอเมริกันชื่อ มิสเตอร์โจน (เรียกกันว่า "Dr. ยอนส์") กับฝรั่งครึ่งชาติชื่อเจมส์เฮลล์ (หรือที่เรียกกันว่า "เสมียนยิ้ม") ซึ่งก็ไม่ชำนาญภาษาไทยนัก เป็นทั้งผู้แปลและแต่งข้อความเป็นหนังสือภาษาอังกฤษ แล้วส่งไปถวายพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (เรียกในจดหมายเหตุว่า "ทูลกระหม่อมพระ") เพื่อทรงตรวจทุกฉบับ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาภาษาอังกฤษกับมิสเตอร์แคสเวลล์ไม่ถึงหกปี แล้วจึงทรงศึกษาด้วยพระองค์เองต่อมา ตั้งแต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาจนเชี่ยวชาญภาษาอังกฤษ พระเกียรติคุณก็แพร่หลายไปถึงนานาประเทศ ทั้งนี้เพราะพวกมิชชันนารีและฝรั่งที่เข้ามาถึงกรุงเทพฯ ต่างบอกเล่าต่อๆ กันไป จนมีนักเรียนชาวต่างประเทศอื่นๆ ทั้งที่ใกล้เคียงและห่างไกลไปจนถึงยุโรปและอเมริกา เขียนหนังสือมาถวายเพื่อทูลถามหาความรู้ต่างๆ ที่เกี่ยวกับประเทศสยามอยู่บ่อยครั้ง และพระองค์ก็มีพระราชหัตถเลขาตอบตามประสงค์ ภายหลังพระราชหัตถเลขาครั้งนั้นยังปรากฏอยู่มาก **พระองค์มักทรงแต่งตามโวหารภาษาไทย** ข้อนี้เมื่อเซอร์ จอห์น เบาริง เป็นราชทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีเมื่อครั้งที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเสวยราชย์แล้ว ยกเหตุที่ประเทศอื่นๆ ทางตะวันออกนี้ ไม่มีเจ้านายประเทศใด

ได้เรียนรู้ภาษาอังกฤษ กราบบังคมทูลแนะนำให้มีพระราชหัตถเลขาไปถวายสมเด็จพระราชินี
 วิคตอเรียแห่งอังกฤษ แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงปรารถนาถึงความขัดข้องพระ
 ราชหัตถ์ของพระองค์ว่า ไม่ทรงสามารถแต่งสำนวนให้เหมือนคนอังกฤษได้ เซอร์ จอห์น เบาริง
 จึงทูลว่า ถึงพระราชนิพนธ์ไม่เหมือนคนอังกฤษแต่ง แต่ใครอ่านก็เข้าใจความตามพระราชประสงค์
 ได้ชัดเจน ขออย่าได้ทรงพระวิตกเลย พระองค์จึงมีพระราชหัตถเลขาไปถวายสมเด็จพระราชินี
 วิคตอเรียแห่งอังกฤษ

นอกจากนั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงศึกษาวิชาการต่างๆ จากตำรา
 ภาษาอังกฤษด้วย รวมทั้งวิชาประวัติศาสตร์ มีเรื่องเป็นอุทาหรณ์ปรากฏอยู่ในหนังสือ² ซึ่งทำให้
 พระองค์สามารถรับรองคณะราชทูตจากอังกฤษได้อย่างถูกต้องสมเกียรติยศ จนคณะราชทูตเกิด
 ความประทับใจและพึงพอใจ อันนำไปสู่สัมพันธไมตรีอันดีกับประเทศอังกฤษ

เรื่องทรงศึกษาการเมืองที่เกี่ยวกับการต่างประเทศนั้น พึ่งสันนิษฐานได้ว่าน่าจะทรงอ่าน
 หนังสือข่าวที่ฝรั่งพิมพ์ในเมืองจีน สิงคโปร์ หรือ ปีนัง เป็นต้น กับทั้งที่ได้ทรงสนทนาสมาคมกับฝรั่ง
 ทำให้ทรงล่วงรู้ถึงการที่ฝรั่งมาทำทางตะวันออกนี้ และความเห็นของฝรั่งอยู่เสมอ เมื่อครั้งทรงตรวจ
 หนังสือที่ไทยได้ตอบกับ เซอร์ เจมส์ บรู๊ค พระองค์คงจะทรงตระหนักแน่พระราชหัตถ์ตามที่ทรง
 คาดไว้แต่ก่อนว่า อังกฤษคงจะมาเกี่ยวข้องกับเมืองไทย เหตุการณ์ที่ปรากฏในชั้นหลังส่อให้เห็นว่า
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระดำริเห็นมาแล้วตั้งแต่ยังทรงผนวชอยู่ ว่าไทยคง
 ต้องทำหนังสือสัญญากับอังกฤษด้วยจำเป็น ในอนาคตประเทศสยามจะปลอดภัยได้ก็ต้องด้วยการ
 ทำให้ฝรั่งนับถือ แต่ในเวลานั้นทรงอยู่ในสมณเพศ ไม่มีกิจเกี่ยวข้องในราชการบ้านเมือง จึงทรงนั่ง
 อยู่

เมื่อพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จสวรรคตในวันที่ 2 เมษายน พ.ศ. 2394
 พระราชวงศ์และเสนาบดีมีมติเห็นชอบให้ถวายราชสมบัติแก่สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้า
 มงกุฎ จึงได้ให้สมเด็จพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ไปเฝ้าสมเด็จพระเจ้าฟ้ามงกุฎ ณ วัดบวรนิเวศ
 วิหาร แต่พระองค์ตรัสว่า ถ้าจะถวายพระราชสมบัติแก่พระองค์ ก็จะต้องอัญเชิญสมเด็จพระเจ้าฟ้า

² เซอร์ จอห์น เบาริง บันทึกไว้ว่า เมื่อจะเป็นอัครราชทูตเข้ามาเจริญทางพระราชไมตรีใน พ.ศ. 2398 นั้น เกรงไทยจะรับรองไม่สมศักดิ์ ด้วยทูต
 อังกฤษที่เคยเข้ามากรุงเทพฯ แต่ครั้งก่อน เป็นแต่ทูตของอุปราชในอินเดีย หรือทูตของรัฐบาลอังกฤษ แต่เซอร์ จอห์น เบาริง เป็นอัครราชทูตเชิญ
 พระราชสาส์นมาแต่พระองค์สมเด็จพระราชินีวิกตอเรียแห่งอังกฤษ จะต้องให้รับผิดชอบ เซอร์ จอห์น เบาริง ค้นหาแบบอย่างของไทยเคยรับราชทูต
 ของพระเจ้าแผ่นดิน พบในหนังสือเก่าเล่าเรื่องสมเด็จพระนารายณ์มหาราชรับ ขวเฉลียว เดโช โชมอง ราชทูตของพระเจ้าหลุยส์ที่ 14 เมื่อ พ.ศ.
 2228 เหาะรายการในหนังสือนั้นมาเปรียบเทียบ ข้างฝ่ายไทยในเวลานั้นไม่มีใครรู้แบบแผน เพราะตำราสูญเสียไปแต่ครั้งกรุงศรีอยุธยา มี
 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงทราบพระองค์เดียว เพราะได้หนังสือพงศาวดารการเกี่ยวข้องในระหว่างไทยกับฝรั่ง ที่ฝรั่งแต่งไว้แต่
 โบราณ ทรงคาดใจเซอร์ จอห์น เบาริง ว่าคงปรารถนาจะให้รับรองติดกับทูตอังกฤษที่มาแล้วแต่คราวก่อน จึงโปรดฯ ให้เอาแบบอย่างครั้งสมเด็จพระ
 พระนารายณ์มหาราชรับราชทูตฝรั่งเสสมาใช้เป็นระเบียบ ก็ถูกใจ เซอร์ จอห์น เบาริง ไม่มีทางหาเหตุเถียงจนได้

จุฑามณี กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ขึ้นครองราชย์ด้วย เนื่องจากพระองค์ทรงเห็นว่าเป็นผู้ที่มีพระชะตาแรง ต้องได้เป็นพระมหากษัตริย์

ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษกนั้น พระองค์ได้รับการเฉลิมพระปรมาภิไธยว่า พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎฯ พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และมีพระนามตามจารึกในพระสุพรรณบัฏว่า

"พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎสุทธิ สมมุติเทพยพงศวงศาตติศรราชษัตริย์
 ราชัตติยราชานิกโรดม จาตุรันตบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ อุภโตสุชาติสังสุทธิเคราะห์ณี จักรี
 บรมนาถ อดิศวราชรามวรัญกูร สุจริตมูลสุสาธิตอุกฤษฐวิบูลย บุรพาคุณยกฤษฏาภินิหารสุภาธิการ
 รังษยษติ ธิัญญลัษณ วิจิตรโสภาคสรพวงค์ มหาชนโตมางคประนตบาทบงกษยุดคคค ประสิทธิ
 สรรพสุภผลอุดม บรมสุขุมาลยมหาบุรุษยรัตน ศึกษาพิพัฒนสรรพโกศล สุวิสุทธิวิมลศุภศีล
 สมอาจารย์ เพ็ชรญาณประภาไพโรจน์ อเนกโกวิสุธาธุ คุณวิบูลยสันดาน ทิพยเทพวตาร ไพศาล
 เกียรติคุณอดุลยพิเศษ สรรพเทเวศรานุรักษ์เอกอัครมหาบุรุษ สุตพุทธมหารากระวี ตรีปิฎกาภิโกศล
 วิมลปริชามหาอุดมบัณฑิต สุนทรวิจิตรปฏิภาณ บริบูรณ์คุณสาร สัสยามาทีโลกยดิลก มหาปรีวาร
 นายกอนันต์ มหันตวรฤทธิเดช สรรพพิเศษ สิรินธรมหาชนนิกรสโมสรรสมมติ ประสิทธิวรยศมโหดม
 บรมราชสมบัติ นพปดลเศวตฉัตรราชดิษฐ์ สิริรัตโนปลักษณมหาบรมราชาภิเศกาภิษิต สรรพทศทิศ
 วิชิตวิไชย สกลมไหศวรินมหาสยามินทร มเหศวรมหินทร มหาราชาวโรดม บรมนารถชาติอาชาว
 ศรัย พุทธาทิไตรรัตนสรณารักษ์ อุกฤษฐศักดิ์อัครนเรศราชิปดี เมตตากฤษณาสีตลหฤทัย อโนปมัย
 บุญการสกลไพศาลมหาธิราชูภิเบนทร ปรเมนทรรธรรมิกมหาราชาราชิราช บรมนารถบรมบพิตร
 พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว"

พร้อมกันนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสถาปนาสมเด็จพระเจ้าน้องยา
 เธอ เจ้าฟ้าจุฑามณี กรมขุนอิศเรศรังสรรค์ ที่กรมพระราชวังบวรสถานมงคลรับพระบวรราชโองการ
 มีพระเกียรติยศเสมอด้วยพระเจ้าแผ่นดินองค์ที่ 2 โดยได้รับการเฉลิมพระปรมาภิไธยว่า
 พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว

2. เจตนาในการสื่อสาร

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีจุดมุ่งหมายในการนิพนธ์พระราชหัตถเลขา
 ถึงเซอร์ จอห์น เบาริง เพื่อเล่าเรื่องราวความเป็นไปที่เกิดขึ้นในประเทศไทยในขณะนั้น ให้เซอร์
 จอห์น เบาริงรับทราบ บางครั้งทรงขอความคิดเห็นจากเซอร์ จอห์น เบาริง ในขณะที่บางครั้งก็ทรง

แสดงความคิดเห็นต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นทั้งในประเทศไทยและสถานการณ์ที่ต่างประเทศ ซึ่งพระองค์ได้รับทราบข่าวสารมา

3. ผู้รับสาร

ผู้รับสารต้นฉบับของพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์จอห์น เบาริง คือ เซอร์จอห์น เบาริง ซึ่งมีประวัติโดยสังเขป ดังนี้

เมื่อ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงขึ้นครองสิริราชสมบัติ เป็นช่วงเวลาตรงกับสมัยจักรวรรดินิยมของประเทศมหาอำนาจตะวันตกกำลังล่าอาณานิคม ประเทศที่มีอำนาจมากที่สุดในเวลานั้น คือ ประเทศอังกฤษและประเทศฝรั่งเศส ทั้งสองประเทศได้แผ่ขยายอำนาจเข้ามาในประเทศแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยประเทศฝรั่งเศสได้ยึดครองดินแดนประเทศกัมพูชา และประเทศเวียดนามใต้เป็นเมืองขึ้น และแผ่ขยายอิทธิพลขึ้นไปทางตอนเหนือตามเส้นทางแม่น้ำโขง ในขณะที่เดียวกันประเทศอังกฤษได้ยึดครองประเทศอินเดีย ประเทศพม่า และแผ่ขยายอิทธิพลมาทางรัฐฉานและทางล้านนา ซึ่งเป็นเมืองประเทศราชของไทยในขณะนั้น พร้อมทั้งแข่งขันทางการค้า และการเมืองเป็นการแสดงแสนยานุภาพในความยิ่งใหญ่ของประเทศตน

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักดีว่าประเทศไทยกำลังตกอยู่ในภาวะคับขัน จึงทรงพิจารณาหาหนทางแก้ไข และปรับเปลี่ยนนโยบายในการสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศตะวันตก ตลอดจนปรับขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรมต่าง ๆ ให้ทัดเทียมกับนานาอารยประเทศเพื่อความมั่นคงทางการเมือง เป็นการป้องกันมิให้ประเทศตะวันตกเข้ามาแทรกแซงการเมืองในประเทศไทยได้ ด้วยพระราชอัจฉริยภาพของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว พระองค์ทรงใช้นโยบายลู่ตามลม และนโยบายสร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศมหาอำนาจเพื่อคอนอำนาจกับประเทศมหาอำนาจอื่น ยอมเปิดประเทศเพื่อทำการค้า และติดต่อกับชาวต่างชาติ พร้อมทั้งเจริญสัมพันธไมตรี และทำสนธิสัญญาทางการค้ากับต่างประเทศ ซึ่งช่วยทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการถูกล่าเป็นอาณานิคมของประเทศตะวันตกมาได้ ซึ่งถือเป็นการดำเนินนโยบายการต่างประเทศอันชาญฉลาดของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

เมื่อปีพุทธศักราช 2398 ประเทศอังกฤษเคยส่งคณะทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศไทยมาแล้วหลายครั้ง และในตอนปลายรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ 3) นั้น ประเทศอังกฤษได้ส่งคณะทูตเข้ามาเจรจา เพื่อขอแก้ไขสนธิสัญญาบางประการ แต่ไม่ประสบผลสำเร็จ ต่อมาเมื่อ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้นครองราชสมบัติ

ประเทศอังกฤษจึงได้จัดส่งคณะทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรีใหม่อีกครั้ง พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักดีว่า ประเทศอังกฤษเป็นประเทศที่ทรงอิทธิพลและมีแสนยานุภาพเข้มแข็ง ถ้าหากประเทศไทยคือดั่งไม่ยอมแก่สนธิสัญญา หรือเปิดประเทศเพื่อทำข้อตกลงในสนธิสัญญา คงต้องตกเป็นประเทศในบังคับของประเทศอังกฤษเป็นแน่ มีหนทางเดียวที่ประเทศไทยจะสามารถรักษาเอกราชไว้ได้ คือยอมเปิดประเทศ เพื่อรับการแก้ไขข้อตกลงในสนธิสัญญา และยอมรับสัมพันธไมตรีในครั้งนั้น

เมื่อปีพุทธศักราช 2398 สมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย แห่งประเทศอังกฤษ ทรงแต่งตั้งเซอร์ จอห์น เบาริง (Sir John Bowring) เจ้าเมืองฮ่องกงในขณะนั้น เป็นอัครราชทูตผู้มีอำนาจเต็มเชิญพระราชสาส์นมาเจรจาทำสนธิสัญญาทางไมตรีกับไทย พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ แต่งตั้งคณะกรรมการคณะหนึ่งซึ่งเป็นพระบรมวงศานุวงศ์ และเหล่าเสนาบดีที่มีความสามารถในการเจรจากับต่างประเทศ เป็นผู้แทนในการเจรจาครั้งนี้ และโปรดเกล้าฯ ให้ เซอร์ จอห์น เบาริง เข้าเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาทเป็นการภายในก่อนเปิดให้มีการเจรจาอย่างเป็นทางการ เป็นการแสดงพระราชประสงค์สร้างสัมพันธไมตรีกับประเทศอังกฤษอย่างแท้จริง เพื่อให้การเจรจาตกลงเป็นไปด้วยความเรียบร้อย และประสบความสำเร็จ ซึ่งปรากฏว่าการเจรจาในครั้งนั้นได้ประสบผลสำเร็จสมดังพระราชประสงค์โดยใช้เวลาเพียงหนึ่งเดือน และได้มีการลงนามในสนธิสัญญาไมตรี และพาณิชย์ (A Treaty of Friendship and Commerce) โดยใช้ชื่อว่าสนธิสัญญาเบาริง

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังโปรดเกล้าฯ ให้แต่งตั้งคณะอัครราชทูตจากประเทศไทย อัญเชิญพระราชสาส์นพร้อมด้วยเครื่องราชบรรณาการไปยังประเทศต่าง ๆ เพื่อเป็นการตอบแทน โดยโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งพระยามนตรีสุริยวงศ์ (ชุ่ม บุนนาค) เป็นอัครราชทูตพร้อมคณะเดินทางไปยังประเทศอังกฤษเพื่อเข้าเฝ้า สมเด็จพระนางเจ้าวิกตอเรีย พระราชินีอังกฤษ เพื่อเจริญสัมพันธไมตรี ซึ่งสร้างความประทับใจแก่ประเทศอังกฤษเป็นอย่างมาก

เมื่อวันที่ 30 กันยายน พุทธศักราช 2410 พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงตระหนักว่า การเจริญสัมพันธไมตรีกับประเทศทางตะวันตก เป็นสิ่งจำเป็นในการดำรงรักษาเอกราช และความมั่นคงของประเทศไทยเอาไว้ จึงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เซอร์ จอห์น เบาริง เป็นอัครราชทูตพิเศษไทยผู้มีอำนาจเต็มประจำ ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ ในการเจรจาทำสนธิสัญญาไมตรีกับต่างประเทศตามนโยบายของไทย พร้อมเจรจาแก้ไขปัญหายุ่ยากต่าง ๆ ทั้งในด้านการเมือง และการค้ากับต่างประเทศ และด้วยความชาญฉลาดและรอบรู้ของ เซอร์ จอห์น เบาริง ที่ช่วยทำคุณประโยชน์แก่ประเทศไทยเป็นอย่างมาก จนเป็นที่ไว้วางพระราชหฤทัยของ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จึงโปรดเกล้าฯ พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น พระยาสยาม
 นุกุลกิจ สยามมิตรมหายศ มีอำนาจหน้าที่ปฏิบัติงานต่างพระเนตรพระกรรณในกิจการ
 ต่างประเทศทั่วภาคพื้นยุโรปทั้งปวง

(ราชบัณฑิตยสถาน, 2539: 507)

นอกจากนี้แล้วยังมีผู้รับสารอีกกลุ่มหนึ่งคือ ผู้รับสารงานแปล ซึ่งเป็นคนอีกกลุ่มหนึ่งต่าง
 จากผู้รับสารต้นฉบับ บทแปลเป็นผลงานที่เกิดจากการถ่ายทอดความหมายจากต้นฉบับเป็นภาษา
 ปลายทาง ดังนั้นผู้แปลจะต้องคำนึงถึงบริบททางวัฒนธรรม ตลอดจนประเมินผู้รับสารปลายทาง
 ด้วย ซึ่งในการแปลครั้งนี้ ผู้แปลประเมินว่าผู้รับสารงานแปล น่าจะเป็นกลุ่มนักเรียน นักศึกษา
 นักวิชาการ หรือบุคคลที่สนใจงานด้านประวัติศาสตร์ชาติไทย และเป็นผู้ที่ต้องการเพิ่มพูนความรู้
 หรือค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้ในการอ้างอิงต่างๆ

4. สื่อ

หมายถึงสิ่งที่ช่วยพาตัวบทไปสู่ผู้รับสาร พระราชหัตถเลขาใช้สื่อที่เป็นลายลักษณ์อักษร
 ซึ่งมีการระบุวันที่ เวลา และสถานที่ไว้อย่างชัดเจน สามารถค้นคว้าเพิ่มเติม และตรวจเช็คความ
 ถูกต้องได้

5. สถานที่

สถานที่ที่ระบุไว้ในสาร หรือพระราชหัตถเลขาคือประเทศไทย ข้อมูลด้านสถานที่มี
 ความสำคัญต่อการวิเคราะห์บริบททางสังคมวัฒนธรรมอย่างยิ่ง เพราะจะทำให้ผู้แปลสามารถหา
 ข้อมูลอ้างอิงเรื่องราวเหตุการณ์ต่างๆ ที่บรรยายไว้ในพระราชหัตถเลขาได้

6. เวลา

เวลาช่วงที่เกิดสาร หรือพระราชหัตถเลขาคือ ช่วงปี ค.ศ.1855-1868 (หรือ พ.ศ.2398 –
 2411) ซึ่งอยู่ในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ในการแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น
 เบาริง บริบทด้านเวลามีความสำคัญอย่างมาก เพราะภาษาจะมีการเปลี่ยนแปลงในด้านกฎเกณฑ์
 และการใช้ภาษาไปตามกาลเวลา เวลาจึงเป็นเครื่องบ่งชี้เกี่ยวกับลักษณะการใช้ภาษาที่ปรากฏอยู่
 ในตัวบทต้นฉบับนั้น และยังสะท้อนให้เห็นถึงการเปลี่ยนแปลงทางด้านสังคมวัฒนธรรมอีกด้วย

นอกจากนั้น เนื่องจากตัวบทต้นฉบับเป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์ ผู้แปลจึงต้องคำนึงถึงการใช้ภาษาให้เหมาะกับยุคสมัยด้วย

3.2.2. การวิเคราะห์องค์ประกอบภายในตัวบท

ในการวิเคราะห์องค์ประกอบภายในตัวบท นอร์ด (1991 : 35-36) เสนอแนะให้วิเคราะห์หัวข้อเรื่อง เนื้อหา สิ่งที่เกี่ยวข้องถึงและสิ่งที่ไม่พูดถึงหรือละไว้ โครงสร้างของตัวบท องค์ประกอบด้านอวัจนภาษา คำศัพท์ที่ใช้ โครงสร้างภาษา และน้ำเสียง

ผู้แปลจะวิเคราะห์องค์ประกอบภายในตัวบทของพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง แต่ละฉบับ ดังนี้

1. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง ลงวันที่ 1st November 1855

พระราชหัตถเลขาของคัมมีเนื้อความเป็นการแจ้งข่าวการถึงแก่พิราลัยของสมเด็จพระยาบรมมหาราชยุรวงศ์ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงบรรยายถึงพิธีการพระศพ ตามแบบอย่างประเพณีไทยไว้อย่างเป็นขั้นเป็นตอน มีการอ้างถึงอาการเจ็บป่วยของสมเด็จพระเจ้าพระยาว่าเกิดขึ้นตั้งแต่ครั้งที่เซอร์ จอห์น เบาริงยังอยู่ที่กรุงเทพฯ และยังอ้างถึงสถานที่ที่จัดพิธีพระศพว่า เซอร์ จอห์น รู้จักสถานที่ดังกล่าวด้วย

น้ำเสียงในพระราชหัตถเลขาของคัมมีเป็นการเล่าเรื่อง บรรยายภาพเหตุการณ์ น้ำเสียงราบเรียบ มีการใส่ความรู้สึกขององค์ผู้เขียนลงไปบ้าง เช่น

“I think this gift will be acceptable to Your Excellency as it not by Buddhistical system but only by our Siamese custom of noble funeral service.”

เป็นการแสดงความเป็นมิตร ความรู้สึกที่องค์ผู้เขียนอยากให้เซอร์ จอห์น เบาริงประทับใจ และในส่วนท้ายของพระราชหัตถเลขา ทรงบรรยายความรู้สึกคิดถึงที่พระองค์มีต่อเซอร์ จอห์น ดังนี้

“I think of Your Excellency very much in such the occasion like by Your Excellency being present with us now.”

2. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง ลงวันที่ 3rd November 1855

พระราชหัตถเลขาของคัมมีเนื้อหาเกี่ยวกับการเสียชีวิตของล่ามชาวต่างชาติ ผู้ซึ่งเคยเป็นล่ามให้เซอร์ จอห์น ทุกครั้งที่ได้เข้าเฝ้าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในขณะที่อยู่ในประเทศไทย พระองค์ทรงคาดว่าสาเหตุการเสียชีวิตของล่ามชาวต่างชาตินั้น มาจากสภาพภูมิอากาศของประเทศไทยที่ชาวต่างชาติไม่คุ้นเคย ทำให้เกิดอาการเจ็บป่วยและเสียชีวิต นอกจากนี้ยังทรงเล่าถึงช้างพังเผือกที่เซอร์ จอห์นเคยพบได้ป่วยและตายเสียแล้ว

น้ำเสียงของพระราชหัตถเลขาของคัมมีเต็มไปด้วยความเศร้า ดังที่ทรงใช้คำบรรยายความรู้สึกของพระองค์เองว่า

“I regret very much for his death, but it is I think nature of this climate of Siam that most many of European or white strangers who lived here generally died of dysentery only in single kind of disease.”

และ

“She has fallen & died on the 8th September 4 P.M. For being lost or losing of this curious & beautiful animal we regret mostly.”

3. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง ลงวันที่ 12th May 1856

พระราชหัตถเลขาของคัมเป็นการแจ้งข่าวการสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์ พระเชษฐาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงเล่าถึงพระเชษฐาพระองค์นี้ว่าเป็นที่ลือกันว่าขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินต่อจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว และทรงเล่าถึงพระอาการประชวรของพระเชษฐาที่ทรุดหนักและสิ้นพระชนม์ในที่สุด

น้ำเสียงของพระราชหัตถเลขาของคัมเป็นการให้ข้อมูลและข้อเท็จจริง จึงมีน้ำเสียงที่ราบเรียบ ไม่มีถ้อยคำแสดงอารมณ์ความรู้สึกมากนัก

4. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง ลงวันที่ 31st July 1857

พระราชหัตถเลขาของคณีนี้นี้มีเนื้อหาเกี่ยวกับความไม่สงบในมณฑลกวางตุ้ง และทรัพย์สินของไทยจำนวนหนึ่งได้สูญหายไประหว่างเหตุการณ์ไม่สงบนั้น จากนั้นทรงเล่าว่าพระองค์ทรงซาบซึ้งมากที่เซอร์ จอห์นแนะนำให้แต่งตั้ง R.Gingell Esquire ขึ้นเป็นกงสุลประจำประเทศไทยในขณะนั้น ทรงเล่าถึงความดีของกงสุล Gingell อีกทั้งยังทรงมีรับสั่งให้เจ้าพระยาพระคลังเขียนเล่าถึงความดีและสิ่งที่กงสุล Gingell ได้ทำต่อประเทศไทย และทรงหวังว่า เมื่อ Sir Robert Schomburg มาเป็นกงสุลแทน R.Gingell Esquire แล้ว Sir Robert จะดีเหมือนกับกงสุล Gingell นอกจากนี้ยังทรงวิงวอนขอให้กงสุล Gingell มาดำรงตำแหน่งกงสุลประจำประเทศไทยเหมือนเดิม เมื่อ Sir Robert หมุดวาระ พระองค์ยังทรงเล่าว่า Sir Robert ได้ยืมเงินไป 16,000 ticals จากพระคลัง เพื่อไปสร้างตึกถวายสมเด็จพระราชินีอังกฤษ

ในพระราชหัตถเลขาของคณีนี้นี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังทรงกล่าวถึงคณะทูตไทยที่ทรงแต่งตั้งขึ้นเพื่อไปกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ พระองค์ทรงเล่าว่า Captain O Callaghan นำเรือมารับคณะทูตไทย และยังทรงบรรยายถึงรายละเอียดว่าทรงส่งทูตไป 6 คน พร้อมผู้ติดตามอีก 22 คน และมีเครื่องราชบรรณาการไปในการครั้งนั้นด้วย

พระราชหัตถเลขาของคณีนี้นี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้คำแสดงพระอารมณ์ และความรู้สึกต่อเรื่องราวต่างๆ มากมาย เช่น

ถ้อยคำแสดงความรู้สึกไม่เห็นด้วยกับพลเมืองของกวางตุ้งที่มีปัญหาเกี่ยวกับประเทศมหาอำนาจอย่างอังกฤษ

“I am very sorry to hear very ignorances of the Governor General royal commissioner & the people of Canton in respecting the foreign power. How they would not bring the facts to their senses, so long as for several months ago, during which the miserable disturbance continue in that city.”

หรือ

“I would say more lingering of expression of my displeasure with deep ignorances of the Chinese Government & people of China in Canton who have committed unpleasant conducts in doing insulting to the British authorities who have entered to the international friendship with them.”

จะเห็นได้ว่าทรงมีลีลาการเจรจาแบบนักการทูต แสดงให้เห็นกุศโลบายในการดำเนินนโยบายทางด้านต่างประเทศ ซึ่งมีผลทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของประเทศอังกฤษ และยังทรงใช้ลีลาแบบนักการทูตกล่าววยกย่องชื่นชม Captain O. Callaghan ผู้นำคณะทูตไทยไปยุโรป ดังตัวอย่าง

“He (the Captain O.C.) has very best favourable & accurate attention to all members of our Embassy so that we & very one of those in the Embassy trusted that our Embassy will be happiest on board Encounter through this way in good safty without any wanting.”

นอกจากนั้นยังทรงใช้ลีลาภาษาที่สรวนงาม เพื่อกล่าวขอบคุณและชื่นชมผู้อื่น หรือเรียกได้ว่าทรง “หยอดคำหวาน” ลงไปในพระราชหัตถเลขาด้วย เช่น

“All the foresaid six of Your Excellency's letters were in my perusal with gratifying thanks which my heartfelt thanks to Your Excellency for the favourable & interesting content of those forementioned letters which Your Excellency has so goodness & gracious friendly feeling to write me in due time.”

หรือ กล่าวชื่นชมกงสุล Gingell ด้วยถ้อยคำ เช่น

“He is a best man of the party or class of philanthropists indeed. Since his arrival here he was mostly by all of the members of our Government for his honesty and activity in direct true lawful judgement & bestly decision of matters of all his countryment & native people.”

ในพระราชหัตถเลขาฉบับนี้ยังมีถ้อยคำที่แสดงถึงความน้อยเนื้อต่ำใจของพระองค์ที่เป็นกษัตริย์บ้านป่าเมืองเถื่อน โดยทรงใช้ถ้อยคำที่แสดงความรู้สึกอย่างรุนแรง เช่น

“Though we are yet half civilized half barbarous nations, if he might not treat us as animals of jungle, this country will be happy & continued in well with increasing trade & commerce &c”

หรือตอนหนึ่งที่ทรงใช้น้ำเสียงถ่อมพระองค์มาก เมื่อทรงพูดถึงเครื่องราชบรรณาการที่ให้คุณะทูตไทยเชิญไปถวายสมเด็จพระราชินีอังกฤษ เช่น

“I hope they will be acceptable for specimens of our Siamese Royal suitable insignia & royal employment though their qualities in Siamese manufacture very trifled.”

5. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง ลงวันที่ 1st July 1867

พระราชหัตถเลขาของคัมนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตอบขอบใจเซอร์ จอห์น เบาริงที่ช่วยจัดการเป็นธุระในปัญหาระหว่างไทยและฝรั่งเศส เรื่องพรมแดนไทย-กัมพูชา มีผลทำให้กั๋งสุลฝรั่งเศสที่ประเทศไทย มีท่าทีลดความแข็งแกร่งและปฏิบัติต่อคนไทยดีขึ้น และยังพูดถึงกรณีของชาวจีน 27 คนที่มาจากไซ่ง่อน แต่ประเทศฝรั่งเศสอ้างว่าชาวจีนเหล่านั้นเป็นคนของประเทศฝรั่งเศส ตลอดจนการเรียกเก็บภาษีจากชาวจีน ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงกำลังรอผลการเจรจาจากคณะทูตไทยที่เดินทางไปเจรจากับประเทศฝรั่งเศส

พระราชหัตถเลขาของคัมนี้มีน้ำเสียงที่ราบเรียบ เนื่องจากการบรรยายข้อเท็จจริง และพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไม่ได้ทรงแสดงความคิดเห็นต่อเรื่องราวความเป็นไปต่างๆ ที่กล่าวถึงในพระราชหัตถเลขา

6. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง ลงวันที่ 28th December 1867

พระราชหัตถเลขาของคัมนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตอบขอบใจเซอร์ จอห์น เบาริงที่ส่งจดหมายแสดงความเสียใจต่อการสิ้นพระชนม์ของพระราชโอรสองค์โต และขอบคุณที่เซอร์ จอห์น เขียนจดหมายไปร้องเรียนทูตอเมริกันและโปรตุเกสในกรณีปัญหาชาวจีนที่ก่อความยุ่งยากในประเทศไทย พระองค์ยังทรงรู้สึกดีใจที่ปัญหาพรมแดนไทย-กัมพูชาจบลงด้วยความพอใจของทั้งสองฝ่าย

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงพุดถึงการรับชาวจีนเข้าประเทศอีกครั้ง โดยทรงเล่าว่าฝรั่งเศสได้ยินยอมปฏิบัติตามที่รัฐบาลฝรั่งเศสสั่งมา ในขณะที่เดียวกันผู้ว่าการมาเก๊า ก็เขียนหนังสือสัญญาว่าจะห้ามไม่ให้กงสุลโปรตุเกสกระทำการเหมือนกับที่เคยปฏิบัติมา ส่วนกงสุลสหรัฐอเมริกาไม่ยินยอม ในกรณีนี้ ทรงส่งจดหมายโต้ตอบกับกงสุลสหรัฐไปให้เซอร์ จอห์น พิจารณาด้วย และทรงขอคำแนะนำว่าทรงควรทำอย่างไร แต่ทรงย้ำว่าการที่ทรงส่งจดหมายโต้ตอบไปและขอคำแนะนำนั้น ทรงขอเป็นการส่วนพระองค์ไม่ใช่การขออย่างเป็นทางการ นอกจากนั้นทรงพรรณนาถึงความน้อยเนื้อต่ำใจที่พระองค์ถูกมองว่าเป็นกษัตริย์บ้านป่าเมืองเถื่อน

น้ำเสียงของพระราชหัตถเลขาของคีนี่ ทรงแสดงความไม่พอพระราชหฤทัยในตัวกงสุลสหรัฐอย่างชัดเจน ดังถ้อยคำ เช่น

“the governor of Macao has written promise to us that he will for bid the Portuguese consul here not to do as before in receiving Chinese under him but the consul of United States of America is still madly and foolishly opposing us on the subject but he now wrote me taking leave to go to his native land will not be here till next year.”

พระราชหัตถเลขาของคีนี่ทรงพรรณนาถึงความน้อยเนื้อต่ำใจไว้อย่างชัดเจน ดังนี้

“You have ordered me to do so for my being of lower rank and power than these two kings perhaps as I am considered by many as only ruler of wild nation certain party called and wrote address me this, “To His Highness Prince of Siam”, “To His Highness Rajah of Siam,” such appellation to me from certain person I ever with, certain addressed me only “Sir”, not Sire I do not well understand the European general custom and value of myself how I ought to receive. Regarding your request for conference on you a Siamese Honorary decoration showing order of Siamese rank I shall have much pleasure to attend and fulfil your desire but I felt very great ashamed for decision and determination of your ruler and government that I am a lower king than European sovereign improper for Knighthood so I am now liable for claim of the French Emperor as now to be alike the King of Cambodia.”

หรือ

"I wrote you myself considering you are intimate with me not for being half barbarous and half civilized monarch only a king of wild nation as considered by most many angels of heaven who considered themselves to have honor to correspond with me as wild nation's king always!"

7. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง ลงวันที่ 23rd March 1868

พระราชหัตถเลขาของคัมภีร์ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงแจ้งเซอร์ จอห์น ซึ่งในขณะนั้นได้รับการแต่งตั้งให้เป็นอัครราชทูตพิเศษไทยประจำภาคพื้นยุโรปแล้ว ไม่ให้ใช้ตรากงสุลไทยประทับลงบนจดหมายหรือเอกสารต่างๆ ที่เซอร์ จอห์นเป็นผู้เจรจา โดยพระองค์จะส่งตราประทับอื่นไปให้ใช้แทน

พระองค์ยังทรงเล่าถึงจดหมายที่เซอร์ จอห์นมีไปถึงสหรัฐอเมริกา เรื่องของกงสุลสหรัฐอเมริกาคนเก่า แต่ทางสหรัฐแจ้งกลับมาว่าเซอร์ จอห์นไม่ใช่ชาวสยาม ดังนั้นหากต้องการสิ่งใด รัฐบาลสยามต้องมีจดหมายไปเอง

ในพระราชหัตถเลขาของคัมภีร์ยังทรงพูดถึงการฝากเงินในธนาคาร ซึ่งเซอร์ จอห์น ถวายคำแนะนำให้พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงฝากเงินกับธนาคารอังกฤษ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวตรัสออกพระองค์ว่าทรงมิได้เป็นกษัตริย์ที่ร่ำรวย อีกทั้งยังมีพระราชโอรสและพระราชธิดามากมาย จึงทรงฝากพระราชทรัพย์ได้แค่ 30,000 ปอนด์ ทั้งยังทรงขอคำแนะนำจากเซอร์ จอห์นว่า ทรงไม่ใคร่รู้เรื่องเกี่ยวกับการธนาคาร ดังนั้นพระองค์ควรจะทำอย่างไรจึงจะฝากพระราชทรัพย์ไว้กับธนาคารได้โดยที่ไม่มีความเสี่ยง

3.3 การวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรม

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้เป็นตัวบทที่เกิดขึ้นเมื่อ 150 กว่าปีที่แล้ว ทั้งเหตุการณ์ สถานที่ ตลอดจนบุคคลต่างๆ ที่ปรากฏพระนามและชื่อในพระราชหัตถเลขาล้วนแต่เป็นเหตุการณ์ สถานที่ และบุคคลที่มีอยู่จริงในประวัติศาสตร์

การวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรมนั้น ผู้แปลมุ่งวิเคราะห์สภาพการเมืองการปกครองในช่วงรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เนื่องจากพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริงนี้มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสถาบันการ

ปกครองของไทย อันได้แก่องค์พระมหากษัตริย์ พระราชวงศ์และขุนนางชั้นสูง ซึ่งการเมืองการปกครองของไทยในสมัยนั้นยังคงใช้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ อีกทั้งยังใช้ระบบศักดินาซึ่งมีการจัดแบ่งชนชั้นในสังคมอย่างชัดเจน การวิเคราะห์การเมืองการปกครองและระบบศักดินาและชนชั้นในสังคมไทย จะทำให้ผู้แปลเข้าใจสถานการณ์ของบุคคลที่ปรากฏพระนามและนามอยู่ในพระราชหัตถเลขา และสามารถเลือกใช้คำและสำนวนแปลได้อย่างเหมาะสมกับบุคคลต่างๆที่มีการอ้างอิงถึง

นอกจากนี้ ช่วงเวลาในขณะนั้นยังอยู่ในยุคของการล่าอาณานิคมของประเทศมหาอำนาจตะวันตกต่างๆ ดังที่มีเนื้อความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นนี้ปรากฏอยู่ในพระราชหัตถเลขาหลายตอน รวมถึงการที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รู้จักชอปปอกับเซอร์ จอห์น เบาริงจนมีพระราชหัตถเลขาโต้ตอบกัน ก็เป็นผลมาจากการที่อังกฤษส่งราชทูตเข้ามาเจริญสัมพันธไมตรี การเข้าใจถึงสถานการณ์ความบีบคั้นที่ไทยได้รับอันเนื่องมาจากประเทศไทยเป็นประเทศที่อยู่ตรงกลางระหว่างประเทศเพื่อนบ้านที่ตกอยู่ภายใต้อาณานิคมของประเทศตะวันตก จะช่วยให้ผู้แปลเข้าใจถึงพระอารมณ์ พระเจตนา และน้ำพระเสียงในการสื่อสารผ่านทางพระราชหัตถเลขานี้

การวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรมในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้แปลได้แบ่งการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ประเด็น ได้แก่

3.3.1 การปกครองของไทยในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบกษัตริย์มาแต่ครั้งกรุงสุโขทัย และกรุงศรีอยุธยาเป็นราชธานี ซึ่งหมายถึง พระเจ้าแผ่นดินทรงมีพระราชอำนาจสูงสุด ทรงเป็นทั้งเจ้าชีวิต สามารถลงโทษประหารชีวิตราษฎรผู้ใดก็ได้ และยังทรงเป็นเจ้าของแผ่นดินทั่วทั้งราชอาณาจักร ราษฎรคือข้าของแผ่นดิน ผิดกันแต่ในสมัยกรุงสุโขทัย เป็นการปกครองแบบ “พ่อปกครองลูก” ส่วนในสมัยกรุงศรีอยุธยา พระมหากษัตริย์ทรงเป็น “สมมติเทพ”

ในสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ การปกครองของไทยยังคงเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่พระมหากษัตริย์มิได้ทรงเป็น “สมมติเทพ” แต่ทรงเป็น “อเนกชนนิกรสมิสรสมมติ” ซึ่ง ดร. สมศักดิ์ เจียมธีรสกุล ได้ให้ความหมายเอาไว้ว่า “อเนกนิกรสมิสรสมมติ” แปลว่า บรรดาพลเมืองทั้งปวงมาร่วมกันแล้วตั้งกษัตริย์ พระมหากษัตริย์เป็นพระเจ้าแผ่นดินที่ประชาชนยอมรับ

รัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวก็เช่นกัน ที่บรรดาขุนนาง ข้าแผ่นดินได้กราบบังคมทูลเชิญขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินต่อจากพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัวที่เสด็จ

สวรรคตโดยมิได้มีรับสั่งมอบแผ่นดินให้พระราชวงศ์พระองค์ใด ทั้งที่ขณะนั้นพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวยังทรงดำรง “สมณเพศ” ดังที่ปรากฏในสรีรพระนามตอนหนึ่งว่า

*“พระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎสุทธิ สมมุติเทพยพงศวงศาติศรภษัตริย์ ... สรรพพิเศษ **สิรินทรมหาชนนิกรสโมสรสมมติ** ประสิทธิวิริยาคมโหดมบรมราชสมบัติ...ปรเมนทรรธรรมิกมหाराชาธิราช บรมนารถบรมบพิตร พระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว”*

แม้ว่าการปกครองของไทยจะเป็นแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ แต่พระมหากษัตริย์ไทยจะทรงใช้ธรรมเนียมในการปกครองบ้านเมืองตามแนวทางของพระพุทธศาสนาเรื่อยมา

3.3.2 ระบบศักดินาและชนชั้นในสังคมไทย

สังคมไทยในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ยังคงมีการแบ่งชนชั้นเป็น 4 กลุ่ม โดยมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นองค์พระประมุขของประเทศ ด้วยทรงเป็นทั้งเจ้าชีวิตและเจ้าแผ่นดิน ชนชั้นทั้ง 4 กลุ่มมีดังนี้

1. เจ้านาย
2. ขุนนาง
3. ไพร่
4. ทาส

ชนชั้นเจ้านายและขุนนางทำหน้าที่ในการควบคุมและบังคับบัญชา เรียกว่ามุลนายหรือชนชั้นปกครอง ส่วนชนชั้นไพร่และทาส จะอยู่ภายใต้การควบคุมของมุลนาย เรียกว่าชนชั้นผู้ถูกปกครอง ซึ่งเป็นชนชั้นที่มีจำนวนมากจนเปรียบได้ว่าเป็นฐานของสังคมไทย (ปิยนาค บุญาค และมรรยาท กิจสุวรรณ, 2526 : 26)

เรื่องของชนชั้นยังเกี่ยวข้องกับระบบศักดินาอีกด้วย ระบบศักดินาเป็นระบบที่แบ่งแยกอำนาจในการปกครองที่นา คิดเป็นจำนวนไร่ต่างกันตามศักดิ์ของแต่ละคน (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542) ขุนนางแต่ละระดับชั้นจะมีศักดินาระบุไว้ชัดเจน ระบบขุนนางไทยจะถือศักดินาสำคัญกว่าบรรดาศักดิ์ แม้ว่าตำแหน่งของขุนนางบางตำแหน่งจะมีบรรดาศักดิ์สูงกว่า แต่ถือศักดินาต่ำกว่าก็ไม่ได้ถือว่าเป็นขุนนางระดับสูง

ระบบชนชั้นนี้ ประเทศไทยและประเทศอังกฤษต่างก็ใช้ระบบนี้เหมือนกัน ดังนั้นเซอร์จอห์น เบาริงยอมเข้าใจความสำคัญของตำแหน่งและบรรดาศักดิ์ของไทยได้เป็นอย่างดี แม้ว่าขุนนางไทยจะได้รับบรรดาศักดิ์และราชทินนามเฉพาะตนเท่านั้น ไม่สืบต่อไปยังทายาทเหมือนกับขุน

นางในประเทศตะวันตก นอกจากนั้นตำแหน่งขุนนางยังผูกพันกับระบบราชการ ด้วยขุนนางไทยทุกคนจะต้องเป็นข้าราชการ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ระบบศักดินาให้เป็นประโยชน์ในการผูกใจชาวต่างชาติให้ไม่คิดร้ายต่อประเทศไทย เช่นการแต่งตั้งเซอร์ จอห์น เบาริงให้ดำรงตำแหน่งขุนนางของไทยและพระราชทานบรรดาศักดิ์ไปพร้อมกันนั้นด้วย ซึ่งจะทำให้เซอร์ จอห์น เบาริง เกิดความภาคภูมิใจและให้ความช่วยเหลือประเทศไทย ถือเป็นกุศโลบายอันแยบยลประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยรอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมของต่างชาติ

3.3.3 การล่าอาณานิคม

การล่าอาณานิคมเป็นการขยายอิทธิพลของประเทศหนึ่ง โดยที่ประเทศนั้นจะเข้าครอบครองดินแดนของอีกประเทศหนึ่งเพื่อผลทางการเมือง การทหาร เศรษฐกิจ วัฒนธรรม การล่าอาณานิคมเริ่มตั้งแต่การปฏิวัติอุตสาหกรรมในทวีปยุโรป เมื่อประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 19 ประเทศมหาอำนาจยุโรปหลายประเทศจำเป็นต้องแสวงหาแหล่งวัตถุดิบเพื่อใช้ในการทำอุตสาหกรรม อีกทั้งต้องการเผยแพร่อารยธรรมและแสดงความยิ่งใหญ่ของตนด้วย

ประเทศไทยในช่วงต้นรัตนโกสินทร์นั้น มีการติดต่อเจริญสัมพันธ์ไมตรีและค้าขายกับจีนตลอดจนประเทศเพื่อนบ้านอยู่บ้าง เมื่อประเทศทางตะวันตกเข้ามาบุทางเพื่อเจริญสัมพันธ์พระราชไมตรีทางการค้าและล่าอาณานิคม ประเทศไทยยังคงไม่ให้ความสำคัญ อีกทั้งไม่มีผู้ที่มีความสามารถในการพูดหรือเข้าใจภาษาต่างประเทศ

ต่อมาในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นช่วงยุคล่าอาณานิคมของจักรวรรดินิยมตะวันตก ประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่รอบข้าง ล้วนตกเป็นเมืองขึ้นของอังกฤษ และฝรั่งเศส พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงตระหนักความต้องการของประเทศมหาอำนาจตะวันตกและยังทรงตระหนักถึงปัญหาที่จะเกิดขึ้น ดังที่พระองค์ทรงระบายความในพระทัยต่อปัญหาดังกล่าวนั้น (จากความของมอเฟแพท, 2520 อ้างใน พลาติศัย สิทธิธัญกิจ) ว่า

“ตามสภาพเท่าที่เป็นอยู่ทุกวันนี้ ประเทศเราได้ล้อมรอบไปด้วยประเทศที่มีกำลังอำนาจ ๒ หรือ ๓ ด้าน แล้วประเทศเล็กๆอย่างเราจะเป็นประการใด ถ้าหากสมมติเอาว่าเราได้ค้นพบเหมืองทองคำภายในประเทศของเราเข้า จนเราสามารถขุดทองมาได้หลายล้านชั่ง จนเอาไปขายได้เงินมาซื้อเรือรบสักร้อยลำ แม้กระนั้นเราก็ยังจะไม่สามารถไปสู้รบปรบมือกับพวกนี้ได้

ด้วยเหตุผลกลใดเล่าก็เพราะเรายังจะต้องซื้อเรือรบและอาวุธยุทโธปกรณ์ต่างๆ จากประเทศพวกนั้น เรายังไม่มีกำลังพอจะจัดสร้างสิ่งเหล่านี้ด้วยตัวของเราเอง แม้ว่าเราพอจะมีเงิน

ซื้อหามาได้ เขาก็จะเลิกขายให้กับเรา ในเมื่อเรารู้ว่าเรากำลังติดเชื้อมติดีบจนเกินฐานะ ในภายภาคหน้าเห็นจะมีอาวุธที่สำคัญสำหรับเราอย่างเดียวกันก็คือปากของเรา และใจของเราให้เปรียบเทียบไปด้วยเหตุผลและเขาวนไหวพริบก็เห็นจะเป็นทางป้องกันตัวเราได้”

ดังนั้น ด้วยพระปรีชาสามารถของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่ทรงรู้เท่าทันมหาอำนาจตะวันตก พระองค์จึงทรงใช้นโยบายผูกมิตรกับหลายๆประเทศ ไทยไม่ผูกขาดสัญญา กับประเทศใดประเทศหนึ่ง เพื่อถ่วงดุลอำนาจ จึงรอดพ้นจากการตกเป็นเมืองขึ้นของชาติตะวันตก และยังคงเปลี่ยนแปลงบางสิ่งบางอย่างเพื่อปฏิรูปประเทศให้ทันสมัย เช่น ทรงให้สวมเสื้อเข้าเฝ้า เป็นต้น เนื่องจากชาติตะวันตกใช้เรื่องความล่าช้า ป่าเถื่อนของประเทศแถบเอเชียเป็นข้ออ้างในการเข้ายึดครอง

ดังนั้นการวิเคราะห์บริบททางสังคมและวัฒนธรรมจึงช่วยให้ผู้แปลเข้าใจความหมายและสามารถมองเห็นภาพสถานการณ์ที่เกิดขึ้นตามเนื้อความของสารได้ใกล้เคียงความจริงที่สุด

3.4 การวิเคราะห์ลีลาภาษา

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง เป็นงานเขียนที่มีลักษณะและรูปแบบเฉพาะ งานเขียนประเภทนี้สามารถบ่งบอกได้ถึงพระบุคลิก พระอุปนิสัยและพระอารมณ์ขององค์ผู้นิพนธ์ผ่านทางน้ำพระเสียงและลีลาภาษาที่ทรงใช้ ประกอบกับทรงได้รับอิทธิพลจากภาษาไทยเข้าไปกำกับอยู่มาก จึงทำให้มีลักษณะเด่นที่สังเกตได้อย่างชัดเจน

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ภาษาเขียนได้ถูกต้องตามไวยากรณ์และขนบของภาษาอังกฤษ แต่พระองค์ก็ทรงมีเอกลักษณ์ที่เป็นของพระองค์เอง ได้แก่

3.4.1 การใช้คำแสดงความสุภาพอ่อนน้อม

แม้ว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวจะทรงเป็นพระมหากษัตริย์ ผู้ซึ่งทรงพระราชอำนาจสูงสุดในประเทศไทย แต่พระองค์ทรงเข้าพระทัยดีว่าอังกฤษเป็นประเทศที่มีอำนาจและแสนยานุภาพ การที่ทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงเซอร์ จอห์น เบาริงนั้น นอกจากพระองค์จะทรงได้ใช้ภาษาอังกฤษที่ทรงสนพระทัยและเชี่ยวชาญแล้ว พระองค์ยังจะได้มีโอกาสผูกสัมพันธ์ไมตรีกับขุนนางอังกฤษผู้หนึ่งซึ่งมีอำนาจและตำแหน่งใหญ่โต จากพระราชหัตถเลขาถึงเซอร์ จอห์น เบาริง จะเห็นได้ว่า ทรงใช้ถ้อยวลีในเชิงขอร้องหรือขออนุญาตกระทำบางสิ่งบางอย่างด้วยความสุภาพอ่อน

น้อมอย่างยิ่ง ทั้งที่ทรงเป็นถึงพระมหากษัตริย์และมีพระราชอำนาจที่จะกระทำการใดๆ ก็ได้ ดังตัวอย่าง เช่น

“I beg to inform Your Excellency the ceremony of funeral service...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 1st November 1855)

“I beg to send Your Excellency a portion of her white skin with beautiful body – hairs preserved in spirit.”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 3rd November 1855)

“I beg to add to my last letter written for Your Excellency...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 3rd November 1855)

“I beg only to offer my very sincere thanks to Your Excellency...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 31st July 1857)

“I beg to enclose herewith my Siamese letter to my man Mr. Nai Kham...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 31st July 1857)

“...I would solicit Your Excellency’s very kind favour to us by proper previous consideration...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 31st July 1857)

3.4.2 การใช้คำแสดงความรู้สึก

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีกลวิธีในการถ่ายทอดความรู้สึกของพระองค์เองที่มีต่อเรื่องต่างๆ ได้อย่างชัดเจน โดยจะทรงเลือกคำหรือวลีที่จะมาอธิบายความรู้สึกหรือความคิดเห็นต่างๆ อย่างบรรจง เพื่อเป็นการเน้นย้ำความหมาย แสดงน้ำพระเสียงที่นุ่มนวลหรือแสดงเจตนาเพื่อให้ผู้รับสารเข้าใจ คล้อยตามและเห็นภาพได้อย่างชัดเจนและถูกต้อง

ตัวอย่างการใช้คำแสดงความรู้สึก เช่น

my **heartful** thanks

my **very sincere heartful** thanks

with **gratifying** thanks

a **humble** petition

Your Excellency has **so goodness & gracious friendly** feeling

Though we are **half civilized half barbarous** nations

their qualities in Siamese manufacture **very trifled**

the consul of United States of America is still **madly and foolishly** opposing us.

may I be ashamed the Bankers would say that I am **very stingy** perhaps

บางครั้งทรงใช้การเปรียบเทียบอุปมาและอุปลักษณะเพื่อให้ได้ภาพพจน์ชัดเจน เช่น

“...if he might not treat us **as animals of jungle**, this country will be happy & continued in well with increasing trade & commerce &c...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 31st July 1857)

“You have ordered me to do so for my being of lower rank and power than these two kings perhaps as I am considered by many **as only ruler of wild nation** certain party called and wrote address me this,...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 28th December 1867)

“I wrote you myself considering you are intimate with me not for being half barbarous and half civilized monarch only a kind of wild nation as considered by most many **angels of heaven** who considered themselves to have honor to correspond with me as wild nation's king always!”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 28th December 1867)

แต่ขณะเดียวกัน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงได้รับอิทธิพลจากภาษาไทย เข้าไปกำกับอยู่มากเช่นกัน ดังที่พิสิทธิ กอบบุญ (2542) ได้ศึกษาไว้ใน “ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ ในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว” ว่า ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ซึ่งเป็นลักษณะเด่นของพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวคือ การสร้างคำ เพื่อสื่อความหมายและการเน้นย้ำ ซึ่งมีลักษณะ 2 ประการ ได้แก่ การสร้างคำโดยการซ้อนคำและ ซ้อนความ เช่น

หม่อมราชวงศ์ยี่สิบไปคอยรับอยู่ที่ด่านปากน้ำเพื่อจะให้ไกลเกลียดเกลียดกลมเสียให้ดี
(เล่ม 1, หน้า 49)

ไม่รู้จักมีปัญญารักษาตัว ไม่กลัวขุนขี้ของหมองหมางบ้างเลย
(เล่ม 1, หน้า 183)

จึงขอมาว่าขอให้ทูตไทยได้เอ็นดูอนุเคราะห์หมีสเตอร์ปากส์กับเมียด้วย
(เล่ม 2, หน้า 204)

เจรจาด้วยการสัญญาแน้นกับมิสเตอร์ยอนยาเวที่เมืองสิงคโปร์ให้เป็นเสร็จแล้วไปใน
ครั้งหนึ่งคราวเดียว
(เล่ม 3, หน้า 91)

และการสร้างคำโดยการซ้ำคำ เช่น

พระยามนตรีสุริยวงษ์คนทั้งปวงย่อมรู้ว่าเป็นญาติอันสนิทของข้าพเจ้าจริงๆ
(เล่ม 1, หน้า 86)

ข้าพเจ้าก็ยิ่งจริงๆ รออๆ ฟังกระแสด่านอยู่
(เล่ม 1, หน้า 293)

ข้าพเจ้าก็เคยพูดอยู่บ่อยๆ แต่ครั้งเธอยังอยู่ในกรุงเทพฯ นี้
(เล่ม 2, หน้า 74)

ชื่อที่ต่างๆ ก็เขียนผิดๆ ถูกๆ ด้วยคำอังกฤษมาฟังเสียงเขาเขียนเป็นไทยฟังพลัดๆ
พลาดๆ เขียนมาเข้าใจยากไป
(เล่ม 2, หน้า 253)

อิทธิพลของลีลาโวหารภาษาไทยของพระองค์ที่ส่งผลต่อการนิพนธ์พระราชหัตถเลขา
ภาษาอังกฤษของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ได้แก่

3.4.3 การช้อนคำและช้อนความ

พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้การช้อนคำและช้อนความอยู่หลายแห่ง เพื่อเน้นย้ำความหมาย ลักษณะลีลาเช่นนี้พบได้ในพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทพระราชหัตถเลขาภาษาไทยเช่นกัน

ตัวอย่างการช้อนคำ เช่น

“...and became worst as Your Excellency’s departure & expired...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 1st November 1855)

“His Excellency’s funeral hall was erected upon this place being mentioned at date hereof & being Eastern side of Your Excellency’s residence or loading house here,...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 1st November 1855)

“His Excellency’s remains kept in golden coffin and brought here by suitable procession or retinue on 28th October...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 1st November 1855)

“...my late respected & esteemed uncle His late Lordship Somdet Chauphya Parama Maha Payurawongse...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 3rd November 1855)

“...this country will be happy & continued in well with increasing trade & commerce & c...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 31st July 1857)

“...not in difficulty to require or question for exact or accurate explanation of his intention written to me.”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 31st July 1857)

ตัวอย่างการชื่นชม เช่น

“Yet he agreed the throne to me **sincerely without any envy & c.**”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 12th May 1856)

“He is a **best man of the party or class of philanthropists** indeed.”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 31st July 1857)

“Since his arrival here he was mostly by all of the members of our Government for his honesty and activity in direct true lawful judgement & bestly decision of matters of all his countrymen & native people.”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 31st July 1857)

“Whatever he intent or wish to do or say to any purpose or decision of matters he has previously consulted with myself...”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 31st July 1857)

จากการวิเคราะห์ลีลาภาษาในพระราชหัตถเลขา จะเห็นได้ว่าพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีลีลาการใช้ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะของพระองค์เอง ซึ่งลีลาและน้ำเสียงที่ทรงใช้มีส่วนช่วยให้ผู้แปลเข้าใจพระบุคลิก และพระเจตนาในการสื่อสารของพระองค์ได้อย่างชัดเจน และยังช่วยในการถ่ายทอดพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริงเป็นภาษาไทยได้ตรงตามอรรถรสของต้นฉบับด้วย

บทที่ 4

ปัญหาและการวางแผนการแปล

ในบทที่ 3 ผู้แปลได้วิเคราะห์ตัวบทต้นฉบับเพื่อทำความเข้าใจเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร ตลอดจนองค์ประกอบต่างๆ ที่จำเป็นต้องใช้ในการตีความและถ่ายทอดพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง เป็นภาษาไทย

และเนื่องจากการศึกษาลีลาภาษาและวรรณศิลป์ของพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ประเภทพระราชหัตถเลขาฉบับภาษาไทยไว้แล้ว โดยพิสิทธิ กอบบุญ (2542) พบว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงมีลีลาภาษาและวรรณศิลป์อันเป็นลักษณะเด่นสำคัญในการนิพนธ์พระราชหัตถเลขา คือ การสร้างคำเพื่อสื่อความหมายและการเน้นย้ำ ซึ่งมี 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การสร้างคำโดยการซ้อนคำและซ้อนความ
2. การสร้างคำโดยการซ้ำคำ

การสร้างคำในสองลักษณะนี้ทำให้สารที่พระองค์ต้องการสื่อมีความแจ่มชัด เนื่องด้วยมีความหมายที่ชัดเจนและเป็นกลวิธีของการเน้นย้ำ การสร้างคำยังสะท้อนความคิดเห็น อารมณ์ ความรู้สึกของพระองค์ได้อย่างดี อีกทั้งยังทำให้ข้อความนั้นมีความโดดเด่นสละสลวยด้วยจังหวะของคำ ซึ่งมีความงดงามทางวรรณศิลป์ด้วย

ในการถ่ายทอดพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง จากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยให้ได้ความหมายถูกต้องครบถ้วน และยังสามารถรักษาลีลาภาษาเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพระองค์ไว้ได้นั้น ผู้แปลจึงได้วิเคราะห์ปัญหาตลอดจนวางแผนการแปลเพื่อเป็นแนวทางในการแก้ปัญหาไว้ดังนี้

4.1 ปัญหาด้านโครงสร้างประโยคและไวยากรณ์

ในการถ่ายทอดตัวบทต้นฉบับจากภาษาหนึ่งให้เป็นอีกภาษาหนึ่งนั้น ผู้แปลจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้ทั้งภาษาต้นทางและภาษาปลายทาง ความรู้ในภาษาต้นทางจะช่วยให้ทำความเข้าใจความหมายที่สารต้นฉบับต้องการจะสื่อ ส่วนความรู้ในภาษาปลายทางจะช่วยให้การถ่ายทอดความหมายนั้นให้ผู้รับสารปลายทางเข้าใจและได้รรถรสตรงตามต้นฉบับ

โครงสร้างประโยคและโครงสร้างทางไวยากรณ์เป็นองค์ประกอบของภาษาอย่างหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้แปลสามารถวิเคราะห์ทำความเข้าใจตัวบทได้ ภาษาแต่ละภาษาจะกำหนดโครงสร้างประโยคและไวยากรณ์ไว้เป็นระบบอย่างชัดเจน เช่น

โครงสร้างกรรมาจกในภาษาอังกฤษ จะมีลักษณะ :

ประธาน (ผู้รับการกระทำ) + หน่วยกริยา (verb to be + past participle)

หรือ

โครงสร้างประโยคภาษาอังกฤษ จะมีกริยาหลักได้เพียงตัวเดียว

แต่พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริงนี้ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้โครงสร้างประโยคและไวยากรณ์ตามแบบโครงสร้างภาษาไทยปนอยู่ด้วย ดังที่ทรงปรารภถึงความขัดข้องพระราชหฤทัยว่า พระองค์มักทรงแต่งตามไวยากรณ์ภาษาไทย ไม่สามารถแต่งสำนวนให้เหมือนคนอังกฤษได้ (ดำรงราชานุภาพ, กรมพระยา, 2514, อ้างใน <http://www.kingmongkut.com/>) ประโยคบางประโยคจึงมีลักษณะยาว มีเนื้อความซ้อนกันและมีกริยาหลักหลายตัว บางครั้งมีการละประธานของประโยคเอาไว้ แล้วจึงใช้ประโยคย่อยเพื่อขยายความ โดยเนื้อความนั้นจะเป็นที่รู้กันระหว่างผู้ส่งสารและผู้รับสารว่าสิ่งที่พูดถึงนั้นหมายถึงสิ่งใด เช่น

ตัวอย่างที่ 1

"I beg to add to my last letter written for Your Excellency at the burning place of my late respected & esteemed uncle His late Lordship Somdet Chauphya Parama Maha Payurawongse whose remains were burnt before yesterday informing his funeral service under the date of 1st inst. for sad information of the death of M. B. Joseph the Dutch interpreter here who has been in Siam more than ten years ago & has served to Your Excellency as a Siamese interpreter, accompanied Your Excellency on every occasion to my personal interview and who has felt with painful dysentery since late of September & in his sickness believed his wife who is a Chinese daughter to take the Chinese remedy during about half a month & became as very ill as shall be said by all physicians

of both native & foreign that was very uncurable and he has lost his young life on the day of the 9th October.”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 3rd November 1855)

หรือ

ตัวอย่างที่ 2

“I have much pleasure in having acknowledged the receipt and perusal of Your very kind letter under the date of 5th May last, on 23rd inst on which day Mr. Henry Alabaster H.B.M.’s acting consul her, who on his departure from home on March last having taken charge of my note (said in your letter) addressed to you & the duplicate of my royal credentials for your authorization to undertake Siamese affairs in Europe &c. did not come to Your Excellency’s presence & deliver to you in person and became disappeared to you on his arrival in London.”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 1st July 1867)

จากตัวอย่าง จะเห็นได้ว่า ประโยคมีความยาวมาก และมีเนื้อความที่ซ้อนทับกันไป ซึ่งอาจแบ่งเป็นประโยคความเดียวได้หลายประโยค นอกจากนั้นยังมีการละประธานของประโยคย่อยไว้ด้วย ทำให้มีกริยาหลักหลายตัวในประโยคเดียว

ในตัวอย่างที่ 1 มีกริยาหลักคือ “beg” ประธานของกริยาคือ “I” แต่ยังมีคำกริยาที่อยู่ในรูปของกริยาหลักอีก ได้แก่ “accompanied” “believed” “became” ซึ่งไม่ได้มีประธานของกริยาเดียวกับประธานของประโยคหลัก แต่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงละประธานคือ M. B. Joseph ไว้

เช่นเดียวกับตัวอย่างที่ 2 ซึ่งมีกริยาหลักคือ “have” ประธานของกริยาหลักคือ “I” แต่มีคำกริยาอีก 3 คำที่อยู่ในรูปของกริยาหลัก ได้แก่ “did not come” “deliver” “became” ซึ่งประธานได้ถูกละไว้เช่นกัน

เนื่องจากโครงสร้างประโยคภาษาอังกฤษจำเป็นต้องมีประธานของกริยาทุกตัว ไม่สามารถละประธานได้ ประโยคจึงมีความชัดเจนไม่กำกวมว่าใครคือผู้ทำกริยาใด ดังนั้น จากปัญหาดังที่ได้ยกตัวอย่างมา เนื้อหาบางส่วนในพระราชหัตถเลขาผู้แปลจึงไม่อาจใช้โครงสร้างประโยคและไวยากรณ์ภาษาอังกฤษมาช่วยในการวิเคราะห์ตีความตัวบทต้นฉบับได้

ในการแก้ปัญหาด้านโครงสร้างประโยคและไวยากรณ์ ผู้แปลได้นำทฤษฎีการแปลแบบยืดความหมาย (Interpretive Approach) มาช่วยในการวิเคราะห์ตีความต้นฉบับ โดยผู้แปลจะผละออกจากความหมายประจำทางภาษา แล้วพยายามมองหาความหมายระดับวาทกรรม เมื่อทำความเข้าใจตัวบทและความหมายของตัวบทแล้ว ผู้แปลจะสามารถจับมโนทัศน์ (Concept) และถ่ายทอดให้เป็นภาษาปลายทางได้ถูกต้องครบถ้วน

4.2 ปัญหาในการเลือกใช้คำ

พิสิทธิ กอบบุญ (2542) วิเคราะห์ลักษณะภาษาร้อยแก้วในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวไว้ว่า สีสภาษาที่มีความโดดเด่นมากของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งมีผลในการสร้างความหมายที่แจ่มชัดในการสื่อสาร คือ การสร้างคำในการสื่อความหมายและการเน้นย้ำ โดยแบ่งได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. การสร้างคำโดยการซ้อนคำและการซ้อนความ

การสร้างคำโดยการซ้อนคำและการซ้อนความนี้ก่อให้เกิดการสื่อความที่ชัดเจน มีน้ำหนัก กินความกว้าง และมีลักษณะของภาษาวรรณศิลป์ที่ไพเราะน่าฟัง ซึ่งแบ่งได้เป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1.1 การซ้อนคำ 4 พยางค์ สามารถแยกลักษณะของการซ้อนคำได้ดังนี้

1.1.1 การซ้อนสัมผัส

เป็นการซ้อนคำ 2 กลุ่มคำที่มีสัมผัสระหว่างคำท้ายของกลุ่มคำแรกกับคำต้นของกลุ่มคำที่สอง ซึ่งการซ้อนคำลักษณะนี้ จะช่วยเน้นย้ำและเพิ่มน้ำหนักของความหมายให้ชัดเจน อีกทั้งยังทำให้ข้อความมีความสละสลวย มีจังหวะจะโคน และไพเราะรื่นไหล เช่น

ข้าพเจ้าจึงได้ปรึกษาหารือกรมหลวงวงศาธิราชสนิท

(เล่ม 2, หน้า 47)

ความฉลาดอาจหาญของพวกนั้นก็จะไปอับนิงอยู่ไม่เป็นคุณแก่แผ่นดิน

(เล่ม 1, หน้า 59)

ก็ว่ากันขึ้นว่าพวกนี้เก่งมากชื่อเสียงเล่าลืออื้ออึงไป

(เล่ม 2, หน้า 95)

1.1.2 การซ้อนสลับ

เป็นการซ้อนคำสลับกันระหว่างกลุ่มคำ 2 กลุ่มคำ โดยที่คำที่หนึ่งจะซ้อนกับคำที่สาม และคำที่สองจะซ้อนกับคำที่สี่ การซ้อนสลับนี้ช่วยสร้างจังหวะของคำให้โดดเด่นมีชั้นเชิงในการสื่อความหมายที่ชัดเจน เช่น

ถ้าแม่นเรือรบยิงเอาบ้านเมืองฝายไทย ไพร่บ้านพลเมืองก็จะแตกตื่นวุ่นวาย

(เล่ม 1, หน้า 45)

พระบารมีเป็นเจ้าใหญ่นายโตกว่าหม่อมเจ้าเล็กน้อย

(เล่ม 2, หน้า 150)

มันนั่งเร่นอนเร้าเข้าพเจ้าอยู่ท่านก็รู้อยู่แล้ว

(เล่ม 3, หน้า 177)

1.1.3 การซ้อนซ้ำ

เป็นการซ้อนคำหรือกลุ่มคำที่มีหน่วยใดหน่วยหนึ่งเป็นคำเดียวกัน เพื่อเน้นย้ำความหมายและแสดงน้ำเสียงให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น เช่น

ท่านก็เปนแต่จดหมายมาหาหรือเธอ ความสัตย์ความจริงนั้น ว่าแต่ใจความสั้น

(เล่ม 1, หน้า 79)

เมื่อวัดตาได้เป็นโตเป็นใหญ่แล้ว จะโปรดเสียให้หมดนั้น

(หน้า 45)

แต่จะเอาเป็นจบเป็นเสร็จยังไม่ได้

(เล่ม 1, หน้า 48)

การซ้อนคำ 4 พยางค์ทั้งสามลักษณะเป็นลีลาภาษาที่โดดเด่นมากของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ที่นอกจากจะช่วยสื่อความหมายและสื่อถึงพระอารมณ์ของพระองค์ให้ชัดเจนแล้ว ยังทำให้ถ้อยความมีความสละสลวยและไพเราะอีกด้วย

1.2 การซ้อนคำและซ้อนความเพื่อการเน้นย้ำ เป็นการซ้อนเพื่อสร้างความหมาย

ในการเน้นย้ำความคิด สามารถแบ่งได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1.2.1 การซ้อน 2 กลุ่มคำ

ประกอบด้วยคำเดียวกับคำซ้อน เช่น สนิท + คุ่นเคย หรือ คำซ้อนกับคำเดียว เช่น ว่ากล่าว + เจรจา มาเรียงต่อกัน หรือ คำซ้อน 2 กลุ่มคำมาเรียงต่อกัน เช่น พุดจา + โต้ตอบ โดยอาจมีความหมายไปในทางเดียวกันหรือความหมายต่างกันแต่ทำให้เกิดถ้อยความที่ต่อเนื่อง เช่น

จึงได้คิดอ่านตระเตรียมที่จะยกไปรบกับญวนดังบอกเข้ามาแต่ก่อนนั้น
(เล่ม 1, หน้า 34)

ฟังดูก็ถ้วนถี่เรียบร้อยอยู่แล้ว
(เล่ม 2, หน้า 68)

ซึ่งกงสุลมาว่าความครั้งนี้ก็เป็นอ่อนน้อมเรียบร้อยอยู่
(เล่ม 3, หน้า 61)

1.2.2 การซ้อนหลายกลุ่มคำ

เป็นการนำคำหรือกลุ่มคำมากกว่า 3 หน่วยมาเรียงต่อกันในลักษณะต่างๆ ได้แก่ การซ้อนสัมผัส การซ้อนสลับ และการซ้อนซ้ำ โดยที่กลุ่มคำเหล่านั้นอาจมีความหมายใกล้เคียงกันหรือความหมายต่างกัน แต่การเรียงคำหรือกลุ่มคำต่อกันจะทำให้เห็นความต่อเนื่องของการกระทำ ซึ่งเป็นการย้ำความหมายที่พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต้องการจะสื่อให้ชัดเจนยิ่งขึ้น เช่น

เว้นไว้แต่เขาที่มาแต่บ้านอื่นเมืองไกลบ้านใหญ่เมืองโต มีทุนมีรอนมามาก
(เล่ม 1, หน้า 34)

ข้าฯ ขออวยชัยให้พร ยอมอนุญาตมาให้ท่านมีโชคมิชัย
(เล่ม 2, หน้า 141)

ขอให้คิดอ่านแนะนำสั่งสอนข้าพเจ้า การสมควรจะทำอย่างไรจะทำตาม
(เล่ม 1, หน้า 154)

1.2.3 การซ้อนความ

เป็นการนำคำหรือกลุ่มคำมาเรียงต่อกันเพื่อเสริมความหมายให้แก่กัน เพื่ออธิบายขยายความ หรืออาจแสดงผลที่ต่อเนื่องกัน โดยจะมีคำหลักหรือกลุ่มคำหลักและกลุ่มคำขยายเสริมความกัน เช่น

พานั่งสือเคยส่งมาตามระยะทางจะมีคนร้ายขัดขวางไม่ให้มาถึง

(เล่ม 1, หน้า 70)

ลอร์ดยอนเฮเป็นผู้มีบรรดาศักดิ์อำนาจมาก เป็นขุนนางผู้ใหญ่ ได้บังคับเรือรบในทะเลอินเดียหลายลำ วาสนาบรรดาศักดิ์อำนาจสูงกว่ากงสุล

(เล่ม 1, หน้า 45)

เมื่อแรกพอเข้ามา ก็ทำหน้าบึ้งบึ้งขึงขึง

(หน้า 318)

การซ้อนคำและซ้อนความเพื่อการเน้นย้ำนั้นเป็นลีลาภาษาอีกประการหนึ่งที่โดดเด่นของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งให้ผลในการเน้นย้ำความหมายให้มีน้ำหนักมากขึ้นและชัดเจนยิ่งขึ้น

2. การสร้างคำโดยการซ้ำคำ

การซ้ำคำหมายถึงการกล่าวซ้ำคำคำเดียวกันสองครั้ง พิสิทธิ กอบบุญ (2542) พบว่าการซ้ำคำแสดงถึงการเน้นย้ำความหมายอย่างเฉพาะเจาะจงเพื่อชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของสิ่งที่กล่าวมา และยังแสดงถึงน้ำพระเสียงของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้วย ซึ่งแบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ ได้แก่

2.1 การซ้ำคำคำเดียว เช่น

ข้าพเจ้าว่าตามเห็นจริงๆ

(เล่ม 1, หน้า 81)

ความในหนังสือพิมพ์ต่อๆ มาต่างๆ ตามที่ได้ข่าวก็ได้มีเข้ามาที่กรุงเทพฯ

(เล่ม 2, หน้า 216)

ห้ามไม่ให้ตื่นตกใจด้วยสำคัญไปผิดๆ

(เล่ม 1, หน้า 37)

2.2 การซ้ำคำหลายคำ เป็นการนำคำที่มีความหมายใกล้เคียงกันมาใช้ซ้ำกัน ตั้งแต่ 2 คำขึ้นไป หรือนำคำซ้อนมาแยกซ้ำกันเป็นคู่ๆ แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะใหญ่ๆ ได้แก่

2.2.1 การซ้ำคำเพื่อการเน้นย้ำความหมายให้ชัดเจนและเพิ่มน้ำหนักของข้อความให้เด่นชัดยิ่งขึ้นมา เช่น

ฟังดูมีแต่การโง่ๆ บ้าๆ ทั้งนั้น

(เล่ม 1, หน้า 9)

คนป่าๆ เขินๆ นั่นดูที่เขาจะยิ้มๆ อยู่ว่า ซึ่งว่าพูดได้เข้าไปนั่งกินโต๊ะกินน้ำ ซากับกวีวิกิตอเรียนั้นจะไม่จริง

(เล่ม 3, หน้า 103)

2.2.2 การซ้ำคำซ้อนเพื่อแสดงน้ำเสียง โดยนำคำซ้อนเสียงมาแยกออกจากกัน ช่วยแสดงน้ำพระเสียงและพระอารมณ์ได้อย่างชัดเจน เช่น

แต่จะฟังเอาแต่คำคนกลอกๆ แกลกๆ อย่าพระยาราชาสุวรรณภูแลราชภูร ช้างนอกที่ไม่คุ้นเคยกับข้าพเจ้านั้นไม่ได้

(เล่ม 2, หน้า 52)

แต่บ้านพระยาศรีพิพัฒนราชทูตก็มีความองๆ แง่งๆ อยู่

(เล่ม 3, หน้า 173)

2.3 การซ้ำคำบางส่วนในกลุ่มคำ โดยจะมีคำเดียวกันซ้ำกันในข้อความนั้น กลุ่มคำที่นำมากล่าวนี้ จะมีความหมายสัมพันธ์กัน เพื่อเป็นการเน้นย้ำความหมาย ความคิดและแสดงน้ำเสียงให้แจ่มชัดยิ่งขึ้น เช่น

ข้าพเจ้าไม่มีทิวิมานะ ถือสูง ถือต่ำ ถือยศ ถือศักดิ์อย่างท่านแต่ก่อน

(เล่ม 1, หน้า 97)

ผู้ที่มาทำสัญญาด้วยนั้นก็คงจะมีความคิดไปต่างๆ ขอแก้ไขขอเพิ่มเติมขอ
แทรกขอแซงขอขยับขอย้ายไปอย่างนั้นบ้างอย่างนี้บ้าง พระยาราชนนตรีผู้เดียวไปอยู่ห่างหูห่างตาห่าง
ปัญญาความคิด

(เล่ม 1, หน้า 81)

การสร้างคำโดยการซ้อนคำและซ้อนความและการสร้างคำโดยการซ้ำคำนั้น เป็นลีลา
ภาษาที่เป็นพระเอกลักษณะเฉพาะพระองค์อย่างยิ่ง ทำให้เห็นความสัมพันธ์และความต่อเนื่องของ
ความหมาย ช่วยเน้นย้ำความคิดและน้ำเสียงของเนื้อความให้แจ่มชัด นอกจากนี้ยังมีสัมผัสสระ
และสัมผัสอักษรซึ่งทำให้ภาษามีความงามและความไพเราะสละสลวยอีกด้วย

ในการแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์จอห์น
เบาริงนี้ นอกจากผู้แปลจะต้องถ่ายทอดความหมายได้อย่างถูกต้องครบถ้วนแล้ว ยังต้องรักษาลีลา
ภาษาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพระองค์ไว้ได้อีกด้วย ซึ่งจากการวิเคราะห์ต้นฉบับในบทที่ 3 แล้วผู้
แปลพบว่า พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้การซ้อนคำและซ้อนความอยู่หลายแห่ง
เพื่อผลในการเน้นย้ำความหมาย ดังนั้นผู้แปลจะต้องเลือกใช้การซ้อนคำและซ้อนความให้
เหมาะสมเพื่อรักษาอรรถรสและลีลาภาษาและวรรณศิลป์ของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัวไว้ให้ได้

แม้ว่าจากการวิเคราะห์ต้นฉบับ ผู้แปลจะพบว่าการซ้อนคำและซ้อนความ
เช่นเดียวกับพระราชหัตถเลขาภาษาไทยที่พิสิทธิ กอบบุญ (2542) ได้ศึกษาไว้ ทำให้ผู้แปลสามารถ
เทียบเคียงการซ้อนคำและซ้อนความระหว่างภาษาอังกฤษกับภาษาไทยได้เลย แต่ผู้แปลยังพบ
ปัญหาอีกประการหนึ่ง กล่าวคือ บางครั้งการซ้อนคำและซ้อนความในภาษาอังกฤษไม่สามารถ
เทียบเคียงได้กับการซ้อนคำและซ้อนความในภาษาไทย ในขณะที่บางครั้งภาษาอังกฤษไม่ได้ใช้
รูปแบบของการซ้อนคำและซ้อนความ แต่ในภาษาไทยควรถ่ายทอดด้วยรูปแบบการซ้อนคำและ
ซ้อนคำเพื่อให้ได้ลีลาภาษาในการนิพนธ์พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้า
เจ้าอยู่หัว

ตัวอย่าง การซ้อนคำและซ้อนความที่เทียบเคียงได้ระหว่างภาษาอังกฤษและภาษาไทย

ต้นฉบับ

The governor of Macao has written promise to us that he will forbid the Portuguese consul here not to do as before in receiving Chinese under him but the consul of United States of America is still madly and foolishly opposing us on the subject but he now wrote me taking leave to go to his native land will not be here till next year.

พระราชหัตถเลขาหลวงวันที่ 28 ธันวาคม 2410

ฉบับแปล

ผู้ปกครองมาเก๊าเขียนสัญญากับเราว่าจะห้ามกงสุลโปรตุเกสไม่ให้กระทำการรับชาวจีนมาอยู่ใต้อาณัติของเขาอย่างแต่ก่อน แต่กงสุลสหรัฐอเมริกายังคงทำโง่ๆบ้าๆ ต่อต้านเราในเรื่องนี้ แต่เขาเขียนบอกข้าพเจ้าว่าจะกลับไปประเทศของตน และจะไม่กลับมาจนกว่าจะปีหน้า

ตัวอย่าง การข้อนคำและข้อนความในภาษาอังกฤษ ที่ไม่สามารถถ่ายทอดให้เป็นการ ข้อนคำและข้อนความในภาษาไทย

ต้นฉบับ

There was a new received from our commissioners sent to Cambodia who told us that they have heard verbally & read some document saying that the French in Saigon & the King of Cambodia will endeavour to cause the terms of Treaty which was just concluded by French and Siamese to be destroyed & nullified will endeavour to take possession of two provinces belonged to Siam to the Cambodian authority as in opinion of Mr. Aubaret lately.

พระราชหัตถเลขาหลวงวันที่ 23 มีนาคม 2411

ฉบับแปล

แลมีข่าวมาแต่คนที่เราให้ไปกำมโพิชาว่าได้ฟังวาจาแลได้เห็นหนังสือความว่า ฝรั่งเศสในไซ่ง่อนแลพระเจ้ากรุงกำโพิชาคิดอ่านล้มเลิกความข้อในหนังสือสัญญาที่ฝรั่งเศสแลสยามพึงเปนอันจบลงได้ แลยังคิดการเข้าครองจังหวัดทั้ง ๒ ของกำโพิชาที่เปนของสยามมาแต่อำนาจกำพุชาตามความคิดอ่านของมิสเตอร์ออบาเรตเมื่อไม่ช้านานมานี้

ตัวอย่าง คำธรรมเนียมในภาษาอังกฤษ ที่ถ่ายทอดให้เป็นการช้อนคำและช้อนความในภาษาไทย

ต้นฉบับ

the death of M. B. Joseph the Dutch interpreter here who has been in Siam more than ten years ago & has served to Your Excellency as a Siamese interpreter, accompanied Your Excellency on every occasion to my personal interview...

พระราชหัตถเลขาหลวงวันที่ 3 พฤศจิกายน 2398

ฉบับแปล

การตายของมิสเตอร์ยอเซฟ ล่ามชาวดัตช์ ผู้ซึ่งพำนักอยู่ที่กรุงสยามมากกว่า ๑๐ ปี ได้รับใช้ท่านในฐานะล่ามภาษาไทยแลติดตามท่านไปในทุกคราวที่ข้าพเจ้าได้พุดจาหรือกับท่าน

ปัญหาในการเลือกใช้คำเพื่อรักษาลีลาภาษาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนี้ ผู้แปลได้ใช้วิธีการเทียบเคียงคำศัพท์ วลี และสำนวนภาษาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ในการนิพนธ์พระราชหัตถเลขาภาษาไทย และได้จัดทำเป็นดัชนีไว้ในภาคผนวก ข. (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข.)

4.3 ปัญหาในการใช้ภาษาให้เหมาะกับยุคสมัย

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง เป็นเอกสารที่เขียนขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ 2398 – 2411 และมีอายุกว่า 150 ปี ภาษาไทยที่ใช้ยุคสมัยนั้นย่อมแตกต่างไปจากภาษาไทยในปัจจุบัน ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีภาษาศาสตร์สังคมที่กล่าวถึงความหลากหลายทางภาษาว่า ภาษามีความหลากหลายแตกต่างกันไปอันเกิดจากผู้ใช้ภาษา ความหลากหลายประการหนึ่งที่เกิดเป็นภาษาย่อยตามลักษณะผู้ใช้นั้น ได้แก่ ภาษาย่อยตามยุคสมัย (Temporal Dialect) หมายถึง ภาษาที่ใช้แตกต่างกันตามความนิยมในแต่ละยุคสมัย อาจปรากฏในการใช้คำที่ต่างกันในแต่ละยุคสมัยเพื่อสื่อถึงสิ่งเดียวกัน

ในการแปลพระราชหัตถเลขานี้ ผู้แปลได้พบปัญหาในการใช้ภาษาให้เหมาะกับยุคสมัยได้แก่

4.3.1 การสะกดคำ

ตัวสะกดการันต์ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีความแตกต่างจากภาษาไทยในปัจจุบันอยู่บ้างทั้งคำไทยและคำทับศัพท์ เช่น

เป็น – เปน

และ – แล

ศาสนา – ศาสนา ศาสนา

สาส์น – สาสน

ประหลาด – ปลาด

กระดาษ – กดาษ

หรือ- ฤา

พุ่มเถียง – ถุ่มเถียง ถุ่งเถียง

อีก – อิก

มิสเตอร์ – มิศเตอร์

ลอร์ด – เลอร์ด

ฝรั่งเศส – ฟรังเศส

กัปตัน – กปีตัน

ยุโรป - ยูโรป

4.3.2 คำศัพท์

จากพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จะเห็นได้ว่ามีคำหลายคำที่ที่มีความหมายเดียวกับคำในปัจจุบันแต่ใช้คำต่างออกไปจากปัจจุบัน และคำศัพท์บางคำยังใช้ทับศัพท์มาจากภาษาต่างประเทศ เนื่องจากยังไม่มีการบัญญัติใช้ในภาษาไทย เช่น

แต่งตั้ง – แต่ง ตั้งตัว ตั้งแต่ง

ข้อความ – ความข้อ

เขียน – เขียน เรียง

คล้องแคล้ว – เคล้าคล้อง

ด้าน – ข้าง

มากขึ้น กว้างขวาง – วิตถาร

มาจาก – มาแต่

ทั้งหมด – ทั้งปวง
 ทุกคน – คนทั้งปวง
 เพ็ง พิ่ง – เพ้อ
 คริ่ง – กิ่ง
 สำเนา – โกวี่
 จักรพรรดิ – เอมเปเรอ
 กัมพูชา - กัมโพชา
 ไปรตุเกส – ไปรตุเกศ

4.3.3 สำนวนภาษาเก่า

สำนวนภาษาในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีความแตกต่างจาก
 สำนวนภาษาไทยในปัจจุบันอย่างเห็นได้ชัด เช่น

ฉันจะคอยฟังข่าวเธอถามเขาถึงหนังสือบอกทุกวัน ก็หาใครได้ข่าวไม่

(หน้า 32)

แลความข้อทั้งปวงในหนังสือสัญญานั้นก็คล้ายกันกับข้อสัญญาทั้งปวงในหนังสือ
 สัญญาที่ได้ทำด้วยอังกฤษแลอเมริกันแต่ปีหลังแลต้นปีนั้นนั่นเอง

(หน้า 41)

บัดนี้ข้าพเจ้ามีความเสียใจนัก

(หน้า 47)

จึงคิดจัดแจงมหาเด็กบุตรสกุลที่จะมีพาหนะพอไปได้ ๔ คน คือ นายจ่าง ๑ นายสุ
 จินดา ๑ นายไชยขรรค์ ๑ นายพิจารณ์สรรพกิจ ๑ เพื่อจะให้ผลัดเปลี่ยนกันขึ้นมาฟังราชการข้าง
 กองทัพแลแจ้งข่าวราชการข้างกรุงแก่เธอทราบเนื่องๆ

(หน้า 33)

ตัวอย่างข้างต้นแสดงให้เห็นถึงความแตกต่างด้านสำนวนภาษาเก่าที่ผู้แปลจะต้อง
 คำนึงถึงในการแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น
 เบาริง ให้เป็นภาษาไทย โดยยังคงรักษาอรรถรสของต้นฉบับไว้ได้

ปัญหาในการเลือกใช้ภาษาเพื่อให้เหมาะสมกับยุคสมัยและคองรณรตสของต้นฉบับไว้ั้น ผู้แปลได้ใช้วิธีการเทียบเคียงการสะกดคำ คำศัพท์ วลี และสำนวนภาษาที่พบในพระราชหัตถเลขา ภาษาไทยในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และเอกสารหรือหนังสือเก่าที่อยู่ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น หนังสือบางกอกกรีคอร์ดเดอร์ เป็นต้น ซึ่งผู้แปลได้จัดทำเป็นดัชนีไว้ในภาคผนวก ข. (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ข.)

4.4 ปัญหาในการวิเคราะห์ภูมิหลังและข้อมูลทางประวัติศาสตร์

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง เป็นเอกสารที่มีเนื้อหาข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์ ทั้งบุคคล สถานที่ และเหตุการณ์ต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในพระราชหัตถเลขาล้วนแต่มีอยู่จริงทั้งสิ้น บางครั้งองค์ผู้ส่งสารทรงอ้างถึงบุคคลหรือเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยที่ผู้รับสารคือเซอร์ จอห์น เบาริงสามารถเข้าใจได้ว่าองค์ผู้ส่งสารกำลังตรัสถึงผู้ใดหรือเหตุการณ์ใด แต่ผู้แปลซึ่งมิใช่ผู้รับสารปฐมภูมิ อีกทั้งยังอยู่ในช่วงเวลาต่างออกไปถึง 150 กว่าปี จึงไม่ได้มีส่วนร่วมในเหตุการณ์หรือรู้จักบุคคลที่ทรงอ้างถึง ดังนั้นจึงเป็นปัญหาสำหรับผู้แปลในการวิเคราะห์ตีความตัวบทต้นฉบับ เช่น

“I beg to express my very sincere thanks for your endeavouring to undertake affair of Siam by having with complain against action of certain number of foreign consuls here on account of their having taken Chinese people here under their lawless illegal protection (& make it liable) to cause some distress as riot insurgence to be occurred here and by writing complain on the subject to the ambassadors of United States of America and Portugal and other nations the copy of which you have sent to our Prime Minister here who has shown it to me for perusal.”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 28th December 1867)

จากตัวอย่างข้างต้น จะเห็นได้ว่าเนื้อความในพระราชหัตถเลขามีการอ้างถึงทั้งความช่วยเหลือของเซอร์จอห์น เหตุการณ์จลาจล รวมไปถึงบุคคล คือ “our Prime Minister” ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดทางการเมืองการปกครองเทียบได้กับตำแหน่ง “นายกรัฐมนตรี” ในปัจจุบัน แต่ในช่วงรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ตำแหน่งนี้ยังไม่มี ผู้แปลมีหน้าที่ต้องวิเคราะห์ให้ได้ว่าพระองค์ทรงอ้างถึงผู้ใด

หรืออีกตัวอย่างหนึ่ง

“This information came from Paris on 15th & 18th May last just received here on 22nd ultimo, but in regard to **the spirit sale** & analization of the subject they did not yet say about that matter.”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 1st July 1867)

“**The matter of spirit sale** with French and English was settled but when the new convention with French and just now be received by the consuls of other nation in treaty power with us her or not!”

(พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 28th December 1867)

ข้อความที่ยกมาทั้งสองตัวอย่างมีการอ้างถึง “The spirit sale” ซึ่งเป็นที่ทราบและเข้าใจกันดีทั้งผู้ส่งสารและผู้รับสาร ดังนั้นจึงเป็นปัญหาของผู้แปลในการวิเคราะห์ทำความเข้าใจ

แนวทางในการแก้ปัญหาเรื่องนี้ ผู้แปลจะต้องศึกษาค้นคว้าข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์เพิ่มเติมอย่างมาก ทั้งในเรื่องของชื่อบุคคลและตำแหน่งหรือบรรดาศักดิ์ที่มีการกล่าวถึงในพระราชหัตถเลขา และเหตุการณ์บางอย่างที่มีการอ้างถึงไว้ในเนื้อหาของพระราชหัตถเลขาด้วย

ผู้แปลจึงได้จัดทำเป็นตารางเทียบชื่อบุคคลไว้ในภาคผนวก ค. (ดูรายละเอียดในภาคผนวก ค.)

บทที่ 5 บทแปล

ตัวบทฉบับแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์ จอห์น เบาริง ผู้แปลได้จัดเรียงรูปแบบตามแบบของตัวบทต้นฉบับทุกประการ แต่เนื่องจากบทแปลนี้จำเป็นต้องมีคำอธิบายการแปล จึงไม่อาจรักษารูปแบบของพระราชหัตถเลขาตามแบบต้นฉบับไว้ได้ ดังนั้นผู้แปลจึงได้ใส่ตัวบทต้นฉบับในรูปแบบของพระราชหัตถเลขาไว้ในภาคผนวก ก.

5.1 พระราชหัตถเลขาของวันที่ 1st November 1855

ต้นฉบับ	บทแปล	คำอธิบาย
From the sovereign reigning upon Siam & its dependency Laos & C. to His Excellency Sir John Bowring K.C.B. The Superintendent of Trade & Plenipotentiary to China and Supreme Governor of Hong Kong &c&c&c. Dated Frontier part of that Payurawongse or Eastern side of the British strangers residence or hotel at Bangkok Siam. 1st November 1855 which is the 5th of the present reign	จากราชอาณาจักรสยาม แล เมืองประเทศราชลาว แล อื่น ๆ จดหมายมายังท่านเซอร์จอห์น เบาริง ผู้ดูแลการค้าขายแลราชทูตประจำประเทศจีน แลผู้ว่าราชการเมืองฮ่องกง แล อื่น ๆ จดหมายมา ณ ชายเขตจวรประยูรวงศ์ ฤา ข้างทิศตะวันออกของเรือนรับแขกเมืองอังกฤษ ฤาโฮเต็ลที่กรุงเทพฯ เมืองสยาม ๑ เดือนนอเวมเบอร์ ๒๓๕๕ เปนปีที่ ๕ ในรัชกาลปัจจุบันนี้	- ตามสำนวนในพระราชหัตถเลขาภาษาไทย ร.4 ทรงใช้ “จดหมายมายัง” เพื่อระบุผู้รับจดหมายปลายทาง - “จวร” อ้างอิงจากประชุมหมายรับสั่งในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งปรากฏคำว่า “จวร สมเด็จพระเจ้าพระยา” - รัชกาลที่ 4 ทรงใช้สำนวน “จดหมายมา ณ วัน...” เพื่อบอกวันที่ออกพระราชหัตถเลขา ผู้แปลจึงใช้สำนวนเดียวกัน
ต้นฉบับ	บทแปล	คำอธิบาย
Superintendent of Trade & Plenipotentiary to China and		- พระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ 4 มีการนับเดือนทั้งแบบไทย

Supreme Governor of Hong Kong &c&c&c. Dated Frontier part of that Payurawongse or Eastern side of the British strangers residence or hotel at Bangkok Siam. 1st November 1855 which is the 5th of the present reign		เช่น เดือน ๔ เดือน ๑๐ และใช้วิธีการทับศัพท์ เช่น เดือนเด เสมเบอร์ เป็นต้น ผู้แปลเลือกใช้วิธีการทับศัพท์ เพราะเห็นว่า การนับเดือนแบบไทยจะมีความคลาดเคลื่อน ไม่ตรงกับ ความเป็นจริงตามแบบการนับเดือนสากล - “เปนนปีที่...ในรัชกาลปัจจุบันนี้” เป็นสำนวนตามแบบพระ ราชหัตถเลขาภาษาไทย
My respected friend,	มิตรผู้เป็นที่นับถือของข้าพเจ้า	
I beg to inform Your Excellency the ceremony of funeral service to the remains of my exteemed uncle & the noble father of His Excellency Chau Phya Srisuriyongse SPK. called Somdetch Chau Phya Param Maha Suryawongse the late firest regent in Siam who has been very sick upon the time of the Treaty being signed & sealed and became worst on Your Excellency's departure & expired, after two days from Your Excellency's departure from hence whose death was known to Your Excellency long ere.	ข้าพเจ้าขอแจ้งพิธีการพระศพพระบิดาผู้เป็นที่เคารพของข้าพเจ้า แลเปนบิดาผู้ประเสริฐของคุณพระยาศรีสุริยวงศ์ มีนามว่า สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาสุริยวงศ์ ผู้สำเร็จราชการแผ่นดินสยามคนแรกผู้ล่วงลับ ผู้ซึ่งประชวรหนักตลอดช่วงลงลายมือแลลงตราหนังสือสัญญา แลจนทรุดหนักแต่ท่านกลับไปจากกรุงไทย แลถึงแก่พิราลัยหลังการจากไปของท่านสองวัน ดังความอันท่านได้แจ้งแล้วนั้น	- รัชกาลที่ 4 ทรงใช้ “คุณพระยาศรีสุริยวงศ์” หรือ “คุณศรีสุริยวงศ์” เมื่อกล่าวถึง เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ในพระราชหัตถเลขา
His Excellency's remain was or has been placed at his residence since late of April until 28th October for proper preparation according to his dignity & expertion of leisure days from important	พระศพของสมเด็จพระยาตั้งอยู่ที่จวนแต่ปลายเดือนเอ ปริล ปีนี้จนวันอาทิตย์ที่ ๒๘ เดือนออกตอเบอร์ ด้วยรอคิด อานการพิธีตามควรแก่ยศศักดิ์ดินา แลวันว่างจากราชการ ข้างกรุงสำคัญ	

republick affairs here.		
His Excellency's funeral hall was erected upon this place being mentioned at date hereof & being Eastern side of Your Excellency's residence or loading house here, which Your Excellency have been here with us.	หอไว้พระศพของสมเด็จพระยาจัดแจงตั้งขึ้นไว้ ณ ที่นี้ แลไว้ข้างทิศตะวันออกของเรือนรับรองเมื่อครั้งท่านพำนักอยู่ที่กรุงเทพฯ	
His Excellency's remains kept in golden coffin and brought here by suitable procession or retinue on 28th October & placed in his funeral hall in receipt of the religious visitation of Buddhist priests and condoling last visitation of his kindred & friends both native & foreign during three days last.	พระศพของสมเด็จพระยาบรมราชูปถัมภ์ในพระโกศทอง แลได้นำมาที่นี้ด้วยกระบวนแห่ญาติติดตามควรรอย่างประเพณีมิไว้เมื่อวันอาทิตย์ที่ ๒๘ เดือนออกตอเบอร์ แลตั้งไว้ที่หอไว้พระศพให้สงฆ์บำเพ็ญกุศลตามประเพณีพิธีศาสนา แลให้ญาติมิตรทั้งชาวสยามแลชาวต่างชาติเยี่ยมค้ำบพระศพเพื่อแสดงความเสียใจเป็นการที่สุดตลอดสามวัน	- รัชกาลที่ 4 ทรงใช้สำนวน "เป็นที่สุด" ในความหมายว่า "เป็นครั้งสุดท้าย"
Upon these three days all white friends here English, American Missionaries, French priests and Portugese consul, his company including Mr. Charles Bell were present with us. In such the occasion according to Siamese custom the portion of gold & silver has been belonged to the dead person is cut in pieces and put in balls or some fruit oranges, lemons &c and distributed among the kindred & friends of the dead person who were in such the last	การพิธีทั้งสามวันนี้มีตริมิตรชาวทั้งปวงที่อยู่ ณ กรุงเทพฯ ทั้งฝรั่ง อังกฤษ มิชชันนารี อเมริกัน สังฆราชฝรั่งเศส แลกงสุลโปรตุเกส แลผู้ติดตาม รวมทั้งมิสเตอร์ชาเลส เบลล์ก็มาอยู่ ณ ที่นี้ด้วย ในการครั้งนี้ตามธรรมเนียมประเพณีชาวสยามเรา อันทรัพย์สินของผู้ล่วงลับไปแล้วที่เป็นทองคำแลโลหะเงินจะนำมาจัดแจงแบ่งเป็นชิ้นๆ แล้วใส่ลงไปในลูกกลมฤาผลไม้ ส้ม มะนาว เปนอาทิ แล้วแจกจ่ายแก่ลูกหลาน แลมิตรสหายของผู้วายชนม์ ที่มาค้ำบศพเป็นที่สุดตั้งการนี้ แล้วยินลูกกลมแลมะนาวไปยังไพร่พลเมืองที่ห้อมล้อมอยู่ทุกทิศทุกทาง	- รัชกาลที่ 4 ทรงใช้คำว่า "ทั้งปวง" ในความหมายว่า "ทั้งหมด ทุกคน ทุกสิ่งทุกอย่าง" - ตัวสะกดการันต์ แตกต่างจากปัจจุบัน เช่น โปรตุเกส มิสเตอร์ เป็นต้น - ในพระราชหัตถเลขาภาษาไทย รัชกาลที่ 4 ทรงใช้สะกดชื่อ "Charles" ว่า "ชาเลส" - รัชกาลที่ 4 ทรงใช้คำว่า "การ" ในความหมาย "เรื่อง กิจ งาน" ซึ่งพอได้มากมายในพระราชหัตถเลขาภาษาไทย เช่น การดังนี้ หรือ การพิธี เป็นต้น

visitation and thrown out several balls & lemons at the sun setting to the people in every direction of the funeral hall, who were present upon that time on evenings of very day of such the funeral service.	นอกเหนือไว้พระศพ ผู้ที่มาในยามค่ำของทุกวันที่มีการพิธีสวดพระอภิธรรมนั้น	
This is the custom of Siamese nobles & gentlemen (not from religious precept or discipline o Buddhistical system).	อันว่าการพิธีนี้เป็นธรรมเนียมประเพณีของเจ้านายแลขุนนางชั้นสูงชาวสยาม (หาใช่การพิธีข้างศาสนาฤทธิปฏิบัติของพุทธศาสนาไม่)	
On this occasion of the funeral service of His late Lordship Somdetch Chau Phya Param Maha Suryarwongse there come many boxes prepared full with manufacture of artificial vegetables, flower &c. embroiled of adorned with pieces of gold & silver belonged to his late Lordship. Those boxes were distributed among noble visitors & his noble friends.	ข้างการพิธีสวดพระอภิธรรมพระศพสมเด็จพระเจ้าพระยาบรมมหาสุรยวงษ์นี้ มีกล่องใส่ด้วยผัก ดอกไม้ แลสิ่งต่างๆ ที่เป็นของประดิษฐ์แลตกแต่งฤประดับด้วยแผ่นทองแผ่นเงินซึ่งเป็นของสมเด็จพระเจ้าพระยาผู้ล่วงลับ กล่องทั้งปวงนี้เป็นของแจกจ่ายให้แก่แขกแลมิตรผู้มีเกียรติยศที่มาในงานการพิธีสวดพระอภิธรรม	
I beg to send two of those boxes put in accompanied black bag or parcel to Your Excellency thinking Your Excellency is very intimate friend of His late Lordship & our most respected friend in foreign country suitable to accept such the part the token of His late Lordship's & our remembrance. Also I beg to send your Exy, another black bag contains one	ข้าพเจ้าขอฝากกล่องของแจก ๒ กล่องที่บรรจุอยู่ในถุงกระดาษสีดำให้แก่ท่าน ด้วยเห็นท่านเป็นมิตรผู้สนิทคุ้นเคยของสมเด็จพระเจ้าพระยาผู้ล่วงลับแลเป็นมิตรชาวฝรั่งต่างชาติผู้ที่น่านับถือที่สุดของเรา ผู้สมควรได้รับของแจกนี้เพื่อให้ระลึกถึงสมเด็จพระเจ้าพระยาผู้ล่วงลับแลความรำลึกถึงของเรา ข้าพเจ้าขอฝากถุงสีดำอีกถุง ๑ แก่ท่าน ข้างในถุงมีลูกบอลไม้ลูก ๑ ตกแต่งด้วยของประดับเงินแลทอง เพื่อท่านจะได้ประจักษ์	- พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงใช้ตัวเลขไทยแทนตัวอักษร เช่น ถุง ๑ คน ๑ เป็นต้น

wooden ball, enshrined with pieces of gold & silver to Your Excellency sight for witnessing that such the balls were distributed to all visitors & thrown out to the assembled people in evenings of these four days ending today.	เห็นลูกกลมที่จ่ายแจกให้แก่แขกทุกคนแลโยนให้แก่ไพร่พลเมืองที่มาอยู่รวมกันยามค่ำของทั้งสี่วันเป็นการสิ้นสุดในวันนี้	
I think this gift will be acceptable to Your Excellency as it not by Buddhistical system but only by our Siamese custom of noble funeral service.	ข้าพเจ้าคิดอ่านแล้วจึงว่าท่านจะรับของขวัญชิ้นนี้ไว้ด้วยมิได้เป็นวิถีของพุทธศาสนาแต่อย่างใด เป็นแต่เพียงประเพณีข้างไทยในการพิธีศพของเจ้านายชั้นสูงเท่านั้น	
I think of Your Excellency very much in such the occasion like by Your Excellency being present with us now.	ข้าพเจ้าคิดถึงท่านนัก ในเพลานี้ ข้าพเจ้าใคร่อยากให้คุณได้มาอยู่กับเรา ณ ที่นี้ในบัดนี้ด้วย	
S.P.P.M.Mongkut Rex Siamensium.	ส.พ.ป.ม. มงกุฎ พระเจ้าแผ่นดินสยาม	S.P.P.M.Mongkut ย่อมาจากพระนามในภาษาไทยว่า สมเด็จพระปรเมนทรมหามงกุฎ

5.2 พระราชหัตถเลขาหลวงวันที่ 3rd November 1855

ต้นฉบับ	บทแปล	คำอธิบาย
No. 148 Rajruty House Grand Palace Bangkok 3rd November 1855	หมายเลข ๑๔๘ พระที่นั่งราชฤดี พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ ๓ เดือนนอเวมเบอร์ ๒๓๕๕	- พระที่นั่งราชฤดี เป็นพระที่นั่งแบบฝรั่งที่รัชกาลที่ 4 โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้น เพื่อใช้เป็นที่ออกว่าราชการและรับทูตานุทูต
My respected noble friend,	มิตรผู้เป็นที่นับถือของข้าพเจ้า	
I beg to add to my last letter written for Your Excellency at the burning place of my late respected & esteemed uncle His late Lordship Somdet Chauphya Parama Maha Payurawongse whose remains were burnt before yesterday informing his funeral service under the date of 1st inst. for sad information of the death of M. B. Joseph the Dutch interpreter here who has been in Siam more than ten years ago & has served to Your Excellency as a Siamese interpreter, accompanied Your Excellency on every occasion to my personal interview and who has felt with painful dysentery since late of September & in his sickness believed his wife who is a Chinese daughter to take the Chinese remedy during about half a	ข้าพเจ้าขอแนบจดหมายฉบับก่อนที่เขียนถึงท่าน ณ ที่ถวายเพลิงพระศพ สมเด็จเจ้าพระยาบรมมหาประยูรวงศ์ พระปิตุลาผู้เป็นที่เคารพของข้าพเจ้า ผู้ซึ่งถวายเพลิงพระศพไปเมื่อวานขึ้นถว้วันที่ ๑ เดือนนี้ แลขอแจ้งข่าวไม่ดีด้วยการตายของมิสเตอร์ยอเซฟ ล่ามชาวดัตช์ ผู้ซึ่งพำนักอยู่ที่กรุงสยามมากกว่า ๑๐ ปี ได้รับใช้ท่านในฐานะล่ามภาษาไทยแลติดตามท่านไปในทุกคราวที่ข้าพเจ้าได้พุดจาหรือกับท่าน ผู้ซึ่งป่วยด้วยไข้ลงรากแต่ปลายเดือนเสปเตมเบอร์ แลเมื่อป่วยนั้นได้เชื้อข้างเมียเปนลูกสาวเจ๊ก ให้รับรักษาแบบจีนอยู่ถึงเดือนอาการทรุดหนักลงจนแพทย์หมอไทยแลต่างชาติว่าเป็นหนักรักษาไม่ได้ ครั้นวันที่ ๙ เดือนออกตอเบอร์ จึงได้สิ้นกำลังขาดใจไปเสียแต่ยังหนุ่ม ข้าพเจ้าเสียใจต่อการตายของเขายิ่งนัก แต่ข้าพเจ้าคิดเห็นเปน	- dysentery หมายถึง อาการท้องร่วงท้องเดิน ซึ่งในสมัยนั้นเรียกว่า ไข้ลงราก - รัชกาลที่ 4 ทรงเรียกคนจีนว่า “เจ๊ก” - ทรงเรียกหมอมว่า “แพทย์หมอ” - “สิ้นกำลังขาดใจ” เป็นการสร้งคำ โดยการซ้อนคำตามแบบลีลาภาษาของรัชกาลที่ 4

month & became as very ill as shall be said by all physicians of both native & foreign that was very uncurable and he has lost his young life on the day of the 9th October. I regret very much for his death, but it is I think nature of this climate of Siam that most many of European or white strangers who lived here generally died of dysentery only in single kind of disease.	ธรรมชาติของอากาศเมืองสยามที่ชาวยุโรปทุกคนผิวขาวส่วนใหญ่ที่ได้อาศัยอยู่ที่นี้ จะเสียชีวิตก็ด้วยเพราะไข้ลงรากเพียงอย่างเดียว	
The white She elephant which Your Excellency had seen here lived here but 6 months from her arrival here (which took place on 8 March inst.). She felt with the disease of animal fever vehemently on the 6th September by which disease she could not eat & drink any provision two days & nights. She has fallen & died on the 8th September 4 P.M. For being lost or lossing of this curious & beautiful animal we regret mostly.	ช้างพังเผือกที่ท่านได้พบแต่ ๖ เดือนนับแต่ช้างนั้นมาถึง (วันที่ ๘ เดือนมกราคม ปีนี้) ป่วยด้วยไข้หนัก เมื่อวันที่ ๖ เดือนเสปเตมเบอร์ ด้วยเหตุที่ทำให้ไม่กินไม่ดื่มน้ำ ๒ วัน ๒ คืน ครั้นวันที่ ๘ เดือนเสปเตมเบอร์เวลา ๔ ล.ท. จึงสิ้นแรงสิ้นกำลังล้มลงตาย เราเสียใจนักที่สูญเสียสัตว์ที่แปลกแลสวยงามเช่นนี้	- รัชกาลที่ 4 ทรงใช้การซ่อนคำซ่อนความ "has fallen & died" ในความหมายของ ช้างตาย ซึ่งในภาษาไทยเมื่อพูดว่าช้างตาย จะใช้คำว่า "ล้ม" ดังนั้นผู้แปลจึงเลือกใช้ใช้ การซ่อนคำซ่อนความคือ "สิ้นแรงสิ้นกำลังล้มลงตาย" เพื่อรักษาลีลาภาษาของรัชกาลที่ 4
I beg to send Your Excellency a portion of her white skin with beautiful body – hairs preserved in spirit.	ข้าพเจ้าขอส่งหนังพังเผือกแลขนตัวมาแก่ท่านเพื่อระลึก	
I trust it will be for an article of curiosity in hand of Your Excellency.	ข้าพเจ้าเชื่อว่าของนี้จะเป็นที่น่าสนใจในครอบครองของท่าน ขึ้น๑	
This from Your Excellency's beloved faithful friend SPPM Mongkut Rex Siamensium	จากมิตรผู้รักใคร่แลศรัทธาในตัวท่าน ส.พ.ป.ม. มงกุฎ พระเจ้าแผ่นดินสยาม	
To His Excellency Sir John Bowring KCB.	จดหมายมายัง ท่านเซอร์ยอน เบาริง	

5.3 พระราชหัตถเลขาหลวงวันที่ 12th May 1856

ต้นฉบับ	บทแปล	คำอธิบาย
No. 63 Rajruty House Grand Palace Bangkok 12th May 1856	หมายเลข ๖๓ พระที่นั่งราชฤดี พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ ๑๒ เดือนเม ๒๓๕๙	
Respected Friend,	มิตรผู้เป็นที่นับถือ	
I think it is my duty as I am Your Excellency very intimate friend as to inform Your Excy. the death of my respected, distinguished Royal elder half brother Krom Phra : Bibidh Bhoghbhupende, who aged 62 year, younger than our eldest royal brother His Majesty Phra Bard Somdetch Phra : Paramadhiworaseth Phra : Nang Klau Chau Yu Hua' the late King Siam of my predecessor, 8 years. This prince Your Excellency might have had learnt perhaps celebrated for his bravery & ability of riding on horse & other Siamese military service to the late king. On late days of whose reign this prince has been rumoured among certain parties of our people to be successor of the late King instead of myself but owing	ข้าพเจ้าเห็นเป็นหน้าที่ในฐานะมิตรสนิทคุ้นเคยของท่านในอันที่จะแจ้งการสิ้นพระชนม์ของพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์ พระเชษฐาต่างมารดาผู้เป็นที่เคารพยิ่งของข้าพเจ้า ผู้มีพระชนม์ ๖๒ พรรษา อ่อนพระชันษากว่าพระบาทสมเด็จพระปรมมาทิวรเสฏฐ พระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว พระเจ้าอยู่หัวแผ่นดินก่อน ผู้เป็นพระเชษฐาองค์โตของข้าพเจ้า ๘ พรรษา ท่านคงได้ฟังมาว่ากรมพระพิพิธมีความฉลาดอาจหาญแลชำนาญการทรงม้า ทั้งยังรับสนองงานข้างการทหารพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ก่อน เมื่อปลายแผ่นดินก่อน มีความเล่าลือซอซิ่งไปในเหล่าขุนนางข้าราชการว่า กรมพระพิพิธจะเป็นผู้สืบราชบัลลังก์ต่อจากพระเจ้าอยู่หัวองค์ก่อน หาใช่ข้าพเจ้าไม่ แต่ด้วยเหตุอย่างใดอย่าง ๑ กรมพระทรงไม่รับแผ่นดินต่อเหล่าขุนนางสยาม แลทรงเห็นชอบให้ข้าพเจ้าขึ้นเป็นพระเจ้าแผ่นดินโดยมิได้คิด	- รัชกาลที่ 4 ทรงใช้คำว่า “ได้ฟัง” ในความหมายว่า “ได้ทราบว่าได้ยินมาว่า” - รัชกาลที่ 4 ทรงใช้สำนวน “ความฉลาดอาจหาญ” เช่น ก็ถ้าท่านไม่ได้ทรงใช้สอยฤๅใช้สอยแต่น้อยในการที่เขาชำนาญความฉลาดอาจหาญของพวกนั้นก็จะไปอับนิงอยู่ไม่เป็นคุณแก่แผ่นดิน... (จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ : หน้า 59) - แม้ว่าภาษาอังกฤษจะใช้คำคำเดียว คือคำว่า “rumoured” แต่ผู้แปลเลือกใช้การซ้อนคำซ้อนความตามลีลาภาษาของรัชกาลที่ 4 ว่า “มีความเล่าลือซอซิ่ง”

to some consequences he was rejected by whole supreme council of Siam from the enthronement. Yet he agreed the throne to me sincerely without any envy &c. and lived under my control happily.	วิษยาแต่ประการใด แลยินยอมอยู่ใต้บังคับของข้าพเจ้า ด้วยดี	
On the 16th April His Royal Highness the said prince unfortunated felt with fatal disease called Hemiplegua or other name I cannot denote correctly. Our physician said that is fatal or incurable. Honourable Harry Parkes Esquire has gracious assistance to us called an English Doctor in the steamer Auckland to relief him by medical service, but he could not for great nature of His Highness disease being very fatal indeed. His Highness has lost his life at 2 A.M. of the 28th April inst. leaving his two royal brothers & on sister younger than him & his undutiable mother aged 86 years and his 5 sons 7 6 daughters in our control or service.	เมื่อวันที่ ๑๖ เดือนเอปริล กรมพระพิพิธโภคทรัพย์ ประชวรหนักด้วยเฮมิเพลเจีย ฤๅชื่ออื่นที่ข้าพเจ้าอาจเรียกไม่ถูก หมอว่าโรคนี้รุนแรงนักแลรักษาไม่ได้ ท่านมิสเตอร์ปาก ได้เป็นธุระช่วยเหลือเรียกหมอลังกาประจำเรือไอ๊กแลนด์ มารักษา แต่อาการหาคลายหายไม่ ด้วยโรคของกรมพระ รัยแรงนัก ครั้นวันที่ ๒๘ เดือนเอปริลปีนี้ เวลา ๒.๐๐ ก.ท. กรมพระพิพิธสิ้นพระชนม์ ยังแต่อนุชา ๒ แลชนิษฐา ๑ แล พระมารดาอายุ ๘๖ ปี ผู้ซึ่งไม่อาจทำอะไรได้ แลโอรสอีก ๕ ธิดาอีก ๖ ให้ข้าพเจ้าดูแล	- Hemiplegua รัชกาลที่ 4 ทรงหมายถึง Hemiplegia คืออาการอัมพาต ครึ่งซีก ในพระราชหัตถเลขาภาษาไทย ผู้แปลพบว่ามีการใช้คำว่า "อามพฤต" และวลีที่ว่า "เสียจำหระซ่าย" ซึ่งหมายถึง เสียซีกซ่าย หรือ ร่างกาย ด้านซ่ายไม่รู้สึ้ก อันเป็นอาการของอัมพาตครึ่งซีกเช่นกัน แต่ผู้แปล เลือกใช้การทับศัพท์เพื่อรักษาอรรถรสของต้นฉบับ เนื่องจากรัชกาลที่ 4 ทรงมีคำอธิบายเสริมว่า พระองค์อาจจะทรงเรียกชื่ออาการของโรคผิด ดังนั้นหากใช้คำว่า "อามพฤต" จะไม่สามารถแปลคำอธิบายเสริมได้
All particulars thereof were known to Harry Parkes Esquire.	ความเรื่องนี้ข้าพเจ้าแจ้งแก่มิสเตอร์ปากแล้ว	"ความเรื่องนี้" หมายถึงรายละเอียดของเรื่องนี้
This from your faithful worthy friend. SPPM Mongkut R.S.	จากมิ่งมิตรผู้ศรัทธาในตัวท่าน ส.พ.ป.ม. มงกุฎ พระเจ้าแผ่นดินสยาม	
To His Excellency Sir John Bowring LL.D. The Governor of Hong Kong China &c&c&c&c.	จดหมายมายัง ท่านเซอร์ยอน เบาริง ผู้ว่าราชการเกาะฮ่องกง เมืองจีน แลอื่นๆ	

5.4 พระราชหัตถเลขาหลวงวันที่ 31 July 1857

ต้นฉบับ	บทแปล	คำอธิบาย
Royal Residence Grand Palace Bangkok 31st July 1857 which is the seventh of the present reign	พระตำหนักที่ประทับ พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพ ๓๑ เดือนยฺไลย ๒๔๐๐ เปนปีที่ ๗ ในรัชกาลปัจจุบันนี้	
My very respected friend,	มิตรผู้เป็นที่นับถืออย่างยิ่ง	
I have much pleasure in acknowledging the receipt of your six letters in due course of time viz two small letters under the date of 20th April accompanied a large under the date of 21st April inst. reached my hand on 24th May, and that under the date of 4th June on 6th inst. and those under the dates of 18th & 19th June enclosed an introductory letter addressed to one of Your Excellency's son named Edgar Bowring sent me by the Encounter which steamer was arrived here on 9th inst. But Your Excellency's letter reached my hand on 13th inst. when only two letters from Mr. & Mrs. Parkes were forwarded to me from Captain Callaghan on the day of his arrival here on 10th inst. All	ข้าพเจ้ายินดีนักที่จะแจ้งว่าข้าพเจ้าได้รับจดหมายทั้ง ๖ ฉบับแล้วในเวลาอันควร คือ จดหมายสั้น 2 ฉบับมา ณ วันที่ ๒๒๐ เดือนเม แลจดหมายยาว ๑ มา ณ วันที่ 21 เดือนเอปริล ข้าพเจ้ารับแล้วแต่วันที่ 24 เดือนยฺนุน แลจดหมายมา ณ วันที่ ๔ เดือนยฺไลย มาถึงข้าพเจ้าแต่วันที่ ๖ เดือนนี้ แลจดหมายมา ณ วันที่ ๑๘ แล ๑๙ เดือนยฺไลย แลมีหนังสือมอบหมายฝากฝังตัวเฮดคา โบวริง ผู้บุตรคน ๑ ของท่านมาพร้อมกัน จดหมายส่งมาแก่ข้าพเจ้าโดยเรือเอนเคาเตอร์ทอดสมอท่าที่นี่ เมื่อวันที่ ๙ เดือนนี้ แต่จดหมายของท่านมาถึงข้าพเจ้าวันที่ ๑๓ ของเดือนนี้ เมื่อวันที่ ๑๐ ของเดือนนี้ กัปตันคัลลาแกน มาถึงกรุงเทพ แลมีเพียงจดหมายทั้ง ๒ จาก มิสเตอร์ปากกับเมีย ให้มาแก่ข้าพเจ้า จดหมายทั้ง ๖ ของท่าน ข้าพเจ้าได้อ่านแล้ว เห็นเปนปรีดิ์มิปีติแลขอใจท่าน	- รัชกาลที่ 4 ทรงใช้สำนวน "ในเวลาอันควร" ในพระราชหัตถเลขาภาษาไทย ซึ่งตรงกับวลีบอกเวลาภาษาอังกฤษ "in due course of time"

the foresaid six of Your Excellency's letters were in my perusal with gratifying thanks which my heartfelt thanks to Your Excellency for the favourable & interesting content of those forementioned letters which Your Excellency has so goodness & gracious friendly feeling to write me in due time.	นัก ที่บอกความที่ข้าพเจ้าโปรดปรานแลอยากจะใคร่ยินใคร่ฟังมาในหนังสือ ท่านช่างเป็นมิตรที่ดีแลกรุณาเหลือเกินที่เขียนหนังสือฝากแต่ข้าพเจ้าในเวลาอันควร	
I am very sorry to hear very ignorances of the Governor General royal commissioner & the people of Canton in respecting the foreign power.	ข้าพเจ้าเสียใจนักที่ได้ฟังว่าผู้ตรวจการณั้มณฑลแลไพร่บ้านพลเมืองวางตั่งข้างฝั่งมไม่รู้จักยำเเกรงกลัวต่ออำนาจของฝรั่งต่างชาติเลย	- คำว่า "people" ผู้แปลเลือกใช้การซ้อนคำซ้อนความว่า "ไพร่บ้านพลเมือง" ตามลีลาภาษาของรัชกาลที่ 4 เช่นเดียวกับคำว่า "ignorances" และ "respecting" ที่ผู้แปลเลือกใช้คำว่า "ยำเเกรงกลัว" ตามลีลาภาษาของรัชกาลที่ 4
How they would not bring the facts to their senses, so long as for several months ago, during which the miserable disturbance continue in that city. They are I think most ignorant of marine power indeed.	พวกมันช่างไม่มีสติปัญญาจะเทียบเคียงคิดเห็นเป็นจริง ทั้งที่หลายเดือนก่อนมีเหตุวุ่นวายเดือดร้อนอยู่เนืองๆในเมืองนั้น ข้าพเจ้าคิดว่าพวกวางตั่งไม่รู้จักกำลังทัพเรือด้วยฤทธิ์โง่ม	- The facts ใช้คำว่า คิดเห็นเป็นจริง - Senses ใช้คำว่า สติปัญญา - ผู้แปลเลือกใช้คำว่า "เนืองๆ" ตามลีลาในการซ้ำคำของรัชกาลที่ 4 แทนคำว่า "อย่างต่อเนื่อง" ซึ่งมาจากภาษาอังกฤษว่า "continue"
I presume that the Earl of Elgin when was arrived Peking & has opportunity to hold conversation with the Chinese Imperial commission, will perhaps reduce the Chinese Supreme Government to settle the matter at Canton too, not only for his mission as have read a copy of his answer given to the Chinese people of Singapore who have unanimously written a humble	ข้าพเจ้าเข้าใจว่าเลอร์ดเอลจิน เมื่อมากกรุงปักกิ่งแลได้พูดจาหารือกับผู้ตรวจการณั้ราชสำนักชาวจีนแล้ว คงมิได้มีแต่การอ่านโกบีคำตอบแก่อ้ายพวกเจ๊กสิงคโปร์ที่พร้อมใจเขียนร้องหาความสงบในบ้านเมืองต่อเขาด้วยอ่อนน้อมเรียบร้อยอย่างเดียว แต่ยังจะได้บันอำนาจคอเวอนแมนจีนแลคิดอ่านแก้ไขปัญหาวางตั่งในคราวเดียว ด้วยเขา (เลอร์ดเอลจิน) บอกว่าการจะกลับเป็นคุณข้างเขาที่จะได้คิดอ่านแก้ไขเหตุ	- รัชกาลที่ 4 ทรงเรียกผู้อยู่ในตำแหน่ง "Earl" ว่า "เลอร์ด" - คำว่า "copy" ในพระราชหัตถเลขาภาษาไทย รัชกาลที่ 4 ทรงใช้ทั้งคำว่า "สำเนา" และ "โกบี" - ผู้แปลใช้การซ้อนคำและซ้อนความหลายแห่งเพื่อรักษาลีลาภาษาในรัชกาลที่ 4 เอาไว้ ได้แก่ พูดจาหารือ อ่อนน้อมเรียบร้อยคิดอ่านแก้ไข

petition to him for tranquility of their home as he (the Earl of Elgin) said that it may be his good attentive of opportunity allow him to settle the matter of disturbance in Canton too when it may become intercepted or joined with the subjects of his mission for negotiation of the new improved Anglo-Chinese Treaty or when the Imperial Government might bring the event at Canton to his notice for decision.	เดื่อตร้อนวุ่นวายในกวางตุ้ง แลอาจเป็นคุณฤาเปนโทษแก่การพุดจาแก้ไขหนังสือสัญญาเองไกล-ไชนีส ฤาคอเวอนแมนจีนอาจจะนำเหตุกวางตุ้งมาให้เขาคิดอ่านตัดสินเอาตามสมควร	เหตุเดื่อตร้อนวุ่นวาย พุดจาแก้ไข คิดอ่านตัดสิน
The Chinese petition at Singapore & the answer of the Earl of Elgin were published in newspapers of last month at Singapore when I have read a few days ago.	อนึ่งความข้อที่อ้ายเจ๊กสิงคโปร์เรียกร้อง แลคำตอบของเลอวดเอลจีนตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์แต่เดือนก่อนแล้วที่เมืองสิงคโปร์ แลข้าพเจ้าได้อ่านไปเมื่อสองสามวันก่อน	- รัชกาลที่ 4 ทรงเรียกชาวจีนในสิงคโปร์ว่า "เจ๊กสิงคโปร์"
I would say more longering of expression of my displeasure with deep ignorances of the Chinese Government & people of China in Canton who have committed unpleasant conducts in doing insulting to the British authorities who have entered to the international friendship with them.	ข้าพเจ้าขอติเตียนต่อการโง่งมไม่รู้ยำเยงเกรงกลัวของคอเวอนแมนจีนแลไพร่บ้านพลเมืองจีนในกวางตุ้งที่กำเริบดูหมิ่นอำนาจอังกฤษที่เข้ามาขอทำไมตรีกับเมืองจีน	
How much I have learnt their unfavourable conducts opposing to the British authorities so long as from October ult. to the present day.	ข้าพเจ้าได้ฟังมาว่าพวกจีนกำเริบทำการขวางๆ ต่อต้านอำนาจอังกฤษมาแต่เดือนออกตอเบอร์จนบัดนี้	
As I have read almost every one of the newspapers both of Hong Kong & Singapore in which long detail of the Canton news were published & what Your	ข้าพเจ้าอ่านหนังสือพิมพ์ที่มีมาแต่ฮ่องกงแลสิงคโปร์เกือบทุกฉบับ เห็นความแจ้งข่าวกวางตุ้งถ้วนถี่ที่ตีพิมพ์ไว้ แลความที่ท่านได้แจ้งแก่ข้าพเจ้าในจดหมายทั้งปวงที่มีมาแก่	

Excellency has informed me in every one of Your Excellency letters addressed me on several occasions & also Mr. Harry Parks has written me very long detail of the event in China – according to Your Excellency’s & his friendly felling toward me.	ข้าพเจ้าในคราวต่างๆ แลจดหมายมาแต่มีศเตอริปากเล่า เหตุการณ์ในจีนไว้ถ้วนถี่เรียบร้อย ด้วยเหตุที่ท่านแลเขามีไมตรีต่อข้าพเจ้า	
For thanking to your & his friendly information I would say more & more in reproving the conducts badly committed by them toward English friends, & expressing my sympathy with Your Excellency for great troublesomeness but I beg leave.		-รัชกาลที่ 4 ทรงใช้วลี “but I beg leave” เมื่อมีพระราชประสงค์จะยุติเรื่องที่ทรงกล่าวถึง และเริ่มเรื่องใหม่ ผู้แปลจึงใช้วลี “เพียงเท่านั้น” หรือ “ขอจบเพียงเท่านั้น” แทน
I beg only to offer my very sincere thanks to Your Excellency for Your Excellency regret for my being suffering of loss in disturbance at Canton of my numerable fund for constructing some articles of silver through hand of my man Mr.Nai Kham whom I have delivered to be under Your Excellency’s protection & comfort at Hong Kong where he is yet now remaining for recover of some articles which were completed & were not lost on fire in Canton.	ข้าพเจ้าอยากจะใคร่ขอบใจท่านนักที่เห็นใจความทุกข์ยาก ว่าทรัพย์สินที่จะนำไปในการทำเงินเหรียญ สบายสูญไปจากเหตุ วนวายที่กวางตุ้ง ทรัพย์สินนั้นข้าพเจ้ามอบให้มิสเตอร์นายข้า คนของข้าพเจ้าที่ส่งไปให้อยู่ได้ความคุ้มครองของท่านแล ได้รับความสะดวกสบายที่ฮ่องกง แลเขายังคงอยู่ที่ฮ่องกง จัดแจงการเข้าของที่สำเร็จแลมิได้สูญไปในกองไฟที่ กวางตุ้ง	- คำว่า “นาย” เป็นยศของข้าราชการระดับหนึ่ง ไม่ได้เป็นคำ นำหน้าชื่อดังเช่นในปัจจุบัน
I hope my loss will be repaid when great loss of all foreign merchants in Canton will be paid when the matters between English & Chinese Governments were settled & brought to the end in quite tranquility. I	ข้าพเจ้าหวังว่าทรัพย์สินที่สูญไปจะได้รับชำระคืนในคราวเดียวกับพ่อค้าต่างชาติอื่นเมื่อภายหลังที่ปัญหาของอังกฤษ แลคอเวอนแมนสำเร็จเสร็จสิ้นลง ข้าพเจ้ายินดีนักที่ได้ฟังว่า ท่านเอาเปนธุระจัดแจงแก้เคล็ดกลาเรณคอนให้	- รัชกาลที่ 4 ทรงใช้การช้อนคำและช้อนความในสำนวนที่ว่า “were settled & brought to the end in quite tranquility” ผู้แปลเลือกแปลด้วยการช้อนความเช่นกันว่า “สำเร็จเสร็จสิ้นลง”

was very glad to hear of Your Excellency's favour to me in informing to the Earl of Clarendon for favour to me to let me recover my lost fund. This Your Excellency's word has been given verbally to Mr. D.O.King and my man Mr.Nai Kham who have previously informed me so. Your Excellency's kind attention toward me & good opinion to let me have recovered lost fund.	ช่วยเหลือแลชำระคืนทรัพย์สินที่สูญไป ตามที่ท่านบอกด้วย วาจาแก่ มิศเตอร์ ด.อ. กิง แลมิศเตอร์นายข้าแจ้งแก่ข้าพเจ้าก่อนหน้านี้แล้ว ความใส่ใจเอาเป็นธุระที่ท่านมีแก่ข้าพเจ้าแลความคิดอ่านอันดีทำให้ข้าพเจ้าได้รับทรัพย์สินที่สูญคืน	- ผู้แปลเลือกใช้คำเรียก Earl of Clarendon ว่า เลอร์ดกลาเรนดอน ตามที่รัชกาลที่ 4 ทรงใช้เรียงถึงบุคคลท่านนี้ในพระราชหัตถเลขาของพระองค์
I beg to enclose herewith my Siamese letter to my man Mr.Nai Kham who now still in Hong Kong under Your Excellency's clemency.	ข้าพเจ้าขอฝากหนังสือไทยไปถึงมิศเตอร์นายข้าคนของข้าพเจ้าผู้ซึ่งยังคงอยู่ที่ฮ่องกงด้วยความกรุณาของท่าน	
Myself & the Second King & His Royal Highness Krom Hluang Wongsadiraj Snidh, Somdetch Chau Phya Param Mahabijayate, Chauphya Sri Suriyongse, Chauphya Raviwongse Maha Kosadhipate, Chauphya Yomraj and other many subordinate officers in our Government are unanimously thanking Your Excellency mostly for good opinion in appointment given to Honourable R. Gingell Esquire to be consul here though he is only officiating or acting	ข้าพเจ้า พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว กรมหลวงวงศาธิราชสนิท สมเด็จพระยาบรมมหาพิชัยญาติ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ เจ้าพระยาวรวงศาธิราช เจ้าพระยามรราช แลขุนนางสยามทั้งปวงใคร่ขอขอบใจท่านต่อความคิดอ่านอันดีที่บอกให้ตั้งตัวท่าน ร.ยิลเยน อิศเกอร์ เปนนกงสุลที่นี่ แม้นว่าจะเปนเพียงแต่ทำการแทนก็ตาม	- ผู้แปลเลือกใช้พระนาม และชื่อที่เป็นทางการของบุคคลแต่ละท่านที่ปรากฏชื่ออยู่ในพระราชหัตถเลขาในช่วงความตอนนี เนื่องจากเห็นว่รัชกาลที่ 4 ทรงตรัสอย่างค่อนข้างเป็นทางการในนามของเหล่าขุนนางสยามทั้งหลาย - รัชกาลที่ 4 ทรงใช้คำเรียก Mr.Gingell เป็น กงสุลยิลเยน ในพระราชหัตถเลขาภาษาไทย แต่ในที่นี้ใช้ชื่อเต็มตามต้นฉบับภาษาอังกฤษเนื่องจากน้ำพระเสียงและลีลาที่ทรงใช้มีความเป็นทางการ
He is a best man of the party or class of philanthropists indeed. Since his arrival here he was	เขาเป็นคนดีคน ๑ แลมีเมตตาจริงๆ ครั้นเขามาถึงที่นี่ขุนนางทั้งปวงยกย่องต่อความซื่อสัตย์แลการกระทำ	

mostly by all of the members of our Government for his honesty and activity in direct true lawful judgement & bestly decision of matters of all his countryment & native people. I may say so long henceforth for his best qualities but I beg leave & his opinion in service to Her Britannic Majesty with his duty & opinion for improvement & favour to this country are appeared best.	ตรงไปตรงมาแลความคิดอ่านตัดสินความต่างๆ ทั้งของฝรั่ง อังกฤษแลชาวสยามอย่างดีที่สุด ข้าพเจ้าอาจบอกความดีงามของเขาได้อีกมากแต่ขอจบแต่เพียงเท่านี้ ความคิดอ่านของเขาที่จะถวายรับใช้สมเด็จพระราชินีอังกฤษตามหน้าที่แลความคิดอ่านช่วยเหลือเกื้อกูลเมืองสยามเห็นแจ้งชัดที่สุด	
He is praiseworthy in deed for his characters. Our officers of State most pleased with him than all foreign consuls who have been and now are here. I have ordered His Lordship Chauphya Rawiwongse Mahakosadhipaty Phra Klang to write in communication relating to the goodness of Mr.Consul R. Gingell to Your Excellency's notice everything which he has done in favour to our country and express our sorrow on hearing of being determined to be not continued in his office here.	เขาเป็นผู้ว่าสรรเสริญจริงแท้ ขุนนางต่างๆของเราชื่นชอบเขามากกว่ากงสุลต่างชาติทั้งปวงที่อยู่แลเคยอยู่ที่นี่ ข้าพเจ้าบอกให้เจ้าพระยาวรวิวงศา มหาโกษาธิบดี เจ้าพระยาพระคลัง จัดแจงแต่งเรียงหนังสือแจ้งความดีของกงสุลยิลเลน มาแก้ท่านด้วยขอบใจที่ท่านตั้งตัวเขา แลให้แจ้งความแก่ท่านทุกเรื่องราวที่เขาได้ทำเป็นการช่วยเหลือประเทศสยาม แลบอกเสียใจที่ได้ฟังว่าเขาไม่ได้เป็นกงสุลที่นี่อีก	- "write" ผู้แปลเลือกใช้การซ้อนคำและซ้อนความตามลีลาภาษาของรัชกาลที่ 4 ว่า "จัดแจงแต่งเรียง" - กริยา "เขียนหนังสือ" ในสมัยนั้นมักใช้คำว่า "เขียน" "แต่ง" "เรียง" แต่โดยมากจะพบคำว่า "เรียง"
Though Sir Robert Schomburg is celebrated for his goodness in literary & scientific knowledge is now determined to be consul here from appointment of Right Honorable the Earl of Clarendon.	ถึงว่าเมื่อเลอร์ดกลาเรนดอนจะตั้งตัวเซอร์รอเบิร์ตส จอมเบิกที่ อื้ออิ่งกันนักกว่าเชี่ยวชาญชำนาญวรรณคดีแลความรู้ช่างวิทยาการมาเป็นกงสุลที่นี่	

We hope if he (Sir R.Schomburgh) may be alike of Mr. Gingell in his benevolence & amity toward us in similarity for the love of commonly upon human beings or mankind.	เราหวังว่าเขา (เซอร์รอบเบิตส จอมเบิก) จะมีเมตตาเหมือนกับ มิสเตอร์ยิลเยนแลมีไมตรีต่อเรา แลรักมนุษยชนกัน	
Though we are yet half civilized half barbarous nations, if he might not treat us as animals of jungle, this country will be happy & continued in well with increasing trade & commerce &c when our Government will happily continue in carrying their affairs here in assisting to foreigners & native people both of Capital & interiors even as far as beyond the thick jungle between Gorath & our region and even Laos countries dependent hereof from which some cargo of silk, cardamom &c. will increase & brought here for sale.	ถึงว่าเราจะเป้นประเทศกึ่งศิวิไลซ์กึ่งป่าเถื่อน ถ้าเม้นเขาไม่ ทำต่อเราเยี่ยงสัตว์ป่า ประเทศของเราก็จะเป้น สุขแล เปิดทางค้าขายเพิ่มอีก เมื่อคอเวอนแมนของเราพอใจจะ ช่วยเหลือฝรั่งต่างชาติแลคนไทยทั้งในพระนครแลทั่ว ราชอาณาจักร ถึงว่าจะอยู่ห่างไกลไปในป่ารกต่อเมืองโคราช แลหัวเมืองของเราแลเมืองประเทศราชลาว ให้นำผ้าไหม กระจกวานแลเข้าของอื่นมาที่นี่	- "continue n well with increasing trade" ผู้แปลเลือกใช้ คำว่า "เปิดทางค้าขาย" ซึ่งเป็นภาษาในยุคสมัยนั้น
It is rumoured here that Sir Robert Schomburg is only a man of sciences of geology, mineralogy &c. ever has been appointed to any new region to be consul therein for observation of quality of the ground whether useful for mineral or vegetable products &c. He ever not have been continued in his consular affairs in a single region or place more than 6 or 7 years after his observations in everything in that region was completely fulfilled. He is or will be removed by	มีความข้อข้องกันว่าเซอร์รอบเบิตส จอมเบิก เป้นผู้มีความรู้ ชำนาญการเรื่องดินหินแร่แลอื่นๆ คน๑ ที่เคยได้แต่งตั้งให้เป้นกงสุลในดินแดนใหม่ๆ ไปพิเคราะห์ดินว่ามีแร่สำคัญฤาเป้น คุณต่อพืชผักฤาไม่ เขาไม่เคยเป้นกงสุลที่๑ที่ใดเกินกว่า ๖ ฤา ๗ ปี ต่อเมื่อได้พิเคราะห์ดินแดนนั้นสำเร็จเสร็จสิ้นลง แล้ว เขาก็จะรับคำสั่งฤาให้แต่งตั้งมาแต่คอเวอนแมนไปเป้นกงสุล ที่อื่นอีก	- ผู้แปลละประธานของประโยคที่ว่า "He is or will be removed by command or appointment from his Government at home to be consul in other place." เนื่องจากกรุปประโยคภาษาไทย สามารถละประธานที่กล่าว ซ้ำไปซ้ำมาได้ โดยความหมายไม่เปลี่ยนแปลงและไม่กำกวม

command or appointment from his Government at home to be consul in other place.		
If it be so or true, I would solicit Your Excellency's very kind favour to us by proper previous consideration so as Mr Consul R. Gingell shall be returned here again for continuance his consular affair here to do us happy without any search or causes of misunderstanding & other unhappy effects as he is not very proud or ambitious for his knowledge of laws, skillfulness of conversation &c. whatever he intent or wish to do or say to any purpose or decision of matter he has previously consulted with myself as though his correspondence which as regardful mild to us like usual contents or purports of Your Excellency's several letters to me never sometime in threatening or alarming styles, When I did not understand his intention very well, I can invite him to my personal interview or send my messenger to meet him very easily not in difficulty to inquire or question for exact or accurate explanation of his intention written to me.	ถ้ามันเป็นดังว่านั้นจริง ข้าพเจ้าอยากจะได้ใคร่จะใคร่จะให้ท่านคิดเมตตาพิจารณาไมตรีกันสุจริตใจเย็นให้กลับมาเป็นกงสุลอีกคราว ก็จะทำให้เราพอใจนักแลไม่มีเหตุให้เข้าใจผิดๆ เหตุไม่พอใจอื่นๆ ด้วยเขาหาใช่คนทะนงตนว่ามีความรู้ข้างกฎหมาย มีปากรู้พูด แลอื่นๆ ถ้าแม้ว่าเขาใคร่ทำถาปรารภนาจะทำถาพูดการใดถาตัดสินใจเรื่องใด เขาจะมาหารือด้วยข้าพเจ้าก่อน ถึงว่าเขาจะพูดจาอ่อนน้อมเรียบร้อยเป็นนิจอยู่ ถาให้เหมือนกับจดหมายหลายฉบับของท่านที่มีได้มีเจตนาคุกคามถาข่มขู่แต่อย่างใด ถ้าแม้ข้าพเจ้าไม่รู้แน่แก่ใจความของเขา ข้าพเจ้าก็จักจัดแจงนัดหมายให้เขามาพูดจาได้ถาเป็นถาการนอกธรรมเนียมถาส่งคนไปพบพูดจาได้ถาถาหาความอธิบายให้แน่ชัดต่อความในหนังสือของเขาที่เขียนมาแต่ข้าพเจ้าได้ไม่ยาก	- รัชกาลที่ 4 ทรงใช้สำนวน “ปากรู้พูด” ในความหมายว่า พูดเก่ง มีความสามารถในการเจรจา ดังเช่น ปากรู้พูดนั้น มีแต่แก้วตากล้าสนองโสถา ปากรู้พูดไม่มีแก้วตากล้า ๒ และพระยาพระเชษฐภังค์เลยถา (จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ : หน้า 45) ดังนั้นผู้แปลจึงเลือกใช้คำว่า “ปากรู้พูด” แทนวลี “skillfulness of conversation” - “การนอกธรรมเนียม” หมายถึง ไม่เป็นทางการ เป็นการส่วนตัวหรือเฉพาะตัว ซึ่งจะพบได้ในพระราชหัตถเลขาในรัชกาลที่ 4
He does his conference with my younger brother Krom Hluang Wongsahdhirajsnidh or Chauphya Phraklang making being or having been aware to us before his action or decision and by his agreeable	เขาหารือด้วยกรมหลวงวงศาธิราชสนิทผู้เป็นอนุชาของข้าพเจ้าถาเจ้าพระยาพระคลัง ด้วยเหตุจะแจ้งให้เราทราบความก่อนที่จะคิดอ่านทำการถาตัดสินใจใดๆ แลคำชี้แจงอธิบายที่ถูกต้องสมเหตุสมควรให้พอใจของเขาทุกคราวเมื่อ	

pleasant accurate explanation he has taken in every occasion of his conference our permission & agreement to do free and to let us do with fear of mistaken misunderstanding & c. Ah ! ah ! he praiseworthy person indeed.	มาหรือ ทำให้เขาได้รับอนุญาตแลความตกลงจากเราให้ทำการใดๆ ฤาให้เราทำโดยไม่กลัวว่าจะเป็นความผิดฤาเป็นเหตุให้เข้าใจผิด เขาช่างเป็นผู้น่าสรรเสริญจริงๆ	
He has borrowed the sum of 16,000 ticals from treasure of our Government to be fund in expense for construction of the publick building in the piece of ground which I have offered to Her Majesty's Government for a fine of my fault in an appearance of insult to the British flag & which piece of ground was graciously accepted by Her Britannic Majesty's Government through very kind letter from the Earl of Clarendon lately three months ago when we have rendered here. We have great pleasure in lending him afore mentioned amount without delay & any term of profit or duty trusting he will pay us faithfully when remittance from England for that purpose reached his hand if he has continued in his office for several months subsequent. Otherwise we hope Sir Robert Shomburg will pay us instead of his payment perhaps.	เขายืมทรัพย์ 16,000 บาทจากพระคลังเงินไปในการสร้างตึกปับลิกบนที่ดินที่ข้าพเจ้ามอบให้แก่คอเวอนแมนของสมเด็จพระราชินีอังกฤษ เป็นค่าปรับด้วยเหตุว่าหมิ่นธงอังกฤษ อันว่าที่ดินนั้นคอเวอนแมนอังกฤษได้รับไว้ด้วยความกรุณามาด้วยจดหมายที่อ่อนน้อมมีมาแต่เลอร์ดกลาเรนดอนเมื่อสามเดือนก่อนแต่ครั้งที่เราย้ายไป เรายินดีนุกินยอมให้เขายืมทรัพย์ตั้งว่าโดยไม่คิดจริงๆ รอยๆ เขาคิดให้ดอกเบี่ยฤาภาษีแก่เราตามควรเมื่ออังกฤษส่งเงินทองคืนแก่เมื่อ ถ้ามันเขายังเป็นกงสุลอยู่อีกหลายเดือน หาไม่แล้วเราหวังว่าเซอร์อเบิตส จอมเบิกจะชำระเงินที่กงสุลยิลเยนขอขยืมไปคืนแก่เรา	- "tical" เป็นหน่วยเงินบาทของไทยในอดีต (ดูภาคผนวก ค.) - "without delay" ผู้แปลเลือกใช้การซ้ำคำตามลีลาภาษาของรัชกาลที่ 4 ด้วยสำนวนว่า "ไม่คิดจริงๆ รอยๆ" - "publick" ผู้แปลเลือกใช้วิธีการทับศัพท์ เนื่องจากเป็นคำใหม่ ยังไม่มีคำว่า "สาธารณะ" และในยุคสมัยนั้นยังไม่มีโนทัศน์ (concept) ของคำว่า "publick"
I say of Mr. Gingell so long trusting Your Excellency will be glad to learn from me but I doubt not the official letter from Chauphya Phra Khlang relating	ข้าพเจ้าขอบอกว่ากงสุลยิลเยนเขื่อนักว่าท่านจะยินดีที่ได้ข่าวแต่เรา เป็นแต่เราคิดว่าหนังสือที่เจ้าพระยาพระ	

or detailing of the best qualities of Mr. Gingell would be reached Your Excellency's perusal long ere.	คลังเขียนเล่าความดีของกงสุลยิลเยนจะถึงมือท่านแลได้อ่านนานแล้ว	
I have also written a similar mention of the goodness of the Consul Gingell & inserted in my letter addressed to Right Honourable the Earl of Clarendon per the Siamese Embassy in this occasion. Also in line or similar manner Chauphya Phra Khlang has inserted in his letter officially address to the said Lord British Minister hoping lest His Lordship may be merciful to us & return our pleased person to be consul here again of His Lordship may be glad to him for his goodness on this occasion of our preparation of our royal letters for the Siamese Embassy he (Mr. R. Gingell) has much favoured me in giving his kind assistance by his direction to Mr. Forrest & Mr. Alabaster to write our royal letter & lest of royal presents & mention of the race, rank & offices of the principal members of our Embassy, from the draft prepared by myself in which neat papers & characters in English I have signed with my sign manual & sealing. I thanked to him & Mssrs Forest & Alabaster mostly.	ข้าพเจ้ายังได้เขียนเล่าคุณความดีของกงสุล ยิลเยนแลฝากหนังสือให้ทูตสยามถือไปให้แก่ท่าน เลอร์ดกลาเรนดอนในคราวนี้ด้วย แลเจ้าพระยาพระคลังยังได้ฝากหนังสือถึงท่านเลอร์ดกลาเรนดอนด้วยแล้ว ด้วยหวังว่าเลอร์ดกลาเรนดอนจะมีกรุณาแก่เรา แลตั้งตัวกงสุลยิลเยนผู้นำนับถือมาเป็นกงสุลที่นี้อีก ฤท่านเลอร์ดอาจเห็นชอบพอใจความดีของเขา ครั้นเราคิดอ่านตระเตรียมพระราชสาสนแก่คณะราชทูตสยาม เขา(มิสเตอร์ ว. ยิลเยน) ได้ช่วยเหลือกำชับให้ มิสเตอร์ฟอเรสแลมิสเตอร์อลละแบสเตอร์ จัดแจงคัดพระราชสาสนแลตระเตรียมเครื่องราชบรรณาการ บอกร้างที่แจ้งเทือกเถา ยศแลตำแหน่งของคณะราชทูตสยามจากร้างที่ข้าพเจ้าได้ทำไว้เองลงในกระดาษเรียบร้อยด้วยตัวหนังสืออังกฤษ แลข้าพเจ้าได้ลงลายมือลงตราแล้ว ข้าพเจ้าขอใจเขาแลมิสเตอร์ฟอเรสแลมิสเตอร์อลละแบสเตอร์นี้	

Also I beg to transmit through Your Excellency's kindness my very sincere heartfelt thanks to the Rear Admiral who has selected good person Captain O. Callaghan to be superintendent in the business of receiving our Embassy for court of Her Majesty in London by board HM & "Encounter".	อนึ่งข้าพเจ้าใคร่บอกฝากคำขอขบใจยิ่งนักแก่อัตมิ วรลแม่ทัพเรือที่ไว้ใจแก่คนดีเช่น กัปตัน อ. คัลลาแกนเป็นผู้คุมเรือมารับคณะทูตสยามไปถวายพระราชาสนแต่สมเด็จพระราชินีอังกฤษที่เมืองลอนดอนโดยเรือ "เอนเคาเตอร์"	
The said Captain with his six follower officers of the Frigate Encounter having arrived here on 10th inst. Has paid their respectful visit to me firstly then to other principal members of the Siamese Government, the Second King & ce. and have best tendering pleasant treatment to me & my royal queen consort whom they have honour of entertainment upon the same time with me in private interview after meeting in our court for deliverance & recommendation of our Embassy to there comfort & accommodation.	กัปตันผู้นี้แลผู้ติดตามทั้ง ๖ ของเรือพริเกต เอนเคาเตอร์มาถึงที่นี้ ณ วันที่ ๑๐ เดือนนี้ เขามาคำนับแก่ข้าพเจ้าก่อนแล้วจึงไปคำนับพระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัวแลสำคัญของสยาม แลเสนอสัญญานายินดีแก่ข้าพเจ้าแลสมเด็จพระราชินีของข้าพเจ้าผู้ที่ท่านเหล่านั้นได้มาพูดจาเป็นการไปรเวตภายหลังเข้ามาหาข้าพเจ้าในท่ามกลางที่ชุมนุมขุนนาง ด้วยใคร่บอกคณะทูตสยามเรื่องความสะดวกสบายแลที่พัก	- "our court" ผู้แปลใช้คำว่า "ที่ชุมนุมขุนนาง" ตามพระราชหัตถเลขาภาษาไทย - "private" รัชกาลที่ 4 ทรงใช้วิธีการทับศัพท์ เช่น เขาเคยให้โน้ตความเล็กน้อยไปมาถึงฉันอยู่หลายครั้งเป็นการไปรเวต (จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ : หน้า 211)
He (the Captain O.C.) has very best favourable & accurate attention to all members of our Embassy so that we & every one of those in the Embassy trusted that our Embassy will be happiest on board Encounter through this way in good safety without any wanting.	เขา (กัปตัน อ. ค.) เป็นธุระเอาใจใส่คณะทูตสยามทุกคนอย่างยิ่ง จนข้าพเจ้าแลคณะทูตเชื่อว่าทุกคนจะเป็นสุขสบายแลปลอดภัยดีบนเรือเอนเคาเตอร์ โดยมิต้องการสิ่งอื่นได้อีก	

I beg to thank to Your Excellency for the kind introduction to the British Settlements in Singapore, Ceylon & to the Viceroy of Egypt & for the introductory letter to Your Excellency's dear son Edgar Bowring, Esquire in London. To whom I have written myself letter in following to Your Excellency's introductory letter enclosed in mine & sent with a present of silver gilt cigar box entrusted in care of our Ambassadors for him according to Your Excellency's direction.	ข้าพเจ้าใคร่ขอขอบใจท่านต่อหนังสือแนะนำคณะทูตแก่ชาวอังกฤษเมืองสิงคโปร์ ซิลอนแลอุปราชาอียิปต์ แลต่อจดหมายแนะนำตัวแก่เฮดคา โบวริง ผู้บุตรของท่านในเมืองลอนดอน ข้าพเจ้าได้เขียนหนังสือฝากไปกับจดหมายแนะนำตัวของท่าน ส่งไปด้วยกับกล่องซิการ์เงินลงรักปิดทอง มอบหมายให้คณะทูตถือไปให้แก่เขาเป็นของขวัญตามคำบอกของท่าน	- "silver gilt cigar box" ผู้แปลเลือกใช้คำว่า "กล่องซิการ์เงินลงรักปิดทอง" เนื่องจากประเทศไทยมีงานช่างฝีมืออยู่ในงานช่างสิบหมู่ด้วย
Our Embassy consisted of six principal members whose names & races were in their cards enclosed in separate envelope accompanied herewith * and their 22 followers or suite totally 28 persons of Siamese. The royal presents designed for gracious acceptance of Her Britannic Majesty from me are articles of gold & silver & to her valuable things made in modes of Siamese Royal insignia & regal employment, their cost about T. 12,000 ticals or more.	คณะราชทูตสยามมี ๖ คน อันชื่อแลตำแหน่ง แจ่งไว้ในก๊าดติดไปกับห่อแยกไปพร้อมกันนี้ด้วย แลยังมีผู้ติดตามอีก ๒๒ คน รวมชาวสยาม ๒๘ คน เครื่องราชบรรณาการคิดอ่านจัดแจงไว้ถวายแด่สมเด็จพระราชินีอังกฤษให้สมพระเกียรติยศ เป็น เครื่องทองแลเงินแลของมีค่าทั้งปวงตามแบบแผนแลลงตราพระราชลัญจกร ทั้งสิ้นทั้งปวงค่าประมาณ ๑๒,๐๐๐ บาทกว่านั้น	- ในพระราชหัตถเลขาภาษาไทยมีการพูดถึงจดหมายที่แยกเป็นซองต่างหากไว้ด้วย โดยเรียกว่า "ห่อหนังสือ" - รัชกาลที่ 4 ทรงใช้คำว่า "ลงตรา" เช่น ได้แสดงหนังสือสำคัญลงตราพระราชลัญจกรสำหรับกรุงฝรั่งเศส(จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ : หน้า 352)
I hope they will be acceptable for specimens of our Siamese royal suitable insignia & royal employment though their qualities in Siamese manufacture very trifled. I will let Your Excellency have the copy of my royal letter and list of the articles of royal presents to mention of the names, races, ranks,	ข้าพเจ้าหวังว่าเครื่องราชบรรณาการตามแบบแผนแลลงตราพระมหากษัตริย์ของสยามจะเป็นที่ยอมรับ ถึงว่างานช่างฝีมือสยามจะเล็กน้อยไม่สวยไม่งาม อันว่าโกปีพระราชสาสนแลบาญชีเครื่องราชบรรณาการ แลระบุชื่อ เทือกเถา ยศแลตำแหน่งของคณะราชทูต ข้าพเจ้าจะส่งแก่ท่านต่อ	

& offices of principal members of our Embassy when I have an English man to write from the draft which I have but a single copy here. I will send on another opportunity.	ข้าพเจ้าได้อาลักษณ์อังกฤษคัดจากร่างที่ข้าพเจ้ามีไว้ฉบับ ๑ ข้าพเจ้าจะส่งให้คราวอื่น	
I shall be very glad to have a copy printed in England relating to Your Excellency's mission to Siam which Your Excellency had devoted to prepare fully as its author. I have learnt but the famed rumour of its purpourt or content which is said to be large as more than 900 pages.	ข้าพเจ้าจะดีใจนักถ้าได้หนังสือที่พิมพ์แต่เมือง อังกฤษด้วยเรื่องกิจของท่านต่อสยาม ด้วยท่านได้อุทิศตัว แต่งเรียงหนังสือเต็มกำลัง ความเล่าลือถึงหูข้าพเจ้าว่า เนื้อหาใจความตามที่ใจทักันมีมากกว่า ๙๐๐ หน้า	
I beg to reain Your Excellency's worthy good faithful friend. SPPM. MongKut Major King of Siam Reigning 2270 days ago. Seal To His Excellency Sir John Bowring, Doctor of Laws, Her Britannic Majesty's Plenipotentiary & Superintendent of Trade in China & Governor of Hong Kong &c &c.	ข้าพเจ้าขอยังคงเป็นมิตรที่ดีแลมีค่านับถือของท่าน ส.พ.ป.ม. มงกุฎ พระเจ้าแผ่นดินสยามองค์ที่หนึ่ง เป็นวันที่ ๒๒๗๐ ในรัชกาลปัจจุบันนี้ ลงตรา จดหมายมายัง ท่านเซอร์จอห์น เบาริง ดอกเตอร์ ออฟ ลอร์ ราชทูตในสมเด็จพระ ราชินีอังกฤษ ผู้ดูแลการค้าขายใน เมืองจีน แล ผู้ว่าการเกาะฮ่องกง แลอื่น ๆ	
* Phya Montri Suriyongse 1 พระยามนตรีสุริยวงษ์	* พระยามนตรีสุริยวงษ์ ๑	อ้างอิงจากบาญชีรายชื่อทูต ในหนังสือ รวมพระราชนิพนธ์ใน พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง พระ

Chau Mun Sarbhedh Bhacty 2 จหมื่นสรรเพธ ภักดี Chaumun Mandir Bidacks 3 จมีนมนต์พิทักษ์ Mom Rajoday 4 หม่อมราชาไชย Chaumun Rajamate 5 จมีนราชามาตย์ Nai Bichar Sarbkich 6 นายพิจารสรรพกิจ	เจ้าหมื่นสรรเพธภักดี ๒ จมีนมนต์พิทักษ์ ๓ หม่อมราชาไชย ๔ จมีนราชามาตย์ ๕ นายพิจารสรรพกิจ ๖	ราชหัตถเลขานในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว หน้า 267
The name of the first Ambassador who is the younger full brother of His Lordship Chauphya Sri Suriyawongse SPK and the royal cousin of the Kings of Siam relating to the royal paternal grandmother. The name of the second Ambassador who is adopted son of the first King of Siam & his household. The name of the third Ambassador being nurse son & old servant of the Second King of Siam from whom he was appointed. The official name of the official interpreter of Siamese Embassy who was known by name	ชื่อราชทูต ผู้เป็นน้องร่วมมารดา กับ เจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ สมุหพระกลาโหม แลเป็นพระญาติกับพระเจ้าแผ่นดินสยามข้าง พระอัยกี ชื่ออุปทูต ผู้เป็นบุตรบุญธรรมในพระเจ้า แผ่นดินสยามองค์ที่หนึ่ง ชื่อตรีทูต ผู้เป็นบุตรพระนมนางแลเข้าเฝ้าในพระ เจ้าแผ่นดินสยามองค์ที่สอง ชื่อทางการของล่ามประจำคณะราชทูต ผู้เป็นที่ รู้จักนามว่า “เจ้ากระต่าย” แลเป็นเจ้าราชชินีกุลข้าง พระบรมราชชนนี	

of 'Chau Kratai', one of royal maternal kindred. 5. The name of an officer in charge of the royal presents in Siamese Embassy who is a half brother of the first Ambassador. The name of the officer in charge of the royal presents in this Embassy who is a son of His Lordship Chauphya Nikorpatinde S.N., Superintendent of Northern provinces.	๕. ชื่อผู้ดูแลเครื่องราชบรรณาการประจำคณะทูตสยาม เป็น น้องต่างมารดาของราชทูต ๖. ชื่อผู้ดูแลเครื่องราชบรรณาการประจำคณะทูตสยาม เป็นบุตรเจ้าพระยานิกรบดินทร เจ้าเมืองทางเหนือ	

5.5 พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 1st July 1867

ต้นฉบับ	บทแปล	คำอธิบาย
Royal Residence Grand Palace Bangkok, Siam 1st July 1867	พระตำหนักที่ประทับ พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพฯ สยาม ๑ เดือนยฺุไลย ๒๔๑๐	- “Bangkok” ในพระราชหัตถเลขาภาษาไทย รัชกาลที่ 4 ทรงเรียกเมืองหลวงว่า “กรุงเทพฯ” แม้จะทรงใช้คำว่า “บางกอก” บ้าง แต่ก็พบน้อย
My old favourable good friend,	มิตรที่ดีแลเก่าแก่ของข้าพเจ้า	
I have much pleasure in having acknowledged the receipt and perusal of your very kind letter under the date of 5th May last, on 23rd inst on which day Mr. Henry Alabaster H.B.M.'s acting consul here, who on his departure from home on March last having taken charge of my note (said in your letter) addressed to you & the duplicate of my royal credentials for your authorization to undertake Siamese affairs in Europe &c. did not come to Your Excellency's presence & deliver to you in person and became disappeared to you on his arrival in London.	ข้าพเจ้ามีความยินดีนักเมื่อได้แจ้งให้ท่านทราบว่า ได้รับแลอ่านจดหมายอันมีไมตรีของท่าน ลงวันที่ ๕ เดือนเมษายนที่ ๒๓ เดือนนี้ วันที่ มิสเตอร์ เฮนรี อะลอบสเตอร์ ผู้มาทำการแทนกงสุลที่นี่ จากบ้านไปเมื่อเดือนมกราคมที่ได้ถือโน้ต (ตั้งว่าไว้ในจดหมายมาแต่ท่าน) ความถึงท่านแลสำเนากระแดนแดนตั้งตัวท่านให้ดูแลราชการสยามในยุโรปแลอื่นๆ มิได้ไปพบแลมอบหนังสือแก่ตัวท่าน แลมิได้ไปพบท่านเมื่อไปถึงเมืองลอนดอน	- “credential” หมายถึง พระราชสาส์น หรือสาส์นตราตั้ง ในพระราชหัตถเลขาภาษาไทย รัชกาลที่ 4 ทรงใช้คำว่า “กระแดนแดน”
I beg to express my very sincere thanks to Your Excellency for your endeavouring & engagement so as about to assist us on our difficulties occurred with the French Imperial government at Paris in every respect as you have stated that you have written to	ข้าพเจ้าขอขอบใจยิ่งนักที่ท่านเขาเป็นธุระช่วยเหลือเราในการเดือดร้อนวุ่นวายอันเกิดขึ้นด้วยคอเวอนแมนฝรั่งเศสในปารีส ต่อการที่ทั้งปวงที่ท่านได้แจ้งว่าได้เขียนหนังสือบอกแก่ทูตของเจ้าแลพูดจาเป็นการไปรเวตกับเลอร์ดแสดนเล แลทูตฝรั่งเศสในเมืองลอนดอนแลอื่นๆ	

our ambassador & holding private conversation with the Lord Stanley & the French ambassador in London &c.		
Now I have received information from our native ambassadors whom we have sent to Paris and our consul in Paris stating that the matter in regard to the boundary line between Siamese & Cambodian territories was about to be settled in satisfactory manner. This information came from Paris on 15th & 18th May last just received here on 22nd ultimo, but in regard to the spirit sale & analization of the subject they did not yet say about that matter.	บัดนี้ข้าพเจ้าได้การมาแต่ทูตสยามที่เราได้ส่งไปเมืองปารีสแลกงสุลของเราที่ปารีส ความเรื่องแบ่งเขตแดนระหว่างสยามแลกัมพูชาว่าเป็นอันจบเป็นอันเสร็จสิ้นลงแล้วเป็นที่พอใจ ความนี้มาแต่เมืองปารีสเมื่อวันที่ ๑๕ แล ๑๘ เดือนเมษายนที่ผ่านมา แลเพิ่งได้รับเมื่อวันที่ ๒๒ เดือนก่อน แต่การอันว่าด้วยคนในบังคับ พวกเขายังมิเห็นพุดจาวาว่าอะไร	
The consul of French here Mr. Aubaret now has changed his cruel & arrogant conduct toward us, soon came & treated our government in friendly term stating that his government has written him that they indulge in our request in very respect.	มิสเตอร์ออบาเรต กงสุลฝรั่งเศสที่นี้กลับคืนท่าที่ร้ายกาจแลเหยียดต่อเราแล้ว แลปฏิบัติต่อคอเวอนแมนของเราอย่างเปนมิตร เห็นว่าคอเวอนแมนฝรั่งเศสมีหนังสือมาว่า ยินดีทำตามคำขอของเราทุกประการ	
He now gave us very many Chinese men here who have formerly taken refuge under French consuls successively for several years before, retaining but 27 men who have written testimonies form Saigon that they were real, French subjects & relinquished claim on many Chinese & recalled French flags which he &	บัดนี้เขาได้มอบอ้ายจีนหลายคนที่เคยรับไว้ในบังคับกงสุลฝรั่งเศสหลายปีก่อนหน้านั้นแก่เรา ยิ่งก็แต่จีน ๒๗ คนที่เขียนถ้อยคำไว้แต่เดิมที่เข่าก่อนว่าพวกมัน เปนคนในบังคับฝรั่งเศสจริงๆ แลขอถอนคำเอ่ยอ้างสิทธิ์ของจีนแลกลับคืนให้ฝรั่งเศสที่เขาแลบรรพบุรุษที่นี้ได้ชักประจำเรือ	- "French subjects" ในพระราชหัตถเลขาภาษาไทยได้พุดถึงคนในบังคับของอังกฤษไว้ดังนี้ กรุงสยามกับเสนาบดีมีความยินดีเลือกได้ มิสเตอร์ ด.ก. มาสอน เปนอังกฤษสับเยค" ซึ่งหมายถึงคนในบังคับอังกฤษ ผู้แปลจึงเลือกแปล "French subjects" เป็น "คนในบังคับฝรั่งเศส"

his predecessors here had given to hoist on native vessels here.		
Very soon the names & appearances of the 27 Chinese stated to be French subjects were written & delivered in hand of our government for if there may be other Chinese stated to be French subject like before, they should be apprehended by our local authority without inquiry or him for identification &c.	ชื่อแล้ลัณฐานจีน ๒๗ คนที่ว่าเป็นคนในบังคับฝรั่งเศสได้จดแลมอบแก่คอเวอนแมนสยามโดยเร็ว ถ้าแผ่นดินมีย้ายจีนอื่นใดอ้างตัวเป็นฝรั่งเศสตั้งนี้อีก พนักงานจะจับมันไม่ให้ต้องไต่สวนชำระความถามที่มาที่ไป	
The French consular conduct turned so satisfactory might be no doubt from recent suggestion of his government at home.	การของกงสุลฝรั่งเศสกลับกลายเป็นน่าพอใจ เห็นจะเป็น ด้วยคอเวอนแมนฝรั่งเศสแนะนำมาเมื่อเร็ว ๆ นี้ กระจ่าง	
What ever occurred to our ambassadors in Paris after 15th & 18th May last all no doubt would be known to you before to us here. Whatever remained unsettled I will deliver the matter to Your Excellency for favourable consideration & endeavour according your ability.	แม้ว่าการสิ่งไรจะเกิดแก่คณะทูตของเราในปารีส หลังวันที่ ๑๕ แล ๑๘ เดือนเมที่ผ่านมา ท่านเห็นจะทราบความก่อนเราที่เป็นแน่แท้ใจ แม้พระราชกรณโดยังเอาเป็นจบเป็นเสร็จไม่ได้ ข้าพเจ้าจะส่งความแก่ท่านให้คิดอ่านทำเอาโดยสมควรเถิด	- "no doubt" ผู้แปลเลือกใช้การซ้อนคำและซ้อนความว่า "เป็นแน่แท้ใจ" ในความหมายของ "ไม่ต้องสงสัยเลย" "แน่ๆ" เพื่อรักษาสีลาภาษาของรัชกาลที่ 4 - "unsettled" ผู้แปลเลือกใช้การซ้อนคำและซ้อนความว่า "เอาเป็นจบเป็นเสร็จไม่ได้" ซึ่งรัชกาลที่ 4 ทรงใช้ในความหมายว่า เรื่องราวยังค้างคาไม่จบสิ้น
Regarding the customary triennial taxes on Chinese throughout the Kingdom of Siam, our minister for foreign affairs has written to every one of foreign consuls here. The answer from the French consul was very satisfactory. But certain consuls opposed us. But our government is yet endeavouring to settle the	เรื่องอากรที่จ่ายเงินต้องชำระ ๓ ปีครั้งตามธรรมเนียมแก่ราชอาณาจักรสยาม เสนาบดีต่างประเทศของเราได้มีหนังสือแก่กงสุลต่างชาติทั้งปวง คำตอบของกงสุลฝรั่งเศสเป็นที่น่าพอใจ กงสุลกลางคนคิดเห็นต่อต้าน แต่คอเวอนแมนของเราคิดอ่านจัดการอยู่ ถ้าแม้การครั้งนี้ไม่อาจแก้ไขได้ คอเวอนแมนของเราจะมีหนังสือเล่าความทั้งปวงแก่ท่าน แล	- "Minister for foreign affairs" หมายถึงเจ้าพระยาโกษาธิบดี ตามกฎหมายตราสามดวง แต่ผู้แปลเลือกใช้คำว่า "เสนาบดีต่างประเทศ" เนื่องจากเห็นว่า รัชกาลที่ 4 ทรงมิได้เรียกชื่อตามศักดิ์เจ้าพระยา - ในพระราชสาสน์กำกับพระสุพรรณบัฏ (รัชกาลที่ 4 โปรดฯ ให้พระราชสาสน์มีทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ) เรียก

matter here. If this matter might be unsettled our government will write to you fully & request you to go to Lisbon, Copenhagen &c. for explanatory agreement on the articles of treaties with them hereafter. Now we are only waiting to hear again from our ambassadors who went to Paris how far they would be able to settle with the French government.	ขอให้ท่านเดินทางไปเมืองลิสบอน โกเปนหาเยน และอื่นๆ จะได้เจรจาความข้อสัญญาตามหนังสือแก่พวกเขาภายหลัง บัดนี้เรารอฟังข่าวมาแต่คณะทูตของเราที่เดินทางไปเมืองปารีสว่าจะพูดจากับคอเวอนแมนฝรั่งเศสได้เป็นประการใด	ตำแหน่งเจ้าพระยาพระคลังว่า “เสนาบดีว่าราชการฝ่ายต่างประเทศ” - ในพระราชหัตถเลขาถึงคณะทูต ทรงใช้ทั้งคำว่า “ต่างประเทศ” “เสนาบดี” และ “กรมท่า” ดังนี้ ที่กรุงเทพฯ ท่านเสนาบดีทั้งปวง ได้ปรึกษากัน ต่อว่าแก่กงสุลต่างประเทศ ด้วยเรื่องคนต่างประเทศเอาสุราเข้ามาขาย... ความนั้นข้าพเจ้าได้เรียงให้ท่านกรมท่าแต่งเป็นหนังสือประทับตราบัวแก้วให้มาถึงท่านทั้งปวง ด้วยเข้าใจว่า หนังสือกรมท่าเป็นการตามพนักงานของเสนาบดี ที่เรียกว่า คอเวอนแมน
I beg to send you herewith the true translation of the correspondences between our government & foreign consuls here on the matter of the customary triennial taxes on Chinese, but always my letter to you should be considered as only private to you &c. aware of matter for consideration not official directly for exercise in affair.	ข้าพเจ้าขอส่งหนังสือคอเรสปอนเดนระหว่างคอเวอนแมนสยามแลกงสุลต่างชาติที่แปลเป็นฉบับจริง ความเรื่องอากร ๓ ปีตามธรรมเนียมแต่ชาวจีน อนึ่งหนังสือนี้ ข้าพเจ้าให้มาแก่ท่านเป็นการไปรอดเพียงแต่ให้คิดอ่านได้ตรงเท่านั้น หาใช่หนังสือราชการให้บังคับทำตามไม่	
I beg to remain Your Excellency's good friend SPPM Mongkut RS on 5892 nd day of reign P.S. The French consul Monsieur G. Aubaret having been very sick of awful dysentery since late of May until 14th June so that he could not get up from his	ข้าพเจ้าขอยังคงเป็นมิตรที่ดีของท่าน ส.พ.ป.ม. มงกุฎ พระเจ้าแผ่นดินสยาม ในวันที่ ๕๘๙๒ ในรัชกาลปัจจุบันนี้ ป.ล. มองสิเออร์ออบาเรต กงสุลฝรั่งเศสป่วยหนักหนาดด้วยไข้ลงมาจากแต่ปลายเดือนเม จน ๑๔ เดือนยูน ไม่อาจลุกจากเตียงได้ หลังรับรักษาจากหมอเยอรมัน	- “Mr.Duchesne de Bellecourt” และ “H.I.F.M.” ในหนังสือ รวมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว มีชื่อของ Mr.Duchesne de Bellecourt ปรากฏอยู่ว่าเป็นกงสุลเยเนรอลของฝรั่งเศสอยู่ที่เมืองเบตาเวีย เขาไม่ใช่ชาวฝรั่งเศสแต่มาทำราชการให้ฝรั่งเศส ดังนั้น H.I.F.M. จึงน่าจะหมายถึงดินแดนอาณานิคมแห่งหนึ่ง ผู้

bed. After he was treated by a German doctor who came to Siam from Batavia named Doctor H. Heogenstruaden, he has received his good health. After a few days he determined to return to his native land France when his successor Mr. Duchesne de Bellecourt general consul of H.I.F.M. will be arrived at Bangkok.	ที่มาแต่ปัตตาเวีย ชื่อหมอฮูเคนสตราเดน เขาก็อาการ คลายหายขึ้น ครั้นสองสามวันต่อมา เขากำหนดกลับ ฝรั่งเศสเมื่อ มิคเตอร์ ดักเซด เดอ เบลกอด กงสุลเยเน ราลประจำ H.I.F.M. มาถึงกรุงเทพ	แปลใช้คำย่อตามต้นฉบับ เนื่องจากรัชกาลที่ 4 มักทรงใช้คำ ย่อตามแบบของพระองค์เอง ทำให้ยากต่อการค้นหาที่มา ของคำย่อ และผู้แปลยังพบว่าในพระราชหัตถเลขา ภาษาไทย มีข้อความบางช่วงที่รัชกาลที่ 4 ทรงใช้คำ ภาษาอังกฤษ ผู้แปลจึงเลือกที่จะไม่แปลและใช้คำย่อ ภาษาอังกฤษตามต้นฉบับ

5.6 พระราชหัตถเลขา ลงวันที่ 28th December 1867

ต้นฉบับ	บทแปล	คำอธิบาย
Royal Residence Grand Palace Bangkok, Siam 28th December 1867	พระตำหนักที่ประทับ พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพ สยาม ๒๘ เดือนเดเซมเบอร์ ๒๔๑๐	
My much respected favorable old worthy friend !	มิตรผู้่านับถือแลมีค่ายิ่งของข้าพเจ้า	
I have acknowledged the receipt of your letter under the date of the 5th October last reached my hand on 29th ultimo and your two letters under the dates of 14th and 27th October last reached my hand on 23rd last the contents of which were perused with thanks I would reply to the former under the date of the 5th October last after a few days from its receipt on 29th ultimo but the steamer which was conveying letter from Siam to Singapore has her departure from Siam as soon as I could not fulfil my writing before the departure and there is no any other vessel went from Siam to Singapore thereafter until the arrival of the steamer again on the 23rd Inst.	ข้าพเจ้าอยากจะใคร่แจ้งว่าได้รับจดหมายของท่าน ลงวันที่ ๕ เดือนออกตอเบอร์ที่ผ่านมา เมื่อวันที่ ๒๙ เดือนก่อน แลจดหมายสองฉบับลงวันที่ ๑๔ แล ๒๗ เดือนออกตอเบอร์ที่ผ่านมา เมื่อวันที่ ๒๓ เดือนนี้ ข้าพเจ้าอ่านความแล้ว ด้วยความชอบใจ แลหมายจะตอบจดหมายฉบับลงวันที่ ๕ เดือนออกตอเบอร์ หลังจดหมายมาแก่มือข้าพเจ้าเมื่อวันที่ ๒๙ เดือนก่อนสองสามวัน แต่กำปั่นที่นำจดหมายแต่สยาม ไปสิงคโปร์ออกไปเร็วนัก ข้าพเจ้าไม่อาจแต่งจดหมายให้ล่องทันเรือออก แลด้วยไม่มีกำปั่นอื่นแต่สยามไปสิงคโปร์เมื่อ ภายหลังอีกเลย จนกำปั่นนั้นกลับคืนมาเมื่อวันที่ 23 เดือนนี้	
I beg to reply to those three letters forementioned now briefly as I have narrow time to write you the brief answer to Your Excellency's sympathizing word in	บัดนี้ข้าพเจ้าขอตอบจดหมายทั้ง ๓ ที่ว่ามาโดยย่อ ด้วยมีเวลาน้อยนิดให้เขียนตอบ ถ้อยคำเห็นอกเห็นใจมีมา แต่ท่านสั้นๆ ความว่าเสียใจต่อการสิ้นพระชนม์ของราชโอรส	

condolence on account of the death of my dear oldest royal son. I beg to give you answer in the separate printed note which I have made up for giving answer to many friends at abroad who treated me on such occasion in regard to my domestic event of losing of the very important member of my royal family as I could not write much in answer to everyone who so ever treated me so as you did in the commencement of your letter under the date of 5th October last.	ใหญ่ผู้เป็นที่รักของข้าพเจ้านั้น ข้าพเจ้าใคร่ตอบเป็นหนังสือแยกไป ด้วยหนังสือนี้ข้าพเจ้าจัดแจงแต่งขึ้นตอบแก่มิตรต่างชาติอยู่ห่างไกล ที่แสดงความเสียใจแก่พระวงศ์ของข้าพเจ้าต่อการสูญเสียราชโอรสใหญ่ ด้วยข้าพเจ้ามีโอกาสตอบความให้มากไป แก่มิตรทั้งปวงที่มีหนังสือมาแก่ข้าพเจ้า ดังเช่นท่านเขียนความมาข้างต้นจดหมายลงวันที่ ๕ เดือนออกตอเบอร์ที่ผ่านมา	
I was very glad to observe that you have now ability and facility to favor me and my government and other more just added. As I have written you ther about and sent you a particular a peculiar credential for that purpose but no doubt any letter must not yet reach your hand untile the end of October last perhaps.	ข้าพเจ้าดีใจนักด้วยเห็นว่า บัดนี้ท่านสามารถแลสะดวกที่จะเป็นธุระช่วยเหลือราชการแก่ข้าพเจ้าแลคอเวอนแมนของข้าพเจ้าแลอื่น ๆ อีก ข้าพเจ้าได้แต่งแลส่งกระแดนแดนตั้งตัวท่านเพื่อการนั้นมาด้วยแล้ว แต่เป็นที่แน่แก่ใจว่าจดหมายใดๆ จะไม่ถึงมือท่านจนปลายเดือนออกตอเบอร์	
Regarding my royal letter in address to the King of Italy and the King of Belgium I consider the credential for said may be sufficient for the purpose to write directly to those two kings who were not even acquainted with me before when her Britannic Majesty has sent you to negotiate the treaty here and when the Emperor of the French sent Monsieur Charles de Montigny to negotiate the former treaty here there were no royal letters addressed to me directly from the	อันพระราชสาสนถวายพระเจ้ากรุงอิตาลีแลพระเจ้ากรุงเบดเยียม ข้าพเจ้าคิดเห็นเป็นว่ากระแดนแดนตั้งตัวท่านดังบอกก็เห็นจะเป็นการพอดีแก่การนั้น ข้าพเจ้าไม่เห็นการควรเขียนถึงเจ้าแผ่นดินทั้ง ๒ ด้วยมิได้มีความสนิทคุ้นเคยกันกับข้าพเจ้ามาแต่ก่อน เมื่อครั้งสมเด็จพระราชินีอังกฤษแต่งท่านมาเจรจาหนังสือสัญญาที่กรุงสยาม แลครั้งเอมเปเรอฝรั่งเศสส่งมองซีเออร์ ซาเลส เด มองติงยี มาเจรจาหนังสือสัญญาคราวาก่อน ก็หาได้มีพระราชหัตถเลขาามาแต่สมเด็จพระราชินีอังกฤษแลเอมเปเรอฝรั่งเศสแก่ข้าพเจ้าก่อนไม่ แล้วเหตุอัน	

B. Majesty and from the French Emperor at first occasion why should I write to these two kings for that purpose directly ?	ใดข้าพเจ้าจึงต้องมีพระราชสาสน์ไปยังเจ้าแผ่นดินทั้ง ๒ เพื่อการนี้ด้วยเล่า	
You have ordered me to do so for my being of lower rank and power than these two kings perhaps as I am considered by many as only ruler of wild nation certain party called and wrote address me this, "To His Highness Prince of Siam", " To His Highness Rajah of Siam," such appellation to me from certain person I ever with, certain addressed me only "Sir", not Sire I do not well understand the European general custom and value of myself how I ought to receive.	ท่านให้ข้าพเจ้าทำการดั่งนั้นเหตุข้าพเจ้ามีศักดิ์แลกำลังต่ำ ต้อยต้อยกว่าเจ้าแผ่นดินทั้ง ๒ ด้วยกลางที่คงเห็นข้าพเจ้าเป็นเพียงเจ้าปกครองนครป่าเถื่อน ด้วยพวกเขาเรียกแลเขียนหนังสือมาแก่ข้าพเจ้าโดยว่า "จดหมายมายังเจ้าชายแห่งสยาม" "จดหมายมายังราชาแห่งสยาม" คำเรียกข้าพเจ้าดังกล่าวมาแต่ผู้ที่เคยเขียนถึงข้าพเจ้าเพียง "ท่าน" หาใช่ได้ฝ่าละอองธุลีพระบาทไม่ ข้าพเจ้าไม่สู้เข้าใจการธรรมเนียมโดยปกติของชาวยุโรป แลคุณค่าของข้าพเจ้าว่าควรได้รับเพียงไร	
Regarding your request for conference on you a Siamese Honorary decoration showing order of Siamese rank I shall have much pleasure to attend and fulfil your desire but I felt very great ashamed for decision and determination of your ruler and government that I am a lower king than European sovereign improper for knighthood so I am now liable for claim of the French Emperor as now to be alike the King of Cambodia.	การที่ท่านขอพระราชทานเครื่องยศเครื่องประดับบอกลำดับชั้นบรรดาศักดิ์สยามนั้น ข้าพเจ้ายินดีนักที่จะให้ตามความประสงค์แก่ท่าน แต่ก็ให้คิดละอายนักด้วยผู้ปกครองแลคovenantแมนของท่านคิดตัดสินเอาว่าข้าพเจ้าเป็นกษัตริย์ต่ำ ต้อยต้อยกว่ากษัตริย์ยุโรป หาเหมาะหาควรแก่สถานะอัศวินไม่ บัดนี้ข้าพเจ้าจึงคิดเห็นเป็นการโน้มเอียงไปข้างการอ้างของเอมเปเรอฝรั่งเศสว่าข้าพเจ้านั้นเสมอด้วยพระเจ้ากรุงกัมพูชา	- รัชกาลที่ 4 ทรงใช้คำว่า เครื่องยศ เครื่องประดับ ในความหมายของ เครื่องราชอิสริยาภรณ์
Certain party rumoured that H.B.M. and French Emperor according to the private stipulation unknown	คนเหล่านั้นเล่าลืออ้ออิงว่า สมเด็จพระราชินีอังกฤษ แลเอมเปเรอฝรั่งเศส มีถ้อยแถลงเป็นการไปรเวตไม่เปิดเผย	

to many etc. I murmur according to my thought & some foolish rumour heard by me in fact I know not the laws of England exactly indeed.	ต่อคนหมู่มากว่าข้าพเจ้าบ่นว่าเรื่องความคิดข้าพเจ้า แล ข้าพเจ้าเองก็ได้ฟังความอื้ออึงง่ๆบ้างว่าข้าพเจ้าไม่รู้การ ธรรมเนียมกฎหมายของตนเองแคลนดีเอาเลย	
Regarding peculiar matter you said to me repeatedly myself I beg to state our government & myself felt differently to ascertain in what manner & how great amount me would you properly and satisfactorily they did not yet ascertain the way of your in being able to apply an matter and difficulties in communicating with certain member of certain consuls of powerful nations established here.	ความอันผิดแปลกที่ท่านบอกข้าพเจ้าด้วยตัวเองอีก ครั้งนั้น ข้าพเจ้าขอแจ้งว่าคอเวอนแมนของเราแลข้าพเจ้าเอง ก็ให้คิดเห็นเปน แปลาดไม่แน่ใจในท่าทางอะไรเช่นนั้น แล ข้าพเจ้าจะต้องทำเช่นไรเพียงไรจึงเปนโดยสมควรแลเนา พอใจ พวกเขามิได้แจ้งทางใดที่ท่านใช้แลเหตุยุ่งยากวุ่นวาย ต่อการพูดจากับกงสุลกลางคนผู้มาแต่ชาติที่มีอำนาจใหญ่โต	
I beg to express my very sincere thanks for your endeavouring to undertake affair of Siam by having with complain against action of certain number of foreign consuls here on account of their having taken Chinese people here under their lawless illegal protection (& make it liable) to cause some distress as riot insurgence to be occurred here and by writing complain on the subject to the ambassadors of United States of America and Portugal and other nations the copy of which you have sent to our Prime Minister here who has shown it to me for perusal.	ข้าพเจ้าใคร่ขอใจท่านหนักหนาที่เป็นธุระจัดแจงราชการ สยามแม้ว่าจะมีคำบ่นว่าต่อต้านจากกงสุลต่างชาติพวก ๑ ที่นี้ความที่เอาอายพวกจีนไว้ในบังคับไม่ชอบด้วยกฎหมาย (แลทำให้) เกิดเหตุเภทภัยยุ่งยากวุ่นวายขึ้นที่นี้ แลเป็นธุระ เขียนร้องฟ้องความนี้ไปยังทูตยูไนติเตศคออเมริกาแลโปรตุเกศแลชาติอื่นๆ แลสำเนาท่านคัดลอกมอบให้เสนาบดีของ ข้าพเจ้าเป็นผู้ถือมาแก่ข้าพเจ้าอ่านแล้ว	

Now I am glad to state that the pending affairs of Siam with France were entirely settled peacefully notwithstanding we ought to be considered as very really sustaining great loss of our power and interest for our powering of French Imperial approaching near to us yet we are glad for ending our trouble and difficulties suffered by us long before now good friendly terms was restored and continued between France and Siam and peaceful treatment to each other prevails though we are said and conjected by many that we are now playing very dangerous game with French!	บัดนี้ข้าพเจ้าดีใจใคร่อยากให้ท่านทราบความที่ยังไม่เป็นจบเป็นเสร็จระหว่างสยามแลฝรั่งเศสได้เป็นสำเร็จเสร็จสิ้นลงแล้วด้วยศานติ มีต้องอดทนอดกลั้นใดๆ ด้วยเห็นจะเป็นการสูญเสียกำลังไปมากมายดาษสิ้น แลความสนใจต่อราชอาณาจักรฝรั่งเศสที่เข้ามาใกล้เรา เรายังยินดีด้วยปัญหาแลการอันยุ่งยากวุ่นวายที่จำต้องทนทุกข์อยู่นานเป็นอันจบลงไป แล้วสยามแลฝรั่งเศสได้เอาความข้อสัญญาอันเป็นมิตรกลับคืนมาใช้ แลการปฏิบัติด้วยไมตรีต่อกันก็เห็นจะเป็นทางที่ควร แม้นว่าจะมีใครเขาพูดจาแลคาดคะเนว่าเราอาจหาญคิดการเสี่ยงนักต่ออำนาจฝรั่งเศส	
The matter of boundary line between Siam and Cambodia was satisfactorily settled. The matter of spirit sale with French and English was settled but when the new convention with French and just now be received by the consuls of other nation in treaty power with us here or not ! We cannot yet ascertain if it be not agreed and stipulated by other nation we would request your favour and consultation and endeavour to settle the same.	อันความว่าซึ่งแบ่งเขตแดนระหว่างสยามแลกัมพูชาสำเร็จลงน่าพอใจ แลการว่าด้วยคนในบังคับระหว่างฝรั่งเศสแลอังกฤษได้รับจัดการก็แต่หนังสือสัญญาใหม่กับฝรั่งเศส แลบัดนี้กงสุลชาติอื่นได้รับอำนาจตามหนังสือสัญญาแก่เราที่นี่แล้วฤฯ เรามีอาจแน่แก้ไขหากแผ่นดินชาติอื่นหาได้ยินยอมพร้อมใจด้วยแลบอกความข้อสัญญามาแก่เรา เราอยากจะได้ใคร่ปรึกษาหารือแลขอให้ท่านคิดอ่านจัดแจงการให้เป็นอันเสร็จลงตามอย่างที่เคย	
Regarding the receipt of Chinese people now the French consul here seems to have instruction received from his government has almost abolished	อนึ่งการรับชาวจีนนั้น บัดนี้กงสุลฝรั่งเศสที่นี่ดูว่าจะได้ความสั่งมาแต่คอเวอนแมนให้ยุติการตั้งแต่เดิมแลหยุดรับเอาเจ้ากรมอยู่ในบังคับกงสุลฝรั่งเศส	

wholly the former conduct and action in taking Chinese under French consul.		
The governor of Macao has written promise to us that he will forbid the Portuguese consul here not to do as before in receiving Chinese under him but the consul of United States of America is still madly and foolishly opposing us on the subject but he now wrote me taking leave to go to his native land will not be here till next year.	ผู้กำกับความเกาะมาเกาเขียนสัญญาว่าเราจะห้ามมิให้กงสุลโปรตุเกสรับเจ๊กมาอยู่ในบังคับอย่างแต่ก่อน แต่กงสุลยูในติสเศสอเมริกายังคงทำง่ๆบ้าง ต่อต้านเราการนี้ แต่เขาเขียนแจ้งลาข้าพเจ้าว่าจะกลับไปประเทศตน และจะไม่กลับคืนมาจนปีหน้า	
I beg to send you enclosing herewith several copies of the consular letters given to Chinese by Mr J.M. Hood the consul of U.S. of America and the reason complains from our minister to me against the same consul and of the official correspondences recently occurred a few days ago and lastly of the leaving letter requesting me personal interview &c. in order to let your have strong testimony for complaint to the United States Ambassadors in England if your think proper to do with these documents at any rate for favourable effect to what this information which was given you by me should be considered always as private not official.	ข้าพเจ้าขอส่งสำเนาจดหมายกงสุลหลายฉบับที่มิสเตอร์ ย.ม. ฮูด กงสุลยูในติสเศสอเมริกาส่งแก่จีน แลเหตุที่มิสเตอร์ของเราร้องฟ้องกงสุลผู้นี้แก่ข้าพเจ้า แลหนังสือคอเรสปอนเดนทางการที่มีมาเมื่อสองสามวันก่อน แลจดหมายที่ไว้ว่าอยากจะใคร่พูดจาหรือกับข้าพเจ้าแลอื่นๆ ทั้งปวงนี้ให้ท่านใช้เป็นหลักฐานสำคัญร้องฟ้องแก่ทูตยูในติสเศสในเองแคลนด ถ้าแม้นท่านคิดเห็นสมควรอย่างไรกับหนังสือพวกนั้น ก็จงว่าไปตามสมควรเถิด แลความจะออกมาเป็นเช่นไรก็ตาม อันความทั้งปวงที่ข้าพเจ้ามีมาแก่ท่านนั้นถือเป็นการไปรเวตหาใช่ทางการไม่	

I am sorry for conduct of the consul of U.S. of America here on such many respects and matters which I beg leave to mention. I need not give your reply to your very repeated suggestion to order you to negotiate treaty of Siam with Italy and Belgium.	ข้าพเจ้าเสียใจต่อกริยาของกงสุลยูในติศเตศอเมริกาด้วยเรื่องมากมายซึ่งข้าพเจ้าขอยุติไม่พุดถึง ข้าพเจ้ามิเห็นการควรตอบด้วยให้สั่งท่านไปเจรจาหนังสือสัญญาของสยามกับอิตาลีแลเบลเยียมซ้ำแล้วซ้ำอีก	
Tour expense and the former manner of payment to your firm moneyless nation who had received your favour in affair to be the government of HAWARIAN OF Sandwich island &c. The Siamese in fact better than those Oceanica Hawarian etc. but yet near to them and still far from European Monarchies yet now our government ordered (thousand pounds) £1000 to be sent to you for expense in favour to us according to your pleasure and opinion. They will know hereafter how necessity to pecuniary affair in service to us will be desirable in reasonable manner.	ค่าเดินทางแลเงินที่ต้องชำระแก่ท่าน ด้วยท่านได้เป็นธุระช่วยเหลือแก่คอเวอนแมนอย่างเกาะชันตาวิศแลอื่นๆ ที่ขัดสนจนทรัพย์นั้น ความสัตย์ความจริงแล้วแม้จะอยู่ใกล้กันแต่คนสยามยังดีกว่าพวกสมุทระ ะวายนั้น แต่ก็ยังห่างไกลจากพระวงศ์ยุโรป บัดนี้คอเวอนแมนของเราขอทรัพย์ (1 พันปอนด์) £1000 ให้ส่งแก่ท่านเป็นค่าที่เป็นธุระช่วยเหลือแลให้ความคิดอ่านแก่เราด้วยความยินดี พวกเขาคงแจ้งเสียทีว่าเงินจำเป็นเพียงไรต่อการรับใช้เรา แลจะเปนที่ต้องการตามสมควร	
I beg to remain Your faithful good friend S.P.P.M. Mongkut RS on 6072th day of reign No. 7	ข้าพเจ้าขอยังคงเป็นมิตรที่ดีแลน่านับถือของท่าน ส.พ.ป.ม. มงกุฎ พระเจ้าแผ่นดินสยาม เป็นวันที่ ๖๐๗๒ ในรัชกาลปัจจุบันนี้ หมายเลข ๗	

5.7 พระราชหัตถเลขาหลวงวันที่ 23rd March 1868

ต้นฉบับ	บทแปล	คำอธิบาย
Grand palace Bangkok Saim 23rd March 1868	พระบรมมหาราชวัง กรุงเทพ สยาม ๒๓ เดือนมีนาคม ๒๔๑๑	
To His Excellency Sir John Bowring LLD & FRS &c now Phya Siamanukulliche Siammitre Mahayose – the minister Envoy plenipotentiary of Siam for charging of Siamese affair in Europe &c &c Claremont Exeter England	จดหมายมายัง เซอร์จอห์น เบาริง บัดนี้คือพระยา สยามานุกุลกิจ สยามมิตรมหายศ ทูตผู้มีอำนาจเต็มในราชการสยามประจำยุโรปแลอื่นๆ กลาเรมอน เอเซเตอร์ เองแคลนด์	- "Claremont Exeter, England" คือบ้านเกิดของเซอร์ จอห์น เบาริง และเขายังเสียชีวิตที่นั่นอีกด้วย
My old favourable good friend on departure of Mr. D.K. Mason Phra Siamdhubah the consul for Siam in London to return his former post have ordered verbally to him to intimate you that my opinion was occurred that it is improper for your high honor to use the seal of this consul of Siam in London to be pressed on your letters in correspondences & other important letters or documents as Treaties convention negotiated by you & c wherefore I will endeavour to obtain a set of Siamese seals proper for your present situation and forward to you when the set of Siamese seals was complete now I beg to forward herewith the green box	มีมิตรผู้เก่าแก่ของข้าพเจ้า ในการจากไปของมิสเตอร์ ด.ก. มาสอน พระสยามธุระพาห กงสุลสยามในเมืองลอนดอน เพื่อกลับคืนตำแหน่งเดิม ข้าพเจ้าได้กำชับแก่เขาให้แจ้งแก่ ท่านว่าข้าพเจ้าเห็นเป็นการไม่ควรที่ท่านจะใช้ดวงตรากงสุล สยามในลอนดอนลงบนหนังสือคอรสปอนเดน ฤาจดหมาย สำคัญอื่นๆ ฤาหนังสืออย่างหนังสือสัญญาที่เจรจาโดยท่าน ข้าพเจ้าจะคิดอ่านจัดแจงหาดวงตราสยามชุด ๑ แก่ท่านให้ เป็นเหมาะเป็นสมควรแก่การของท่านในปัจจุบัน แลจะได้ ฝากดวงตราสยามชุดนี้ไปแก่ท่านเมื่อดวงตราเป็นอันสำเร็จ เสร็จเรียบร้อย บัดนี้ข้าพเจ้าอยากจะใคร่ฝากกล่องเขียวมี ดวงตราชุด ๑ แก่ท่านให้ใช้เอาตามสมควรเถิด แลได้ฝาก พระราชสาสนของข้าพเจ้าถึงท่านมาในคราวเดียว ให้เป็นดิ	

containing a set of seals proper for your use with my public royal letter in address to you which is to be considered as an honorary diploma to enable or authorize you for its use hereafter I hope you will be glad to receive the same.	ไปลงมามอบอำนาจแก่ท่านให้ใช้ดวงตราที่นับแต่บัดนี้ไป ข้าพเจ้าหวังว่าท่านจะยินดีรับไว้	
The former consular seals will be in hand of my consul or acting consul as usual the arrangement of resuming of the consular post of Mr. D.K. Mason or continuing of service to me of Mr. Robert Kendall I hope will be under your decision or me.	ดวงตรากงสุลเดิมจะให้ไว้แก่กงสุลผู้ทำการแทนกงสุล ตามปกติ อันว่าการมิสเตอร์ ด.ก. มาสออน จะกลับคืน ตำแหน่งกงสุล ฤา มิสเตอร์รอเบิต เกนเดลจะถวายงาน ราชการรับใช้ข้าพเจ้าต่อไปถ้อย่างไรนั้น ข้าพเจ้าหวังให้ ท่านฤาข้าพเจ้าเป็นผู้คิดอ่านตัดสินการครั้งนี้	
He has approached and visited me in the ceremony of the funeral service on one day there of accompanied with the acting consul of United States of America. He said nothing to me about my affairs as he has no time nor opportunity to communicate any important to me upon the time of my much engagement & normal illness & determination in accordance to the late arrangement placed between Chau Phya Pra-Klang the Minister Secretary for foreign affair in Siam (who now has resigned the said office) and Mr. Robert Kendall who has entered to our service as our acting consul during absence of Mr. D.K. Mason as he had been selected for that purpose by yourself and your son.	เขาได้มาคำนับข้าพเจ้าในพิธีพระศพวัน ๑ โดยมีผู้ทำการ แทนกงสุลยูนิเตศเตศอเมริกาติดตามมาด้วยกัน เขามีได้ พูดจาขอราชการกับข้าพเจ้า ด้วยไม่มีช่องที่จะไปพูดจาด้วย เรื่องสำคัญในเวลาที่ข้าพเจ้ามีกิจทำน่วยอยู่แลความเจ็บ ไข้ แลการคิดอ่านจัดแจงงานขอราชการที่ผ่านมาของ เจ้าพระยาพระคลังมหาโกษาธิบดี (ผู้บัดนี้ได้ออกจาก ตำแหน่งดังกล่าวแล้ว) กับ มิสเตอร์รอเบิต เกนเดล ผู้เข้ามา รับราชการทำการแทนกงสุลของเราในเวลาที่มิสเตอร์ ด.ก. มาสออนไม่อยู่ ด้วยท่านแลผู้บุตรได้เลือกเขาผู้นี้มาเพื่อการนี้	

I hope you will communicate with him officially to settle whatever required I have ordered him to communicate with you, in answering to your letters addressed to his predecessor & cousin.	ข้าพเจ้าหวังว่าท่านจะได้พุดจาหรือคิดอ่านจัดแจงการงานที่จำเป็นกับเขาให้เป็นจบเป็นเสร็จ ข้าพเจ้าสั่งให้เขาปรึกษาหารือกับท่าน เป็นหนังสือถึงกงสุลคนเก่าแลผู้เกี่ยวข้อง	
On the 6th of the month of February last when I am much engaged in the ceremony of funeral service to my late royal eldest son Prince Nobhawongse Krom Muen Mahesuar Sivavilas whose remains were in customary cremation on that day I have received your two letters under the dates of 9th December last and 1st or 2nd January last. I have answered briefly myself to the latter.	วันที่ ๖ เดือนแปบรูวารีที่ผ่านมา เมื่อข้าพเจ้ามีการร่วนวายในการพิธีพระศพพระเจ้าบรมวงศ์เธอ พระองค์เจ้านพวงศ์ กรมหมื่นมเหศวรศิววิลาส ราชโอรสใหญ่ผู้ล่วงลับของข้าพเจ้า พระศพอยู่ในพิธีเผา วันนั้นข้าพเจ้าได้รับหนังสือมาแต่ท่าน ๒ ฉบับ ลงวันที่ ๙ เดือนเดเซมเบอร์ แลวันที่ ๑ ธา ๒ เดือนยันยูวารี ข้าพเจ้าได้ตอบความฉบับหลังไปโดยย่อ	
The former's content was long cannot be answered fully & correctly without examination enquiry on various matters & deep consideration wherefore I have posted on the time of funeral service of my late royal son on the early part of February last there was an American young man came from China stating that he was the the consul general of United States of America for Shanghai or Amoy in China came to visit Siam. He has approached and visited me in the ceremony of the funeral service on one day thereof accompanied with the acting consul of United States of America. He said nothing to me about any affairs	ความจดหมายฉบับแรกยาวนักไม่อาจตอบได้เต็มแลถูกต้อง หากไม่ทานแลพิเคราะห์ความทั้งปวงให้ถ้วนถี่เรียบร้อย ข้าพเจ้าได้ส่งไประหว่างการพิธีพระศพโอรสใหญ่ของข้าพเจ้า เมื่อต้นเดือนแปบรูวารีที่ผ่านมา มีชายอเมริกันยังหนุ่มผู้ ๑ มาแต่เมืองจีนแจ้งว่าเป็นกงสุลเยเนรอลของยูไนเต็ดสเตตอเมริกาอยู่ที่เซียงไฮ้ ธา อามอย ในเมืองจีนเดินทางมาสยาม เข้ามาหาแลค้ำับข้าพเจ้าในการพิธีพระศพ เขาติดตามผู้ทำการแทนกงสุลยูไนเต็ดสเตตอเมริกา มา แต่มิได้พุดจาด้วยข้อราชการใดๆ เหตุไม่มีช่องจะเหมาะจะควรให้พุดจาเรื่องสำคัญกับข้าพเจ้าในเวลาที่ข้าพเจ้ามีการร่วนวายแลโศกเศร้าอยู่ แต่ข้าพเจ้าได้ฟังมาว่าเขาไปพบคุณพระยาศรีสุริยวงศ์แลพุดจาหรือความเรื่องกิริยาอันไม่เหมาะไม่ควร	- Amoy คือ เมืองหนึ่งของจีน ปัจจุบันคือเมือง Xiamen

as he has no time or opportunity to communicate any important to me upon the time of my much engagement & mournfulness but it is said that ha has visited Chauphya Srisuriwongse and held conversation about the unwarrantable conduct of Mr. James Hood the United States of America's consul here who has departed from hence not very long.	ของมิสเตอร์ เยม ฮูด กงสุลยูในติสเทศอเมริกาผู้จากสยามไปได้ไม่นานนัก	
He it is said has said that you have written to the Government of United States America's government about the conduct of Mr. James Hood the U.S.A. Consul here. But the Government of U.S.A. wrote that you are Englishman not Siamese subject your words cannot be to us a matter unless Siam Government would write us directly as the friendship between U.S.A. & Siam was not dependent to English power &c &c.	เขาพูดฟังว่าท่านได้มีหนังสือไปแก่คองเวนแมนของยูในติสเทศอเมริกา ความเรื่องกิริยาของมิสเตอร์เยม ฮูด กงสุลยูในติสเทศที่นี่ แต่คองเวนแมนของยูในติสเทศอเมริกามีหนังสือแก่ท่านว่าเปนชาวอังกฤษหาใช่คนในบังคับของสยาม คำของท่านจึงหาไม่ผลกับยูในติสเทศอเมริกาไม่ คองเวนแมนสยามจำต้องมีหนังสือไปถึงยูในติสเทศอเมริกาเอง เหตุด้วยไมตรีระหว่างสยามแลยูในติสเทศอเมริกามีได้ต้องพึ่งพาอำนาจอังกฤษแต่อย่างใดแลอื่น ๆ	
No doubt His Excellency Chaophya Srisuriwongse would have written you fully hereafter. You should do inquiry on him if he did not yet relate the words of the American young man foresaid to you.	คุณพระยาศรีสุริยวงศ์จะต้องมีหนังสือถึงท่านให้ถ้วนถี่เรียบร้อยในภายหลังเปนแน่ ถ้า मैं เขามีได้เอ่ยอ้างคำของชายหนุ่มอเมริกันแก่ท่าน ท่านจึงควรได้ถามเอาความแก่เขาเถิด	
I beg to express my very sincere thanks to you for your kind suggestion to me to place my money entrusting to be kept in Bank of England I would	ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านหนักหนาที่ท่านแนะนำการอันดีแก่ข้าพเจ้าให้ไว้ใจฝากทรัพย์ไว้กับแบงก์ ออฟ เองแกลนด์ ข้าพเจ้าคิดเห็นยินดีทำตามอย่างเจ้าแผ่นดินอื่นในยุโรป	- "ลูกมารากดก" เป็นสำนวนที่รัชกาลที่ 4 ทรงใช้เพื่อบอกว่าพระองค์ทรงมีพระราชโอรสและพระราชธิดามากมาย

please to follow the way of other sovereign in Europe at the late king of Ferdinand Luis Philip present Emperor Naoleon III and the Emperor of Russia &c – but please allow me to say truly & please believe me without doubt I am moneyless not as rich or wealthy as conjected by many & rumoured to & fro! My sons & daughters are many now 64 are surviving, the true list of whom I beg to enclose herewith for your perusal.	อย่างพระเจ้า เฟอดินาน ลุยส ฟิลิป เอมเปเรอโนโปเลยอนที่ 3 แลเอมเปเรอรัสเซีย แลอื่นๆ แต่ข้าพเจ้าอยากจะได้รอบอกตาม สัตย์ตามจริงอย่าได้สงสัยเลยว่าข้าพเจ้ายากไร้ขัดสน หาได้ ร่ำรวยมั่งคั่งตามอย่างคาดคะเนถาอ้ออิงกันไปมามากมาย นัก ข้าพเจ้าก็มีลูกมากรอกคก บัดนี้มีถึง ๖๔ ที่ยังมีชีวิต ข้าพเจ้าแจ้งนามฝากมาให้ท่านอ่านแล้ว	
To every one of my sons & daughters I have distributed my properties the cost of every one part of every one individual offsprings was only about £1400 not exceed £1500. This distribution has been done on the year 1864 where I was justly 60 years aged. I did so from property of my own family. The remainder of my property was kept for being part of other successively born & will be born with more to me.	ข้าพเจ้าต้องแจกจ่ายทรัพย์สินแก่ลูกชายลูกหญิง ได้เพียงคนละ ๑,๔๐๐ ปอนด์ไม่เกิน ๑,๕๐๐ ปอนด์ อันทรัพย์สินนั้นได้ แจกจ่ายไปแต่ปี ๒๔๐๗ เมื่อครั้งข้าพเจ้าอายุได้ ๖๐ ปี ข้าพเจ้าแจกจ่ายทรัพย์สินที่เป็น ทรัพย์สินของพระวงศ์เอง ทรัพย์สินที่ยังมีอยู่เก็บไว้แก่ลูกชายลูกหญิงที่เกิดแลจะเกิด ตามมาแก่ข้าพเจ้าภายหลัง	
I am allow my money to be placed in English Bank not more than £30,000 may I be ashamed the Bankers would say that I am very stingy perhaps! but in regards to this purpose I beg to express myself I do well understand & was ever not acquainted with the use & custom of the Bank. Please favour me as soon as possible with exactly instruction & direction how to do by me on what way & what term my money should	ข้าพเจ้าคงจะฝากเงินไว้กับแบงก์อังกฤษได้เพียง ๓๐,๐๐๐ ปอนด์ ข้าพเจ้าจะอายแก่นายห้างแบงก์ที่คงจะว่าข้าพเจ้าขี้ ตระหนี่นัก จะอย่างไรนั้นข้าพเจ้ายังสงสัยไม่สู้เข้าใจนักแลไม่ คุ่นเคยการธรรมเนียมของแบงก์ อยากจะใคร่ขอท่าน ช่วยเหลือแนะนำแลบอกมาข้าพเจ้าด้วยเถิด ว่าควรทำ ประการใดโดยเร็วที่สุด ข้าพเจ้าจึงจะนำทรัพย์สินไปฝากแบงก์ โดยไม่ต้องเกรงสาบสูญ ด้วยข้าพเจ้ามิรู้เรื่องรู้ราวเอาเสียเลย	

be placed in Bank without any risk. As I am yet very ignorant of this business & affairs.		
I beg to express my thanks for your words saying that the Emperor of French nation is now surrounded consideration to do involving toward us & There was a new received from our commissioners sent to Cambodia who told us that they have heard verbally & read some document saying that the French in Saigon & the King of Cambodia will endeavour to cause the terms of Treaty which was just concluded by French and Siamese to be destroyed & nullified will endeavour to take possession of two provinces belonged to Siam to the Cambodian authority as in opinion of Mr. Aubaret lately. So the difference on future may be feared again. I will in form you fully on other opportunity. I beg to remain your faithful.	ข้าพเจ้าขอขอบใจท่านที่แจ้งว่าบัดนี้เอมเปเรอฝรั่งเศสคิดอ่านทำการโอบล้อมเขตแดนสยามเอาไว้ และมีข่าวมาแต่คนที่เราให้ไปก็มิพอซาว่าได้ฟังวจาแลได้เห็นหนังสือความว่า ฝรั่งเศสในไซ่งอนแลพระเจ้ากรุงกัมพูชาคิดอ่านล้มเลิกความข้อในหนังสือสัญญาที่ฝรั่งเศสแลสยามพึงเป็นอันจบลงได้ แลยังคิดการเข้าครองจังหวัดทั้ง ๒ ของกัมพูชาที่เป็น ของสยามมาแต่อำนาจกัมพูชาตามความคิดอ่านของมิสเตอร์อูบาเรตเมื่อไม่ช้านานมานี้ การข้างหน้าจะผันแปรไปเช่นไรนักล้นนัก ข้าพเจ้าจะแจ้งความท่านให้ถ้วนถี่ในคราวอื่น ข้าพเจ้าขอยังคงเป็นมิตรที่น่านับถือของท่าน	
SSPM Mongkut R.S. In 6163rd day of reign	ส.พ.ป.ม. มงกุฎ พระเจ้าแผ่นดินสยาม เป็นวันที่ ๖๑๖๓ ในรัชกาลปัจจุบันนี้	

บทที่ 6

สรุปผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผล

สารนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้แปลมุ่งศึกษาลีลาภาษาในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับภาษาอังกฤษ เพื่อค้นหาแนวทางที่เหมาะสมในการถ่ายทอดพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ทรงมีถึงเซอร์ จอห์น เบาริงจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย ตลอดจนวิเคราะห์ปัญหาและนำเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหามีสมมติฐานคือ การแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ถึง เซอร์จอห์น เบาริง จากต้นฉบับภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทย นอกจากสามารถถ่ายทอดความหมายได้อย่างถูกต้องครบถ้วนแล้ว ยังสามารถรักษาลีลาภาษาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพระองค์ไว้ได้ด้วย

ผู้แปลได้ศึกษาตัวบทต้นฉบับ และพบว่าลักษณะลีลาภาษาในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวภาษาอังกฤษนั้น มีความคล้ายคลึงกับพระนิพนธ์พระราชหัตถเลขาภาษาไทย กล่าวคือ มีลักษณะการซ้อนคำและซ้อนความเพื่อบรรยายความหมาย และทรงใช้คำแสดงพระเจตนา น้ำพระเสียง และความรู้สึกอย่างชัดเจน นอกจากนี้พระองค์ยังทรงได้รับอิทธิพลจากโครงสร้างไวยากรณ์ไทย ทำให้ประโยคมีลักษณะยาวและซับซ้อน

ผู้แปลศึกษาทฤษฎีการแปลและแนวคิดหรืองานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ต้นฉบับและวิเคราะห์ปัญหาในการแปล รวมทั้งกำหนดแนวทางในการแก้ไขปัญหามีผู้วิจัยพบว่าปัญหาหลักๆ ในการแปลพระราชหัตถเลขามีดังนี้คือ ปัญหาในการทำความเข้าใจตัวบทต้นฉบับและถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทาง และปัญหาในการรักษาลีลาภาษาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ปัญหาในการทำความเข้าใจตัวบทต้นฉบับนั้น ผู้แปลได้นำทฤษฎีการวิเคราะห์ตัวบทต้นฉบับของคริสตีอาน นอร์ดมาใช้ ส่วนการถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทาง ผู้แปลได้ใช้ทฤษฎีสโคปอสเพื่อวิเคราะห์เป้าหมายในการแปลและปฏิบัติตามกระบวนการแปลตามทฤษฎีการแปลแบบยึดความหมาย ซึ่งช่วยให้ผู้แปลสามารถถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทางได้ แม้ตัวบทต้นฉบับจะมีโครงสร้างประโยคที่ซับซ้อนเข้าใจยากก็ตาม

ปัญหาในการรักษาลีลาภาษาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น ผู้แปลพบว่าปัญหานี้สามารถแก้ไขได้โดยการเทียบเคียงลีลาภาษาและวรรณศิลป์ในพระบาทสมเด็จพระ

จอมเกล้าเจ้าอยู่หัวในการนิพนธ์พระราชหัตถเลขาภาษาไทย โดยการเทียบเคียงนั้นสามารถกระทำได้ดังนี้

1. ถ่ายทอดเป็นภาษาปลายทางโดยไม่ยึดติดกับรูปภาษา (โครงสร้างประโยค การเรียงลำดับคำหรือประโยค และความหมายประจำทางภาษา) ของต้นฉบับ
2. รักษาระบบตัวสะกดการันต์ตามพระราชหัตถเลขาภาษาไทย
3. เลือกใช้คำ คำเรียกชื่อเฉพาะ คำทับศัพท์ สำนวนวลีให้เทียบเคียงได้กับพระราชหัตถเลขาภาษาไทย
4. เลือกใช้การซ้อนคำและซ้อนความตามลีลาภาษาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เช่น เปนจบเปนเสร็จ พูดจาว่าขาน ไพเราะบ้านพลเมือง เป็นต้น
5. เพิ่มคำบอกมาลาเพื่อให้ภาษาเป็นธรรมชาติ และเป็นภาษาที่เหมาะสมกับยุคสมัย เช่น กระมัง ด้วยเกล้า เถิด เลยฤฯ ฤฯไร เป็นต้น
6. เลือกใช้คำ วลี สำนวนประโยคให้เหมาะกับยุคสมัยของต้นฉบับ
7. ศึกษาข้อเท็จจริงทางประวัติศาสตร์เพื่อเลือกใช้คำให้เหมาะกับสถานการณ์และบุคคลที่มีอยู่จริงและมีการอ้างอิงในพระราชหัตถเลขา เช่น พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเรียกเจ้าพระยาศรีสุริยวงศ์ ว่า คุณพระยาศรีสุริยวงศ์ หรือ ทรงเรียกพระราชโอรสองค์โต ว่า ลูกชายใหญ่ หรือ ราชโอรสใหญ่ เป็นต้น
8. หากมีคำเรียกชื่อเฉพาะ คำทับศัพท์ที่ไม่อาจเทียบเคียงได้จากพระราชหัตถเลขาภาษาไทย จะเทียบเคียงจากเอกสารหรือหนังสือที่อยู่ในช่วงรัชสมัยนั้น เช่น จวรสมเด็จเจ้าพระยา ผู้แปลอ้างอิงจากประชุมหมายรับสั่งในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ดังนั้น การแปลพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวถึงเซอร์จอห์น เบาริงจากภาษาอังกฤษเป็นภาษาไทยนั้น เมื่อใช้กระบวนการข้างต้นในการแปลแล้ว ก็จะทำให้การแปลนั้นสามารถรักษาลีลาภาษาอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะพระองค์ได้

ข้อเสนอแนะ

พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นงานพระราชนิพนธ์ที่มีความน่าสนใจอย่างยิ่ง นอกจากพระราชหัตถเลขาภาษาอังกฤษที่ทรงมีถึงเซอร์จอห์น เบาริงแล้ว พระองค์ยังทรงมีพระราชหัตถเลขาถึงชาวต่างชาติผู้อื่นอีกเช่น มิสเตอร์ ไทมส์ ยอร์ซ น็อกซ์ หรือ เมอติเออร์ เดอ เกรฮาง เป็นต้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าน่าจะมีการแปลพระราชหัตถเลขาภาษาอังกฤษที่

ทรงมีถึงบุคคลอื่น เพื่อดูว่าปัจจัยด้านผู้รับสารจะมีผลต่อการลีลาการใช้ภาษาของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวหรือไม่ อย่างไร

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวด้านการต่างประเทศ. กรุงเทพฯ : จันวาทนิชย์, 2534.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ไทย, 2464.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์โสภณพิพรรฒธนากร, 2465.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. พระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รวมครั้งที่ 1. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์รุ่งเรืองธรรม, 2496.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. ประชุมหมายรับสั่ง ภาค 5 ตอนที่ 1 สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว จ.ศ.1213. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์ (1997), 2548.
- จอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, พระบาทสมเด็จพระ. รวมพระราชนิพนธ์ในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เรื่อง พระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. กรุงเทพฯ : องค์การคำคุณฐกา, 2548.
- นันทนา กปิลกาญจน์. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว : พ.ศ. 2394 – 2411. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2547.
- นันทนา เตชะวณิชย์. พื้นฐานวัฒนธรรมไทย. กรุงเทพฯ : รุ่งศิลป์การพิมพ์, พิมพ์ครั้งที่ 2, 2538
- ประสิทธิ์ ปิวาวัฒนพานิช. พระราชอำนาจ พระมหากษัตริย์ไทย เกี่ยวกับกิจการการต่างประเทศ. หนังสือพิมพ์มติชน. ฉบับที่ 10328 วันที่ 20 มิถุนายน 2549.
- ปัญญา บริสุทธิ์. ทฤษฎีและวิธีปฏิบัติในการแปล. กรุงเทพฯ : ราชบัณฑิตยสถาน, 2533.
- พิสิทธิ์ กอบบุญ. ลีลาภาษาและวรรณศิลป์ในพระราชหัตถเลขาในพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ปริญญามหาบัณฑิต. ภาควิชาภาษาไทย บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2542.
- เพ็ญศรี ตู่ก. การต่างประเทศกับเอกราชและอธิปไตยของไทย (ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 ถึงสิ้นสมัยจอมพลป. พิบูลสงคราม). กรุงเทพฯ : เท็กซัสแอนดเจอร์นัลพับลิเคชั่น, 2542.

เพียงเพ็ญ เสถียรพเก้า. การแปลพระราชดำรัสในสมเด็จพระราชินีนาถเอลิซาเบธที่ 1.

ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการแปล ศูนย์การแปลและการล่ามเฉลิมพระเกียรติ
บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2550.

ราชบัณฑิตยสถาน. สารานุกรมประวัติศาสตร์สากลสมัยใหม่ : เอเชีย เล่ม ๑ อักษร A-B ฉบับ
ราชบัณฑิตยสถาน. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณ์ราชวิทยาลัย. 2539.

ลิขิต ธีรเวคิน. การเมืองการปกครองของไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2533

ลิขิต ธีรเวคิน. วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, พิมพ์
ครั้งที่ 6, 2533

วรรณนา แสงอร่ามเรือง. ทฤษฎีและหลักการแปล. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ
คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.

ศรีสุดา กองวิเชียร. การแปลเรื่อง คดีอาญาและการลงโทษในสมัยพระบาทสมเด็จพระ
จุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว. ปริญญาามหาบัณฑิต. สาขาวิชาการแปล ศูนย์การแปลและการ
ล่ามเฉลิมพระเกียรติ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. 2548.

สำนักงานเสริมสร้างเอกลักษณ์ของชาติ. ราชาศัพท์. กรุงเทพฯ : ฉลองรัตน, 2537.

สุทนต์ ขวัญนคร และ วิระวา สอนชัยภูมิ. พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว กษัตริย์กรุง
สยาม รัชกาลที่ 4 เปิดประตูสยามสู่อารยประเทศ. กรุงเทพฯ : สิบห้า มีน, 25--.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ร.4.1ก/4 พระราชหัตถเลขารัชกาลที่ 4 ถึงเซอร์ ยอห์น เบริง
(Sir John Bowring)(27 มี.ค. 44).

อรนุช เลิศจรยารักษ์ และดาราวรรณ สุขุมาลชาติ. ทฤษฎีการสื่อสารเบื้องต้น. กรุงเทพฯ :
มหาวิทยาลัยรามคำแหง, พิมพ์ครั้งที่ 9, 2535.

เอนก นาวิกมูล. ฝรั่งในเมืองสยาม. กรุงเทพฯ : แสงดาว, 2542.

เอนก นาวิกมูล. เรื่องเล่าเจ้าแผ่นดินสยาม. กรุงเทพฯ : พิมพ์คำ, 2544.

ภาษาอังกฤษ

George A. Miller. Language and Communication. New York : McGraw-Hill, 1951.

Jean Delisle. Translation : An Interpretive Approach. Ottawa : University of Ottawa Press,
c1988

Newmark, Peter. A Textbook of Translation. Prentice-Hall, 1988.

- Nida, Eugene A. Language Structure and Translation. Stanford University Press, 1982.
- Nord, Christiane. Text Analysis in Translation. Edition Rodopi B.V., 1991.
- Renkema, Jan. Discourse Studies: An Introductory Textbook. John Benjamins, 1993.
- Saville-Troike, Muriel. The Ethnography of Communication. Basil Blackwell, 1982.
- The Fine Arts Department. Siamese Correspondence Volume 1-6. Bangkok : The Fine Arts Department, 2004.
- Winai Pongsripian and Theera Nuchpiam, Editor. The Writings of King Mongkut to Sir John Bowring (A.D. 1855-1868). Bangkok : The Historical Commission of the Prime Minister's Secretariat, 1994.

เว็บไซต์

- จุลลดา ภัคดีภูมินทร์. สมเด็จพระราชโอรสธิดาชั้นเจ้าฟ้า. สกุลไทย.ปีที่ 47. ฉบับที่ 2442. สิงหาคม 2544. [online]. เข้าถึงได้จาก:
<http://www.sakulthai.com/DSakulcolumnndetail.asp?stcolumnid=797&stissueid=2442&stcolcatid=2&stauthorid=13> [25 กุมภาพันธ์ 2551]
- จุลลดา ภัคดีภูมินทร์. กรมหลวงวงศาธิราชสนิท. สกุลไทย.ปีที่ 51. ฉบับที่ 2638. พฤษภาคม 2548. [online]. เข้าถึงได้จาก:
<http://www.sakulthai.com/DSakulcolumnndetailsql.asp?stcolumnid=3813&stissueid=2638&stcolcatid=2&stauthorid=13> [9 กุมภาพันธ์ 2551]
- จุลลดา ภัคดีภูมินทร์. กรมพระพิพิธโภคภูเบนทร์. สกุลไทย.ปีที่ 47. ฉบับที่ 2446. กันยายน 2544. [online]. เข้าถึงได้จาก:
<http://www.sakulthai.com/DSakulcolumnndetail.asp?stcolumnid=846&stissueid=2446&stcolcatid=2&stauthorid=13> [1 กุมภาพันธ์ 2551]
- จุลลดา ภัคดีภูมินทร์. พระญาติสนิท. สกุลไทย.ปีที่ 46. ฉบับที่ 2378. พฤษภาคม 2543. [online]. เข้าถึงได้จาก:

<http://www.sakulthai.com/DSakulcolumnndetail.asp?stcolumnid=99&stissueid=2378&stcolcatid=2&stauthorid=13>[1 กุมภาพันธ์ 2551]

ชมรมสายสกุลขุนนาง[online]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.bunnag.in.th/prarajpannuang001-2.html>[17 มกราคม 2551]

ปลดพีรดี. วันนี้ในอดีต ๓๐ กันยายน ๒๕๑๐ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โปรดเกล้าฯ แต่งตั้ง เซอร์จอห์น เบาริง เป็นอัครราชทูตพิเศษไทยประจำกรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ [online]. ฉบับที่ 2666 ปีที่ 52 ประจำวัน พฤหัสบดี 2548 เข้าถึงได้จาก:

<http://www.sakulthai.com/DSakulcolumnndetailsql.asp?stcolumnid=4293&stissueid=2666&stcolcatid=9&stauthorid=10>[25 มกราคม 2551]

ประวัติหม่อมราชไพฑูย์[online]. เข้าถึงได้จาก:

<http://www.damrong.ac.th/thatarote/london/RH.htm>[1 กุมภาพันธ์ 2551]

พระบาทสมเด็จพระปิ่นเกล้าเจ้าอยู่หัว[online]. เข้าถึงได้จาก:

http://www.wangdermpalace.com/kingpinklao/thai_pinklao.html[20 January 2

พุดม วีระประเสริฐ. พระราชหัตถเลขารัชกาลที่ 4 ที่พบใหม่[online]. เข้าถึงได้จาก:

<http://www.thapra.lib.su.ac.th/SUTjour/vol14/01article1.pdf>[27 มกราคม 2551]

วัดกัลยาณมิตรวรมหาวิหาร. ฐานข้อมูลท้องถิ่น สำนักวิทยบริการสถาบันราชภัฏ[online]. เข้าถึง

ได้จาก: <http://arcbs.bsru.ac.th/rLocal/print.php?story=04/06/28/1523771>[27

มกราคม 2551]

สำนักวรรณกรรมและประวัติศาสตร์[online]. เข้าถึงได้จาก:

<http://www.literatureandhistory.go.th/FineArts/>[18 มกราคม 2551]

สำนักหอสมุด มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีพระจอมเกล้าธนบุรี. พระราชประวัติ พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ฉบับ ๒๐๐ ปี แห่งการบรมราชสมภพ[online]. เข้าถึงได้จาก

<http://www.kingmongkut.com/>[20 ธันวาคม 2550]

Bank of Thailand[online]. Available from:

http://www.bot.or.th/BOTHOMEPAGE/BankAtWork/Banknotes/printing/Notes_e/Model01_20.htm[February 9,2008]

ประวัติผู้ทำสารนิพนธ์

ชื่อ ชื่อสกุล	ธนิศา ปุราคำ
วัน เดือน ปีเกิด	8 เมษายน 2515
สถานที่เกิด	กรุงเทพฯ
ที่อยู่ปัจจุบัน	63/2033 ซอย ราษฎร์พัฒนา ถนน สุขุมวิท 3 เขต สะพานสูง กรุงเทพฯ 10240
ประวัติการศึกษา	
2549 - 2551	ปริญญาโท อักษรศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการแปล จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2538 - 2539	ประกาศนียบัตรบัณฑิตทางการแปลไทย-อังกฤษ คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2533 - 2537	ปริญญาตรี อักษรศาสตรบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2521 - 2533	โรงเรียนสาธิตแห่งมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ประวัติการทำงาน	
2549 - ปัจจุบัน	อาจารย์ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีมหานคร
2547 - 2548	Program Assistance, Dual Degree & Exchange Program (AIT-France), School of Management, Asian Institute of Technology
2547	เจ้าหน้าที่ประสานงานระหว่างประเทศ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย
2546 - 2547	กองบรรณาธิการ บริษัท โน้ต พับลิชซิ่ง จำกัด
2544 - 2545	Organizational Development Coordinator & Translator, APM International Co.,Ltd.
2538 - 2549	นักแปลอิสระ
2537 - 2544	เจ้าหน้าที่ต่างประเทศ ชั้นเอก ระดับ 10 ศูนย์บริการธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ ธนาคารกรุงเทพ จำกัด (มหาชน)